

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖ

2002 METŲ VEIKLOS ATASKAITA

2003 metų kovas

TURINYS

MINISTRO PIRMININKO ĮŽANGINIS ŽODIS	3
I. DARBAS IR SOCIALINĖ APSAUGA	5
II. ŠVIETIMAS IR MOKSLAS	16
III. INFORMACINĖS IR ŽINIŲ VISUOMENĖS PLĖTRA	21
IV. KULTŪRA	26
V. SVEIKATOS APSAUGA	29
VI. FINANSŲ POLITIKA	35
VII. ŪKIO POLITIKA	40
VIII. TRANSPORTO SISTEMA	54
IX. ŽEMĖS ŪKIS IR KAIMO PLĖTRA	61
X. APLINKOS APSAUGA IR URBANISTINĖ PLĖTRA	69
XI. TEISĖSAUGA IR TEISĖTVARKA	77
XII. VALSTYBĖS VALDYMAS	82
XIII. NACIONALINIS SAUGUMAS IR KRAŠTO APSAUGA	86
XIV. UŽSIENIO POLITIKA	92

MINISTRO PIRMININKO ĮŽANGINIS ŽODIS

Gerbiamieji Seimo nariai,

Jūsų dėmesiui teikiama Vyriausybės 2002 metų veiklos ataskaita, parengta vadovaujantis Vyriausybės įstatymo 5 straipsnio ir Seimo statuto 207 straipsnio nuostatomis.

Ši ataskaita yra pagrindinis dokumentas, kuriuo Vyriausybė atsiskaito Seimui už savo veiklą. Dvyliktoji šalies Vyriausybė dirba nuo 2001 m. liepos 12 d., todėl teikiama ataskaita yra pirmoji šios Vyriausybės veiklos ataskaita, apimanti visų kalendorinių metų laikotarpį.

Seimui priėmus atitinkamus įstatymų pakeitimus, Vyriausybės veiklos ataskaitos pateikimo terminas sutampa su valstybės biudžeto įvykdymo apyskaitos pateikimo terminu. Todėl Seimas turi galimybę kartu susipažinti tiek su 2002 metais Vyriausybės vykdyta veikla, tiek su šiai veiklai skirtų valstybės asignavimų panaudojimu.

Seimui teikiama apibendrinta ataskaita, parengta remiantis ministerijų, Vyriausybės įstaigų bei kitų Vyriausybei atskaitingų institucijų metinėmis veiklos ataskaitomis. Ministerijų, Vyriausybės įstaigų, kitų Vyriausybei atskaitingų institucijų metinės veiklos ataskaitos paskelbtos Vyriausybės kanceliarijos tinklalapyje (www.lrvk.lt) ir prieinamos visai visuomenei.

2002 metais Vyriausybė dirbo stabiliai ir efektyviai. Per šiuos metus nepasikeitė nė vienas ministras, Vyriausybė priėmė rekordiškai daug sprendimų–2115 Vyriausybės nutarimų. Per 2002 metus Vyriausybė parengė ir pateikė Seimui 332 įstatymų projektus, 26 Seimo nutarimų projektus, 84 išvadas dėl įstatymų projektų. Visi šie teisės aktų projektai buvo skirti Vyriausybės programai ir patvirtintiems prioritetams įgyvendinti.

2002 metais Vyriausybė savo veikloje ir toliau vadovavosi šiais 2001 metų liepos mėnesį patvirtintais prioritetais :

1. rengtis narystei Europos Sąjungoje – iki 2004 metų perimti ir siekti įgyvendinti Europos Sąjungos *acquis*;
2. plėtoti krašto apsaugą ir integraciją į NATO;
3. užtikrinti tolesnį ir esminį verslo plėtros sąlygų gerinimą, konkurencingo žemės ūkio plėtrą;
4. mažinti nedarbą ir skurdą;
5. užtikrinti švietimo, mokslo ir nacionalinės kultūros plėtrą;
6. plėtoti informacinę visuomenę;
7. užtikrinti visuomenės saugumą ir viešąją tvarką.

Įgyvendinant pirmuosius du prioritetus, pasiekta didelė pažanga – 2002 metais Lietuva baigė derybas dėl narystės Europos Sąjungoje ir buvo pakviesta tapti NATO

nare. Tačiau tam, kad šie tikslai būtų galutinai realizuoti, per 2003 metus būtina daug padirbėti.

Integravimosi į NATO srityje būtina atlikti sutarties ratifikavimo procedūrą, pertvarkyti ginkluotąsias pajėgas taip, kad jos efektyviai veiktų narystės NATO sąlygomis.

Integravimosi į Europos Sąjungą srityje darbų daugiau ir jie sunkesni –ne tik atlikti sutarties ratifikavimo procedūrą, vykdyti derybų metu prisiimtus įsipareigojimus, bet ir pasiekti, kad gegužės mėnesį vyksiančiame referendume Lietuvos žmonės pasisakytų už integraciją.

Per 2002 metus daug nuveikta įgyvendinant ir kitus prioritetus : gerėjo verslo sąlygos, mažėjo nusikalstamumas, nedarbas ir skurdas, didelių teigiamų pokyčių pasiekta plėtojant informacinę visuomenę.

Minėtų prioritetų ir Vyriausybės programos įgyvendinimas atsispindi Jums teikiamoje Vyriausybės 2002 metų veiklos ataskaitoje. Ataskaitos struktūra atitinka Vyriausybės programos struktūrą – joje Vyriausybės veikla 2002 metais apibūdinama pagal 14 valstybės valdymo sričių, kuriose taip pat nurodomi ir artimiausio laikotarpio prioritetai.

Išsami palyginamoji ekonominės ir socialinės būklės analizė pateikta Ūkio ministerijos parengtoje Lietuvos Respublikos ūkio ekonominės ir socialinės būklės 2002 metais apžvalgoje, kurią galima rasti Ūkio ministerijos tinklalapyje (<http://www.ekm.lt/catalogs/9/index.shtml>).

Pagarbiai,

Ministras Pirmininkas

Algirdas Brazauskas

I. DARBAS IR SOCIALINĖ APSAUGA

Darbo politika

2002 metais buvo sėkmingai įgyvendinama **Lietuvos Respublikos užimtumo didinimo 2001–2004 metų programa**, kuri buvo patikslinta ir papildyta naujomis nedarbo mažinimo priemonėmis, labiau atitinkančiomis Vyriausybės programos nuostatas. Nedarbo mažinimo ir prevencijos priemonės skirtos pirmiausia tiems regionams, kur didžiausias nedarbas, restruktūrizavimo ir privatizavimo neigiamai paveiktiems ūkio sektoriams, teritorijoms, įmonėms, labiausiai darbo rinkoje pažeidžiamoms gyventojų grupėms. Buvo įgyvendinamos priemonės remiančios geografiškai tolygią ekonomikos plėtrą, skatinamos investicijos, gerinama parama regionų verslui, rūpinamasi darbo jėgos kvalifikacija ir jos orientavimu į vietinę rinką.

Užimtumo didinimo 2001–2004 metais programos priemonės kartu su bendros šalies ekonominės padėties pagerėjimu turėjo teigiamos įtakos darbo rinkai, didino gyventojų užimtumą.

Situacija 2002 metų šalies darbo rinkoje. 2002 metais pirmą kartą nuo 1997 metų pavyko sustabdyti nedarbo didėjimą. 2002 metais vidutinis metinis nedarbo lygis sudarė 11,3 procento ir buvo 1 punktu mažesnis nei 2001 metais. Padidėjo darbo jėgos paklausa, sumažėjo bedarbių, ėmė kristi nedarbo lygis, mažėjo jo teritorinė diferenciacija.

2002 metais nedarbo lygis nukrito visose apskrityse, labiausiai – Šiaulių (3,3 punkto) ir Marijampolės (3,1 punkto) apskrityse. Aukštesnis kaip 20 procentų vidutinis metinis nedarbo lygis 2002 metais buvo registruotas septyniose šalies savivaldybėse (2001 metais – 13 savivaldybių). Teritorinės darbo biržos gavo 85 darbdavių pranešimus apie numatomą darbuotojų atleidimą, arba dvigubai mažiau negu 2001 metais. Užregistruota apie 135 tūkst. naujų darbo pasiūlymų, iš jų 93,4 tūkst. – nuolatiniam darbui.

Darbo rinkos politikos priemonės. Teikiant valstybės negražinamą finansinę paramą didžiausio nedarbo teritorijose toliau buvo sėkmingai įgyvendinami vietinių užimtumo iniciatyvų projektai, kas trečias iš jų realizuotas kaimo vietovėse, įkurtos 377 darbo vietos, kuriose įdarbinti darbo biržose registruoti bedarbiai. Kas trečias įdarbintas asmuo buvo ilgalaikis bedarbis, kas ketvirtas – jaunas žmogus, kas septintas – iš socialiai remtinų šeimų.

2002 metais, palyginti su 2001 metais, trečdaliu pagausėjo viešuosiuose darbuose įdarbintų asmenų. 2002 metais juose buvo įdarbinta 48 tūkst. asmenų, bedarbiai vidutiniškai buvo užimti 2,3 mėnesio. Remiamų darbų programose dalyvavo 4,8 tūkst. bedarbių – ketvirtadaliu daugiau nei 2001 metais.

2002 metais pakeitus Bedarbių rėmimo įstatymą, iš esmės pereita nuo pasyvaus prie aktyvaus bedarbių rėmimo. Pirmą kartą aktyvios darbo rinkos programose dalyvavo daugiau kaip 125 tūkst. ieškančių darbo asmenų, arba ketvirtadaliu daugiau nei 2001 metais. Iš viso per 2002 metus, tarpininkaujant teritorinėms darbo biržoms, įdarbinta 133,7 tūkst. bedarbių, arba kas antras darbo ieškantis asmuo.

Beveik pusantro karto išplėstas naujų darbo vietų steigimas darbo rinkoje papildomai remiamų asmenų grupėms (invalidams, jaunimui, ilgalaikiams bedarbiams, asmenims, auginanties mažamečius vaikus). Jiems įsteigta 2,6 tūkst. naujų darbo vietų, arba pusantro karto daugiau nei 2001 metais. Bedarbiams, kuriems iki senatvės pensijos amžiaus liko ne daugiau kaip 2 metai ir kurie turi ne mažesnę kaip 15 metų valstybinio socialinio pensijų draudimo stažą, jų sutikimu pradėtos mokėti priešpensinės bedarbio pašalpos. Jos paskirtos 14,4 tūkst. bedarbių.

Bedarbių profesinis, psichologinis konsultavimas ir profesinis mokymas yra lemiamas veiksnys, pradedantis jiems integruotis į darbo rinką. Per 2002 metus Darbo rinkos mokymo tarnyba padėjo integruotis į darbo rinką 83,9 tūkst. žmonių: konsultuota 65,3 tūkst., mokyta (perkvalifikuota) 18,6 tūkstančio.

Parengta **Socialinių užimtumo įmonių** įstatymo koncepcija, kurioje numatyta valstybės finansinės paramos priemonėmis skatinti steigti socialinėms užimtumo įmonėms bei įdarbinti asmenis, kurie dėl įvairių priežasčių yra praradę profesinį ar bendrą darbingumą, motyvaciją dirbti ir dėl to jiems sunku įsilieti į darbo rinką.

2002 metų pradžioje parengtas ir pasirašytas **Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Europos Komisijos Bendrasis Lietuvos užimtumo politikos prioritetų vertinimo dokumentas**. Pagrindinis šio dokumento tikslas – išanalizuoti ir įvertinti šalies pažangą formuojant ir įgyvendinant užimtumo politiką, atskleisti suderintus užimtumo ir darbo rinkos politikos tikslus, kuriuos būtina pasiekti, kad sparčiau vyktų šalies darbo rinkos pokyčiai, kad būtų pasirengta dalyvauti Europos Sąjungos užimtumo politikos koordinavimo procese.

Laisvam darbuotojų judėjimui svarbu yra sudaryti dvišales sutartis su dabartinėmis ES valstybėmis ir kandidatėmis. 2002 metais pateikti pasiūlymai Italijai, Prancūzijai, Ispanijai dėl laisvo darbuotojų judėjimo sutarčių sudarymo, konsultuotasi su Vokietija.

Didėjanti gyventojų ir darbo jėgos migracija reikalauja visokeriopai rūpintis migrantų socialinių garantijų išsaugojimu, todėl be, jau esamų socialinės apsaugos sutarčių, 2002 metais aptartos galimybės sudaryti tokią sutartį su Kanada, pasirašyta sutartis su Nyderlandų Karalyste.

Buvo plėtojamas **legalus Lietuvos Respublikos piliečių įsidarbinimas užsienyje** pagal dvišalius susitarimus ir tarpininkaujant privačioms įsidarbinimo tarpininkavimo tarnyboms (įmonėms). Socialinės apsaugos ir darbo ministerija 2002

metais išdavė 31 licenciją privačioms įmonėms teikti įdarbinimo tarpininkavimo paslaugas užsienyje. Jos padėjo įsidarbinti per 1,1 tūkst. Lietuvos Respublikos piliečių ir nuolat Lietuvoje gyvenančių asmenų.

Nuo 2003 metų įsigaliojo naujasis **Darbo kodeksas**, kodifikuojantis darbo įstatymus pagal Europos Sąjungos ir Tarptautinės darbo organizacijos teisės normas. Darbo kodeksu siekiama įteisinti darbo rinkoje lanksčius mechanizmus, jis ypač didelę reikšmę suteikia kolektyviniams darbo santykiams ir darbo santykių šalių tarpusavio susitarimams. Darbo kodekse įtvirtinama naujovė, kad kolektyvinę įmonės sutartį gali pasirašyti ir renkami darbuotojų kolektyvo atstovai, t.y. Darbo taryba, tuo atveju, jeigu įmonėje nėra veikiančios profsąjungos. Darbo kodeksas nustato darbdavio pareigą konsultuotis su darbuotojų atstovais priimant sprendimus, galinčius turėti įtakos darbuotojų teisei padėčiai, o įstatymų nustatytais atvejais – gauti jų sutikimą. Parengti ir priimti teisės aktai, kurių reikia Darbo kodeksui įgyvendinti.

Siekiant sureguliuoti valstybės įmonių ir valstybės kontroliuojamų akcinių bendrovių vadovų darbo apmokėjimą, priimtas Vyriausybės nutarimas, kuriam įsigaliojus nuo 2003 m. sausio 1 d. turėtų būti užtikrinta, kad nebus mokamas nepagrįstai didelis darbo užmokestis minėtų įmonių vadovams.

Siekiant užtikrinti darbuotojams saugias ir sveikas darbo sąlygas, ir mažinti darbuotojų gamybinį traumatizmą ir sergamumą profesinėmis ligomis, parengta Valstybinė darbo saugos ir sveikatos programa. Programoje numatytos priemonės darbuotojų saugai ir sveikatai gerinti. Kai kurios iš jų 2002 metais jau buvo įgyvendintos: parengti teisės aktai, nustatantys profesinės rizikos vertinimo bendruosius organizacinius principus, parengtas patogus praktiniam naudojimui įmonėse profesinės rizikos vertinimo vadovas, parengtos metodinės rekomendacijos, kaip įvertinti riziką darbuose, kuriuos dirbant įvyksta daugiausia nelaimingų atsitikimų, atlikti darbuotojų saugos ir sveikatos būklės išsamūs tyrimai statybos, transporto bei žemės ūkio įmonėse (t.y. tų veiklos sričių įmonėse, kuriose daugiausia nelaimingų atsitikimų darbe ir daugiausia sergama profesinėmis ligomis). 2002 metais buvo toliau plėtojamas produktų atitikties privalomiesiems saugos reikalavimams vertinimo sistema – buvo plečiamas produktų atitikties vertinimo įstaigų tinklas, o tai savo ruožtu sudaro sąlygas teikti Lietuvos įmonėms gaminių sertifikavimo paslaugas, didinti produkcijos konkurencingumą.

Siekiant informuoti ir konsultuoti įmones darbuotojų saugos ir sveikatos srityje, Valstybinėje darbo inspekcijoje įsteigtas Europos saugos ir sveikatos agentūros informacinis punktas, kuris elektroninio ryšio priemonėmis platina įmonėms informaciją.

Valstybinė darbo inspekcija 2002 metais vykdė nelaimingų atsitikimų darbe, profesinių ligų ir nelegalaus darbo prevenciją. 2002 metais atlikta daugiau kaip 16500

įmonių inspektavimų (tai sudarė apie 10 proc. bendro įmonių skaičiaus); patikrinta 3600 įmonių, kaip jose įgyvendinami teisės aktai; ištirta 300 sunkių ir mirtinų nelaimingų atsitikimų darbe ir 740 susirgimų profesinėmis ligomis; išnagrinėta 3860 skundų ir pareiškimų; konsultuota daugiau kaip 200 tūkst. asmenų; atestuota 14 tūkst. darbuotojų ir darbdavių ir t.t.

Vykdamas **Nelegalaus darbo prevencijos ir kontrolės stiprinimo** veiksmų planą nuo 2003 metų pradžios numatyta lankstesnė baudų už nelegalų darbą taikymo sistema, t.y. baudų dydis svyruoja nuo 3 iki 20 tūkstančių litų, o tai sudaro sąlygas teismui, įvertinus visas aplinkybes, diferencijuoti baudas. Baudų dydis yra realus ir jų išieškojimas nežlugdo darbdavio verslo. Numatyta griežtesnė atsakomybė asmenims, kurie užsiima neteisėta komercine, ūkine, finansine ar profesine veikla ir tam tikslui naudoja nelegaliai dirbančius asmenis. Stiprinant nelegalaus darbo kontrolę ir prevenciją pakeistos Darbo sutarčių registravimo taisyklės. 2002 metais nelegalų darbą kontroliuojančios institucijos, kurių veiklą koordinuoja Valstybinė darbo inspekcija, nustatė daugiau kaip 8,5 tūkst. nelegaliai dirbusių asmenų; Valstybinės darbo inspekcijos pareigūnai surašė daugiau kaip 1800 administracinių teisės pažeidimų protokolų, iš jų beveik 600 – dėl nelegalaus darbo.

Plečiant trišalį bendradarbiavimą ir socialinę partnerystę, 2002 m. gegužės 29 d. pasirašytas Vyriausybės, profesinių sąjungų ir darbdavių organizacijų susitarimas dėl trišalio bendradarbiavimo 2002 metais; 2003 m. sausio 21 d. patvirtintas Vyriausybės, profesinių sąjungų ir darbdavių organizacijų socialinės partnerystės plėtros priemonių planas; buvo vykdomos socialinio dialogo skatinimo programos priemonės: išleisti socialiniams partneriams skirti spaudiniai, organizuotos konferencijos.

Siekiant tobulinti Garantinio fondo veiklą, pakeistas Garantinio fondo įstatymas, kuriuo numatyta skirti išmokas iš Garantinio fondo ir buvusiems įmonių, likviduotų dėl bankroto įsigaliojus Garantinio fondo įstatymui, darbuotojams, kurie tokių išmokų negavo. Numatyta galimybė skirti lėšas neturinčių turto bankrutuojančių ar bankrutavusių įmonių išlaidoms, susijusioms su paraiškų skirti išmokas darbuotojams parengimu ir įmonei perduotų fondo lėšų išmokėjimu. Įgyvendinus šias nuostatas, iš dalies bus atsiskaityta daugiau kaip su 4000 darbuotojų. Tam skirta apie 4 mln. litų. 2002 metais iš Garantinio fondo darbuotojų reikalavimams, susijusiems su darbo santykiais, iš dalies tenkinti buvo išmokėta 21,3 mln. litų, išmokos skirtos 15625 bankrutuojančių ir bankrutavusių įmonių darbuotojams, kiekvienam darbuotojui vidutiniškai skirta po 1400 litų.

Žalos atlyginimas mokėjimo. Žalos atlyginimo dėl nelaimingų atsitikimų darbe ir susirgimų profesine liga įstatymo pakeitimo įstatymo projekte numatoma, kad nuo 2003 m. sausio 1 d. žalos atlyginimo mokėjimo prievolę, kai nukentėjusieji susirgo

profesine liga arba buvo sužaloti dėl nelaimingo atsitikimo darbe, dirbdami buvusiuose valstybiniuose ūkiuose ir kolūkiuose, vietoj savivaldybių (jos šią prievolę vykdė iš savo biudžeto lėšų) vykdys Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos teritoriniai skyriai, o lėšos tam tikslui (apie 7 mln. litų) bus skiriamos iš valstybės biudžeto.

Socialinis draudimas ir pensijos

2002 metais Valstybinio socialinio draudimo fondas gavo apie 4487,3 mln. litų įplaukų, iš jų apie 4460,6 mln. litų sudaro socialinio draudimo įmokos. 2002 metais gauta 28,3 mln. litų daugiau, negu planuota, arba 179,5 mln. litų daugiau negu 2001 metais.

2002 metais Valstybinio socialinio draudimo fondo piniginės išlaidos siekė 4370,1 mln. litų ir buvo 123,2 mln. litų mažesnės, negu buvo planuota, arba 72,8 mln. litų didesnės nei per 2001 metų tą patį laikotarpį.

Per kalendorinius 2002 metus Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto įplaukos buvo 117,2 mln. litų didesnės negu išlaidos. Per 2001 metų tą patį laikotarpį Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto įplaukos buvo 10,6 mln. litų didesnės nei išlaidos. 2002 metų biudžeto pajamas sąlygojo tai, kad gausėjo apdraustųjų visomis draudimo rūšimis asmenų ir mažėjo neapmokamų atostogų.

Parengta **nedarbo socialinio draudimo įstatymo koncepcija**, kuri numato reformuoti esamą draudimo nuo nedarbo sistemą, kartu išlaikyti draudiminį socialinių išmokų bedarbiams teikimo principą ir skatinti juos sparčiau įsidarbinti. Koncepcijoje numatoma aktyvių darbo rinkos politikos priemonių finansavimą 2004 – 2008 metais palengva perkelti iš socialinio draudimo į valstybės biudžetą. Tai sudarytų sąlygas atitinkamai mažinti valstybinio socialinio draudimo įmokos draudimui nuo nedarbo tarifą.

Siekiant pailginti ligos pašalpos mokėjimo laikotarpį, kai ligos pašalpa mokama sergantiems apdraustiesiems, gaunantiems valstybinio socialinio draudimo invalidumo pensiją, pakeistas Ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymas. Numatyta dirbantiems valstybinių socialinio draudimo invalidumo pensijų gavėjams ligos atveju ligos pašalpa mokėti iki 90 kalendorinių dienų per kalendorinius metus. Išplėsti ligų atvejai, kai apdraustiesiems asmenims vaikų reabilitacijos įstaigoje slaugantiems vaikus iki 16 metų, sergančius sunkiomis ligomis, suteikiama teisė gauti nedarbingumo pažymėjimus ir ligos pašalpas iki 120 kalendorinių dienų per metus.

Siekiant padidinti savarankiškai dirbančių asmenų socialines garantijas, pakeista savarankiškai dirbančių asmenų valstybinio socialinio draudimo tvarka. Savarankiškai dirbantiems asmenims (individualių įmonių savininkams, advokatams, notarams) nustatyta kita pajamų bazė, nuo kurios skaičiuojamos įmokos papildomai pensijos daliai. Jeigu šie asmenys per metus uždirba ne mažiau kaip 12 minimalių

mėnesinių algų, įmokas jie turėtų mokėti nuo Valstybinio socialinio draudimo fondui deklaruojamų pajamų, tačiau ne mažesnių kaip 12 minimalių mėnesinių algų per metus.

Užsieniečiams, nuolat gyvenantiems užsienyje, **suteikta teisė gauti valstybinę socialinio draudimo pensiją**, jeigu jie įgijo reikiamą stažą pensijai gauti dirbdami Lietuvos Respublikos įmonėse, organizacijose ir panašiai, kai tokia galimybė numatyta Lietuvos Respublikos tarptautinėse sutartyse.

2002 metais buvo **siekama pagerinti pensininkų materialinę būklę**. Po ketverių metų pertraukos du kartus buvo didinama bazinė pensija. Nuo balandžio 1 d. bazinė pensija padidinta iki 142 litų, nuo 2002 m. rugsėjo 1 d. – iki 147 litų. Padidėjus bazinei pensijai, kartu padidėjo ir valstybinės socialinio draudimo pensijos, atitinkamai padidėjo šalpos pensijos, mokamos vaikams invalidams ir invalidams nuo vaikystės, šalpos kompensacijos, slaugos pašalpos, mokamos visiškos negalios invalidams, karių valstybinės pensijos, mokamos asmenims, sužalotiems ar susirgusiems privalomosios karo tarnybos metu.

Nuo 2002 m. lapkričio 27 d., įsigaliojus atitinkamam Konstitucinio Teismo nutarimui, valstybinės socialinio draudimo senatvės pensijos dirbantiems šių pensijų gavėjams, turintiems būtinajį stažą šiai pensijai gauti, mokamos neatsižvelgiant į jų gaunamų draudžiamųjų pajamų dydžius. Nuo 2003 m. sausio 1 d. teisė gauti visą pensiją suteikta ir dirbantiems invalidumo pensijos gavėjams.

2002 m. gruodžio 10 d. priimtas Valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatymo pakeitimas, kuriuo įsigaliojo nuostatos dėl mažiausių (mažesnių kaip 325 litai) valstybinių socialinio draudimo senatvės ir invalidumo pensijų padidinimo. Pagal šį įstatymą nuo 2003 m. sausio 1 d. pensijos bus padidintos apie 195 tūkst. senatvės pensininkų (30 procentų viso senatvės pensininkų skaičiaus) ir 125 tūkst. invalidumo pensininkų (66 procentams viso invalidumo pensininkų skaičiaus). Pagerintos neįgalųjų pensinio aprūpinimo sąlygos. Jiems suteikta teisė kreiptis dėl invalidumo pensijos paskyrimo, iš naujo atidirbus po pensijos paskyrimo 3 metus, įteisinta nuostata, kad apskaičiuojant invalidumo pensiją bedarbio pašalpos į stažą ir draudžiamąsias pajamas įskaičiuojamos tik tuo atveju, jeigu neįgaliajam tai naudinga.

Pagerintos šeimų, likusių be maitintojo, pensinio aprūpinimo sąlygos. Numatyta našliams, auginantiems mirusio asmens vaikus, kurie mokosi bendrojo lavinimo ir profesinėse mokyklose, našlių pensijas mokėti, kol vaikai užbaigs šias mokyklas, bet ne ilgiau, iki vaikams sukaks 19 metų. Anksčiau tokiais atvejais našlių pensijos buvo mokamos, iki vaikui sukaks 18 metų. Teisę gauti našlių pensijas įgijo ir nepilnamečių našlaičių rūpintojai, o anksčiau šią teisę turėjo tik globėjai.

Papildžius Valstybinio socialinio draudimo įstatymą, Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybai suteikta galimybė priimti sprendimus dėl **kreditinių reikalavimų vykdymo terminų atidėjimo**, atsiskaitymo už kreditinius reikalavimus

turtu, akcijomis, vertybiniais popieriais, kai restruktūrizuojamos įmonės yra laiku neatsiskaičiusios su Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžetu. Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos, kuri yra viena iš pagrindinių restruktūrizuotinių įmonių kreditorių, dalyvavimas šiame procese padės sudaryti sąlygas įmonėms, turinčioms laikinų finansinių sunkumų ir nenutraukusioms ūkinės komercinės veiklos, išsaugoti ir plėtoti veiklą, atkurti mokumą ir išvengti bankroto.

Nuo 2003 m. sausio 1 d. įsigaliojęs **Pensijų sistemos reformos** įstatymas nustato, kad pensijų sistemos reforma, kurią sudaro valstybinio socialinio draudimo įmokos dalies kaupimas pensijų fonduose ir gyvybės draudimo įmonėse, prasideda nuo 2004 m. sausio 1 dienos. Įstatymas nustato, kad kaupti socialinio draudimo įmokos dalį pensijų kaupimo bendrovėse turės teisę visi asmenys, draudžiami visai valstybinei socialinio draudimo pensijai. Naujoji pensijų sistema sudarys apdraustiesiems sąlygas gauti didesnes išmokas, sumažins gyventojų senėjimo poveikį pensijų sistemai (žmonės patys kaups savo pensijai), sustiprins kapitalo rinką ir tuo skatins Lietuvos ūkio augimą. Patvirtintas pasirengimo pensijų sistemos reformai priemonių planas.

Socialinė parama

Nuosekliai įgyvendinant skurdo mažinimo politiką, 2002 metais buvo parengta ir patvirtinta Skurdo mažinimo strategijos įgyvendinimo 2002–2004 metais programa. Ši programa apibrėžia skurdo mažinimo prioritetinius tikslus ir priemones. Programoje prioritetas suteiktas aktyvioms skurdo mažinimo priemonėms: darbo jėgos profesiniam mokymui, švietimui, užimtumo ir ūkinės veiklos galimybėms didinti. Socialinė parama yra būtina nedarbingiems ar darbo negaunantiems asmenims, todėl programoje numatomos ir socialinės paramos tobulinimo priemonės.

Siekiant tobulinti socialinės paramos sistemą, 2002 metais parengtas Piniginės socialinės paramos mažas pajamas turinčioms šeimoms (vieniems gyvenantiems asmenims) įstatymo projektas, kuriuo numatoma sukurti bendrą pajamų ir turto įvertinimo principu teikiamos piniginės socialinės paramos sistemą, garantuoti paramą jos labiausiai reikalingiems gyventojams, užkirsti kelią piktnaudžiavimams, išplėsti savivaldybių teises ir gavėjų pareigas, paramos gavėjams taikyti socialinės integracijos priemones.

Kad būtų išvengta regioninio netolygumo, nuo 2002 metų valstybinės pašalpos šeimoms, auginančioms vaikus, ir laidojimo pašalpos mokamos iš valstybės biudžeto lėšų, kurios pervedamos savivaldybėms kaip speciali tikslinė dotacija. 2002 metais, palyginti su 2001 metais, mažėjo pašalpų išmokamų šeimoms, auginančioms vaikus: apie 4 procentus sumažėjo vienkartinų pašalpų išmokamų gimus kūdikiui, ir šeimos pašalpų už vaikus iki 3 metų. Tai sąlygojo pastarųjų metų gimstamumo mažėjimo tendencija šalyje.

2001–2002 metais buvo vykdomas PHARE Dvynių projektas Socialinės paramos reforma ir *Acquis* reikalavimų įgyvendinimas – Consensus III“. Projekto metu ekspertai, išnagrinėję ir įvertinę Lietuvos socialinės paramos sistemą, parengė rekomendacijas ir pasiūlymus dėl socialinės paramos politikos, jos derinimo su užimtumo politika ir ES teisės aktais, išlaidų planavimo, valdymo ir kontrolės, institucijų vaidmenų pasiskirstymo ir santykių nustatymo, administravimo, turto ir pajamų tikrinimo, mokėjimų kontrolės tobulinimo, visuomenės informavimo sistemos vystymo, nepriklausomos apeliacinės sistemos sukūrimo. Šiuo metu rengiamas strateginis socialinės paramos (išmokų ir lengvatų) politikos planas.

Lietuva prisidėmė **įsipareigojimus dalyvauti skurdo ir socialinės atskirties mažinimo veiksmuose**, kuriuos inicijuoja ir koordinuoja Europos Sąjunga. Lietuva, siekdama dalyvauti Europos Bendrijos veiksmų programoje, skirtoje kovai su socialine atskirtimi, 2002 m. spalio 17 d. pasirašė su Europos Komisija Susitarimo memorandumą. Vienas iš pagrindinių dalyvavimo šioje programoje uždavinių yra Bendrojo aprėpties memorandumo (*Joint Inclusion Memoranda*) parengimas. Šio dokumento tikslas – padėti pasirengti valstybėms kandidatėms dalyvauti socialinės aprėpties programoje, naudojant atvirojo koordinavimo metodą. 2003 metais jau pradėta rengti Bendrąjį aprėpties memorandumą.

2002 metais **patvirtinta ir pradėta įgyvendinti Socialinių paslaugų teikimo reformos koncepcija**, kurios tikslas – sudaryti teises, administracines, finansines sąlygas veiksmingiau planuoti, teikti ir organizuoti socialines paslaugas taip, kad būtų užtikrinti būtinieji asmens poreikiai ir pats asmuo būtų skatinamas aktyviai padėti pats sau. Įvykdžius Socialinių paslaugų teikimo reformos įgyvendinimo priemones, bus sudarytos galimybės racionaliau paskirstyti socialinių paslaugų sistemai numatytas lėšas, suaktyvės socialinių paslaugų rinkos kūrimasis, didės socialinių paslaugų įvairovė, pagerės teikiamų socialinių paslaugų kokybė. Socialinių paslaugų kokybė 2002 metais buvo gerinama keliant socialinių darbuotojų kvalifikaciją, tobulinant socialinių paslaugų planavimą, administravimą ir teikimą.

Vykdam Socialinių paslaugų infrastruktūros plėtros programą, 2002 metais buvo įgyvendinti 9 socialinių paslaugų projektai įvairiuose Lietuvos miestuose ir rajonuose (Kauno, Kaišiadorių, Pasvalio, Plungės, Radviliškio, Visagino, Panevėžio, Šalčininkų); juos įgyvendinus, socialinės paslaugos papildomai teikiamos apie 450 socialinės rizikos vaikams, senukams, neįgaliesiems.

Siekiant užtikrinti lygias galimybes neįgaliesiems ir planuojant jų socialinės integracijos veiksmus, atitinkančius valstybės tarptautinius ir vidaus politikos tikslus bei įsipareigojimus, numatant šių veiksmų įgyvendinimo strategiją, patvirtinta Nacionalinė žmonių su negalia socialinės integracijos 2003 —2012 metų programa. Šioje programoje numatyta siekti lygių galimybių, planuojant neįgalųjų socialinės

integracijos veiksmus, atitinkančius valstybės tarptautinius ir vidaus politikos tikslus ir įsipareigojimus bei numatant strategiją šiems veiksams įgyvendinti. Nacionaline žmonių su negalia socialinės integracijos 2003 —2012 metų programa siekiama šio pagrindinio posūkio neįgaliųjų socialinėje politikoje – jų problemos turi būti sprendžiamos kartu su visos visuomenės problemomis, jos turi būti įtrauktos į bendras sveikatos priežiūros, švietimo, socialinės apsaugos ir darbo, ekonomines, informacines, sporto, kultūros ir kitas valstybines programas.

2003 metus paskelbus Neįgaliųjų metais, 2003 m. vasario 3 d. Vyriausybės nutarimu Nr. 159 patvirtintas **Neįgaliųjų metų Lietuvoje veiksmų planas**. Šiuo planu siekiama užtikrinti neįgaliųjų apsaugą nuo diskriminacijos, lygias teises ir galimybes naudotis priemonėmis, skirtomis jų nepriklausomumui, socialinei ir ekonominei integracijai, dalyvavimui visuomenės gyvenime. Šis veiksmų planas įgyvendinamas keturiomis pagrindinėmis kryptimis: teisės aktų tobulinimas bei naujų parengimas, visuomenės švietimas ir informacijos prieinamumo didinimas, fizinės aplinkos mokymo, ugdymo ir socialinių paslaugų įstaigose pritaikymas specialiesiems neįgaliųjų poreikiams, neįgaliųjų galimybių mokytis, būti ugdomiems ir savarankiškiems didinimas. Šioms priemonėms įgyvendinti iš valstybės biudžeto lėšų skirta 3 mln. litų.

Siekiant gerinti medicininę, profesinę ir socialinę invalidų reabilitaciją, jų medicininį, socialinį ir techninį aptarnavimą, buvo organizuojamas ir tobulinamas gyventojų aprūpinimas ortopedijos technikos ir kompensacinės technikos priemonėmis.

Tobulinant vaiko teisių apsaugą, 2002 metais buvo įgyvendinamos 2001 metais priimto Civilinio kodekso normos, kuriomis siekiama įtvirtinti tėvų pareigą auklėti ir rūpintis savo vaikais, ugdyti juos savarankiškais piliečiais, teikti tokią valstybės paramą be tėvų globos likusiems vaikams, kuri užtikrintų, kad valstybės globoje užaugę vaikai būtų savarankiški ir pilnaverčiai visuomenės nariai. Vadovaujantis šia nuostata, buvo keičiama teisinė bazė, reglamentuojanti vaikų globą šeimose ir institucijose, pertvarkoma institucinė sistema, susijusi su vaikų teisių apsaugos užtikrinimu savivaldybių ir Vyriausybės lygmenimis.

Nuo 2002 m. liepos 1 d., įsigaliojus naujam Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymui, ir 2002 metų rugsėjo mėnesį Seimui priėmus Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo pataisą, nuo 2003 metų savivaldybių Vaiko teisių apsaugos tarnybos buvo reorganizuotos, joms priskirta viešojo administravimo funkcija, o vaiko teisių apsauga savivaldybėms tapo valstybės deleguotąja funkcija. Vaiko teisių apsaugos tarnybose įsteigti 25 nauji etatai.

2002 metais priimtos Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo pataisos, pagal kurias nuo 2003 metų vasario mėnesio Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai yra priskirta vaiko teisių apsaugos valdymo sritis, o Švietimo ir mokslo ministerijai, Vidaus reikalų ministerijai, Teisingumo ministerijai, Sveikatos

apsaugos ministerijai - papildomos funkcijos vaikų teisių apsaugos įgyvendinimo srityse.

Kovai su smurtu prieš vaikus patvirtintas neatidėliotinų veiksmų kovai su smurtu prieš vaikus priemonių planas, kur daugiausia dėmesio skiriama visuomenės švietimui: ugdyti visuomenės nepakantumą smurtui prieš vaikus, mokyti tėvus nesmurtinės vaikų auklėjimo kultūros, laiku nustatyti galimo smurto atvejus, informuoti visus piliečius apie tai kur, kam ir kaip jie turi pranešti apie žinomą ar galimą vaiko skriaudimą.

2002 metais toliau buvo įgyvendinama **Nacionalinė programa prieš vaikų komercinį seksualinį išnaudojimą ir seksualinę prievartą**. Buvo organizuoti mokymai daugiau kaip 350 su vaikų teisių apsauga susijusiems specialistams seksualinės prievartos prieš vaikus srityje.

Pradėta įgyvendinti **Nacionalinė nevyriausybių organizacijų vaikų dienos centrų 2002–2004 metų programa**, kurios tikslas – spręsti iki mokyklinio ir mokyklinio amžiaus vaikų, augančių probleminėse šeimose, socialines problemas, organizuoti jų ugdymą, popamokinį užimtumą, dirbti socialinį darbą su tėvais, kad būtų sudarytos sąlygos vaikui grįžti į šeimą. 2002 metais įvairios paslaugos nevyriausybių organizacijų vaikų dienos centruose buvo suteiktos 1217 vaikų.

Jaunimo teisių apsauga. 2002 metų spalio 1 d. Socialinės apsaugos ir darbo ministerijoje įsteigtas Šeimos, vaikų ir jaunimo departamentas, kurio vienam iš skyrių pavesta koordinuoti vaikų ir jaunimo teisių apsaugos politikos įgyvendinimą.

2002 metais Seimas priėmė Vietos savivaldos įstatymo pataisą, pagal kurią vaikų ir jaunimo teisių apsauga tapo valstybės deleguotąja funkcija savivaldybėms. Formuojant 2003 metų valstybės biudžetą, jaunimo politikos formavimui savivaldybėms buvo skirta tikslinė dotacija, kurios lėšas numatyta skirti jaunimo politikos koordinatorių pareigybių savivaldybėse įsteigimui (Vilniuje, Kaune, Šiauliuose, Klaipėdoje, Panevėžyje – po 1 etatą, kitose savivaldybėse – po 0,5 etato) bei numatytos lėšos šių specialistų kvalifikacijos kėlimui.

2002 metais Valstybinė jaunimo reikalų taryba ir toliau vykdė Jaunimo neformalaus ugdymo ir Jaunimo narkomanijos ir kitų priklausomybės formų, nusikalstamumo ir psichologinių krizių prevencijos programas, kurioms 2002 skirtos papildomos lėšos.

Įgyvendinant 2002 metais patvirtintą **Prekybos žmonėmis ir prostitucijos kontrolės bei prevencijos 2002–2004 metų programą**, buvo paremti 5 nevyriausybių organizacijų projektai, skirti priverstinės prostitucijos aukų socialinei pagalbai ir reintegracijai į visuomenę: suteikta psichologinė, medicininė, teisinė pagalba, konsultuota įdarbinimo klausimais.

Igyvendinant **Nacionalinės narkotikų kontrolės ir narkomanijos prevencijos 1999–2003 metų programos** priemones, buvo remiami narkomanų reabilitacijos ir narkomanijos prevencijos projektai.

Artimiausio laikotarpio prioritetai

Užimtumo didinimas, nedarbo mažinimas ir darbo vietų kokybės gerinimas. Šiam prioritetui priklauso vykdoma Lietuvos Respublikos užimtumo didinimo 2001–2004 metais programa; Valstybinė darbo saugos ir sveikatos programa bei parengta Valstybinė moterų ir vyrų lygių galimybių programa; Socialinės partnerystės programa; Darbo kodekso nuostatų įgyvendinimas; nelegalaus darbo prevencija; vykdomi Europos Socialinio fondo paramos planavimo darbai, institucinės struktūros ir administracinių procedūrų funkcionavimo užtikrinimas, kurie leis pasirengti Europos socialinio fondo paramos įgyvendinimui; pradedamas vykdyti darbo rinkos institucinės sistemos pertvarkymas ir stiprinimas.

Socialinio draudimo teikiamų garantijų plėtra. Šiam prioritetui priklauso pradedama vykdyti pensijų sistemos reforma, kurios tikslas – nustatyti sąlygas, užtikrinančias, kad šalia veikiančios valstybinio socialinio draudimo sistemos būtų įkurta ir veiktų kaupiamoji pensijų pakopa, grindžiama investiciniu principu, užtikrinanti finansinį pensijų sistemos stabilumą ir papildomą Lietuvos gyventojų pensinį aprūpinimą; draudimo nuo nedarbo reforma, įgyvendinanti stabilią ir patikimą nedarbo draudimo sistemą, kuri užtikrintų apdraustiems šia nedarbo rūšimi asmenims pakankamas gyvenimui pajamas.

Skurdo ir socialinės atskirties mažinimas. Šiam prioritetui priklauso Skurdo mažinimo Lietuvoje strategijos įgyvendinimo 2002–2004 metais programos priemonių vykdymas; piniginės socialinės paramos reforma, kuria siekiama sukurti bendrą pajamų ir turto įvertinimo principu teikiamos piniginės socialinės paramos sistemą; socialinių paslaugų reforma, kuria siekiama sudaryti išankstines teises, administracines, finansines sąlygas veiksmingiau planuoti, teikti ir organizuoti socialines paslaugas užtikrinant būtinuosius poreikius bei skatinant patį žmogų aktyviai ieškoti savipagalbos būdų; invalidumo nustatymo ir socialinės apsaugos priemonių neįgaliesiems reformos įgyvendinimas, kurios tikslas – pakeisti invalidumo nustatymo tvarką, sudaryti išankstines sąlygas teisingiau ir efektyviau teikti neįgaliesiems socialinės apsaugos priemones siekiant jų darbingumo, savarankiškumo atkūrimo ir integravimo į visuomenę.

II. ŠVIETIMAS IR MOKSLAS

Bendrasis ugdymas ir profesinis rengimas

Sektoriaus strategija ir finansavimas. Švietimo ir mokslo srityje nuo pat Lietuvos nepriklausomybės atgavimo laikomasi ilgalaikio strateginio planavimo ir reformų tęstinumo principo. Nauji esminiai švietimo plėtros tiksliai nurodyti Valstybės ilgalaikės raidos strategijoje. Be to, 2002 metais Seimui pateiktas Švietimo įstatymo naujos redakcijos projektas, Respublikos Prezidento dekretu sudaryta darbo grupė kartu su Švietimo ir mokslo ministerija parengė ilgalaikės švietimo plėtotės strategines nuostatas. Lietuvoje švietimui kasmet skiriama daugiau bendrojo vidaus produkto (BVP), negu vidutiniškai skiria Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos valstybės, ir tai sudaro palankias sąlygas siekti užsibrėžtų strateginių tikslų.

Mokymosi startas. Kad vaikams būtų sudarytos sąlygos pasirengti mokyklai, 2002 metais parengtas Visuotinio priešmokyklinio ugdymo įgyvendinimo programos projektas. Seimui priėmus naująją Švietimo įstatymo redakciją, bus pradėta įgyvendinti šią programą.

Bendrojo lavinimo prieinamumas ir finansavimas. Vyriausybė surado galimybių paspartinti asmens kodų suteikimą visiems vaikams iki 16 metų. Tai sudaro realias galimybes sutvarkyti vaikų apskaitą ir pasirūpinti kiekvieno konkretaus vaiko mokymosi sąlygomis. Daug darbo čia laukia socialinių pedagogų. Be to, kas ketvirtas moksleivis nemokamai maitinamas. Vaikams vežioti į mokyklas 2002 metais nupirkti 32 autobusai (iš viso jau yra 149 įvairaus dydžio autobusai, nupirkti per 3 metus). Padaryti reikiami Kelių eismo taisyklių pakeitimai, patobulinti neįgaliųjų mokymosi sąlygas nustatantys norminiai aktai. Parengta Aprūpinimo vadovėliais ir mokymo priemonėmis tvarka, kurioje numatytas decentralizuotas vadovėlių išsigijimas, ir planuojama skirti papildomų lėšų socialiai remtiniams vaikams vadovėliams įsigyti. Siekiant parodyti, kaip garantuojamas vidurinis išsilavinimas kiekvienam; 2002 metais įvesta moksleivio krepšelio metodika, nustatanti, kiek ir kokioms mokymosi išlaidoms valstybė skiria lėšų. Be to, moksleivio krepšelis padėjo sustabdyti mokytojų atlyginimų vėlavimą.

Bendrojo ugdymo turinys ir metodai. Baigta įgyvendinti Profilinio mokymo įvedimo programa. Apibendrinant jos patirtį, 2002 metais buvo patobulintas profilinio mokymo modelis. Naujausių tyrimų duomenimis, daugelis moksleivių pritaria šiai reformai ir mano, kad nesuklydo pasirinkdami mokymosi kryptį. 2002 metais patvirtintos ir išspausdintos reformuotos 11–12 klasių ugdymo turinio bendrosios programos ir išsilavinimo standartai. Pradėta įgyvendinti Mokyklų tobulinimo programa, suteiksianti galimybę 400 mokyklų įsigyti naujų, šiuolaikiškų mokymo

priemonių, o visiems pagrindinių mokyklų pedagogams – galimybę patobulinti kvalifikaciją.

Mokyklų tinklo ir struktūros tvarkymas. Reaguojant į demografinius, urbanizacijos, darbo rinkos ir kitus pokyčius, nuolat rūpinamasi švietimo institucijų tinklu. Per pastaruosius metus bendrojo lavinimo mokyklų tinklo pertvarka padėjo šiek tiek 1 procentu sumažinti mokyklose antrosios pamainos atvejus. 5–12 klasėse moksleivių pagausėjo nuo 19–22 iki 22–26 (tik pradinėse sumažėjo dėl gimstamumo mažėjimo). Moksleivių vienam sąlyginiam mokytojo etatui taip pat pagausėjo iki 13–14, tai atitinka tarptautinę praktiką. Prasčiau yra tik kaimuose (8–10 moksleivių vienam mokytojo etatui). Priimtas sprendimas suteikti daugiau įgaliojimų savivaldybėms tvarkyti mokyklų tipų tinklą, rengiamos tinklo tvarkymo rekomendacijos. 2002 metais buvo įsteigta dar viena jaunimo mokykla, suaugusiųjų švietimo – dvi. Buvo toliau konsoliduojamos (stambinamos) ir profesinės mokyklos.

Profesinio mokymo orientavimas į darbo rinkos poreikius. Gerinant profesinį mokymą, parengta 12 naujų profesinio rengimo standartų, 6 iš jų jau patvirtinti. Dar vienas standartas atnaujintas. Įvertinta 7 profesinių mokyklų veikla, įvertintos ir patvirtintos 73 profesinio mokymo programos, įvykdyti numatyti profesijos dėstytojų kvalifikacijos tobulinimo renginiai. Parengta Profesinio mokymo įstatymo koncepcija, Profesijos besimokančio moksleivio krepšelio metodika.

Brandos egzaminų ir priėmimo į aukštąsias mokyklas sistema. 2002 metais iš esmės baigta profilinio mokymo ir brandos egzaminų reforma leido stabilizuoti ugdymo planą ir priėmimo į aukštąsias mokyklas sąlygas. Vykdomi visi 12 numatytų valstybinių brandos egzaminų.

Sveikatos kontrolė ir žalingų įpročių prevencija. Rūpinantis moksleivių sveikata ir higiena, 2002 metais toliau buvo renovuojamos mokyklos. Naujos nuostatos dėl moksleivių sveikatos priežiūros įrašytos į Švietimo įstatymo naujos redakcijos projektą. Daug dėmesio skirta įvairiems žalingų įpročių prevencijos projektams ir programoms, apėmusiems 88 tūkst. vaikų. Išleisti 8 leidiniai moksleiviams, mokytojams ir tėvams, pedagogams organizuoti 25 seminarai narkomanijos prevencijos klausimais. 2002 metais finansuota per 370 socialinių pedagogų, kurie daug dėmesio privalo skirti narkomanijos pirminei prevencijai.

Papildomasis ugdymas, gabūs vaikai, socializacija. 2002 metais užmokyklinių renginių programose dalyvavo apie 35 tūkst. vaikų, įvairiose socializacijos programose – daugiau kaip 180 tūkst. vaikų. Organizuotas beveik 60 tūkst. vaikų vasaros poilsis. Įvyko 23 nacionalinės olimpiados ir gabių moksleivių konkursai, sėkmingai dalyvauta 11 tarptautinių renginių. Mūsų moksleiviai iš jų parvežė 10 sidabro ir bronzos medalių, 4 pagyrimo raštus.

Ryšiai su nevyriausybinėmis organizacijomis. Daugelį projektų su mokyklinio amžiaus vaikais ir pedagogais vykdo Vyriausybės remiamos nevyriausybinės organizacijos: Pilietinių iniciatyvų centras, Mokyklų tobulinimo centras, Lietuvos suaugusiųjų švietimo asociacija ir kitos. Palaikomi nuolatiniai ryšiai su Moksleivių parlamentu ir vykdomi bendri projektai.

Tautinių mažumų švietimas. Parengtos ir patvirtintos tautinių mažumų švietimo nuostatos, kurių paskirtis – apibrėžti naujus Lietuvos tautinėms mažumoms priklausančių asmenų iki 18 metų švietimo principus, numatyti tautinių mažumų švietimo poreikių tenkinimo galimybes. Tautinių mažumų mokyklose ir mokyklose lietuvių dėstomąja kalba, kuriose mokosi tautinių mažumų moksleiviai, valstybė dengia ugdymo plano įgyvendinimo išlaidų skirtumus, susijusius su šių mažumų švietimo poreikių tenkinimu. Visų tautybių vaikai turi vienodas brandos egzaminų sąlygas. Pradėtos kurti išankstinės bendro lietuvių kalbos raštingumo egzamino rengimo ir vykdymo sąlygos.

Kompiuterizavimo programos. 2000 metais vienas kompiuteris teko maždaug 60 moksleivių, 2002 metais – maždaug 30, o 9–12 klasėse – jau tik 12 moksleivių. 27 procentų mokyklų kompiuterių greitaveikėmis linijomis prijungti prie interneto. 2002 metais patvirtintas moksleivių visuotinio kompiuterinio raštingumo standartas, pradėta rengtis jo įvertinimui. Pusė 9–12 klasių mokytojų įgijo pradinio kompiuterinio raštingumo žinių, ir dabar jie mokomi taikyti šias žinias ugdomojoje veikloje. 2002 metų vasarį pradėjo veikti apie mokymosi galimybes Lietuvoje informuojanti interneto svetainė (www.mokykla.smm.lt).

Pedagogų rengimas ir kvalifikacijos tobulinimas. 2002 metais vien Švietimo ir mokslo ministerija tiesiogiai finansavo daugiau kaip 35 tūkst. pedagogų dalyvavimą kvalifikacijos tobulinimo renginiuose. Mokyklos dabar jau gali papildomai pasirūpinti savo mokytojų kvalifikacija iš moksleivio krepšelio lėšų. Buvo finansuotos daugiau kaip 800 pedagogų papildomų kvalifikacijų įgijimo studijos.

Mokslo ir studijų plėtros politika

Mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros politika. 2002 metais patvirtintos prioritinės Lietuvos mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros kryptys, patikslintos valstybės mokslo institutų svarbiausios veiklos kryptys. Parengti Aukštųjų technologijų plėtojimo programos ir Lietuvos mokslo ir technologijų baltosios knygos įgyvendinimo programos projektai.

Aukštojo mokslo prieinamumas pagal poreikius ir gebėjimus, finansavimas ir kreditavimas. Veikia bendra priėmimo į visus universitetus sistema. To kol kas nepavyko pasiekti nei Latvijoje, nei Estijoje. 2002 metais pakeista įmokų už studijas aukštosiose mokyklose sistema, leidusi papildomai priimti studijuoti 5800 studentų į

valstybės finansuojamas vietas. 21,2 procento padidintas aukštųjų mokyklų studentų kreditavimo fondas. Daugiau kaip 39 tūkst. studentų gavo stipendijas, 4850 studentų gavo valstybės paskolas. Vykdomas švietimo prieinamumo politikos rezultatas – per pastaruosius 10 metų daugiau kaip 20 procentų pagausėjo mokslus einančio jaunimo. 2001 metais buvo 885 tūkst. moksleivių, studentų ir doktorantų. Tai beveik ketvirtadalis Lietuvos gyventojų.

Tinklas ir restruktūrizacija. Vyriausybė 2002 metais patvirtino valstybinių kolegijų tinklo formavimo principus ir planą. Jau veikia 15 valstybinių ir 11 nevalstybinių kolegijų. Vykdamas valstybės mokslo institutų sistemos restruktūrizavimo planą, pertvarkyti 8 ir reorganizuoti 4 valstybės mokslo institutai.

Valdymo sprendimai ir autonomija. Reformuojant mokslo įstaigų valdymą, patvirtintas pavyzdinis Valstybės mokslo instituto statutas. Patvirtintos beveik visų universitetų tarybos.

Rinkos poreikių tenkinimas, mokslo ir verslo sanglauda. Atliktas specialistų konkurencingumo darbo rinkoje tyrimas. Finansuoti Lietuvos valstybinio mokslo ir studijų fondo inicijuoti ir pačių mokslininkų siūlomi moksliniai tyrimai. Dalis jų vykdyta kartu su ūkio subjektais. 2002 metų gegužę surengta paroda „Lietuvos mokslas, aukštosios technologijos ir studijos“. Lietuvos mokslo ir studijų institucijos už mokslinius tyrimus ir taikomąją veiklą 2002 metais uždirbo 16 mln. litų.

Kokybės užtikrinimas ir tarptautinė studijų akreditacija. Daug dėmesio skirta aukštųjų mokyklų kompiuterizavimui. Triskart daugiau nei planuota – iki 155 megabitų per sekundę, – padidintas kompiuterinio tinklo LITNET tarptautinio ryšio kanalo laidumas. 28 mokslo ir studijų institucijų bibliotekos sujungtos į bendrą informacinę sistemą. Įkurta 13 kompiuterių klasių nuotolinio mokymo centruose. Palyginti su 2000 metais, jau 2,4 karto pagausėjo akademinio kompiuterių tinklo vartotojų. Gerinant studijų kokybę, organizuotas 6 aukštųjų mokyklų 20 teisės programų išorinis įvertinimas, pradėtas dar 6 studijų kryptių 65 programų įvertinimas, įvertinta 112 teikiamų naujų universitetinių studijų programų.

Akademinis mobilumas. Plėtojamas bendradarbiavimas su Baltijos regiono valstybėmis, Šiaurės ir ES valstybėmis, pasirašomos ir įgyvendinamos dvišalės ir daugiašalės sutartys dėl tarptautinio bendradarbiavimo studijų ir mokslo srityse. Jau įsigaliojusios ir veikia pasirašytos Baltijos šalių trišalės sutartys dėl išsilavinimo, susijusio su aukštuoju mokslu, pripažinimo Baltijos valstybėse ir dėl bendros aukštojo mokslo sistemos Baltijos šalyse sukūrimo. Šios sutartys sudaro palankias sąlygas keistis studentais ir dėstytojais, suteikia Baltijos šalių studentams teisę studijuoti Baltijos valstybių aukštosiose mokyklose tokiomis pačiomis sąlygomis, kokios sudaromos tos valstybės studentams. Plėtojamas bendradarbiavimas su JAV, Japonija, Kinija, Ukraina.

Igyvendinant tarptautines sutartis ir susitarimus aukštojo mokslo srityse, vykdomi akademiniai mainai su 18 valstybių.

Lietuvos aukštosios mokyklos dalyvauja bendrose ES mokymo ir švietimo programose: „Leonardo da Vinci II“, „Socrates II“, ypač aktyvus aukštųjų mokyklų dalyvavimas „Socrates/Erasmus“ programos veikloje. 2002 metais „Socrates/Erasmus“ studentų ir dėstytojų mainų programoje dalyvavo 822 studentai ir 246 dėstytojai.

Artimiausio laikotarpio prioritetai

Numatoma ir toliau laikytis Lietuvos ir ES prioritetų švietimo ir mokslo srityje: prieinamumas, kokybė, atvirumas mobilumui orientuojantis į žinių visuomenės iššūki. Per artimiausius 2 metus sieksime išlaikyti tokią pačią kompiuterizavimo spartą, daug investuoti į pagrindinių mokyklų veiklos kokybę pagal Mokyklų tobulinimo programą, pagerinti priešmokyklinio ugdymo ir neįgaliųjų mokymosi sąlygas, pasirengti mokytojų darbo apmokėjimo sistemos reformai, toliau rūpintis moksleivių sveikata ir žalingų įpročių prevencija, modernizuoti profesinio rengimo standartus ir programas, pradėti įgyvendinti Mokymosi visą gyvenimą užtikrinimo ir Profesinio orientavimo strategijas, plėtoti švietimo ir studijų būklės stebėsenos sistemą, reformuoti pedagogų rengimo ir kvalifikacijos tobulinimo sistemą, plėtoti žinių ekonomikai aktualius mokslinius tyrimus ir technologijų kūrimą. Šiai veiklai palankias sąlygas turėtų sudaryti naujos redakcijos Švietimo įstatymas, ilgalaikė Švietimo plėtotės strategija ir ES parama. Siekiant akademinio mobilumo, baigiamas parengti diplomo priedėlio pagal Europos Komisijos ir UNESCO pasiūlytą modelį projektas, rengiamos dvišalės sutartys su Lenkija ir Vokietija dėl aukštojo mokslo kvalifikacijų pripažinimo.

III. INFORMACINĖS IR ŽINIŲ VISUOMENĖS PLĖTRA

Pripažindama informacinės ir žinių visuomenės, pagrįstos mokslu ir inovacinėmis technologijomis, kūrimą strateginiu Lietuvos uždaviniu ir ekonominės plėtotės kryptimi, Vyriausybė 2002 metais tobulino informacinės ir žinių visuomenės sektoriaus teisinę bazę, įgyvendino reikšmingas priemones gyventojų kompiuterinio raštingumo, elektroninės valdžios, elektroninio verslo, lietuvių kalbos išsaugojimo ir kitose srityse.

Siekiant koordinuoti informacinės visuomenės plėtrą ir konkrečių jos priemonių įgyvendinimą, parengta Informacinės visuomenės plėtros koordinavimo metodika, nustatanti informacinės visuomenės plėtros planavimo ir stebėsenos tvarką, sudarytas Lietuvos informacinės visuomenės plėtros 2002 metų detalusis planas, kuriame numatyti pagrindiniai valstybės institucijų metų darbai informacinės visuomenės plėtros srityje.

Kad moksleiviams būtų sudarytos sąlygos mokykloje įgyti reikiamų informacinėmis technologijomis grindžiamų žinių, šalies mokyklose įrengtos 364 naujos kompiuterių klasės, nupirkta antivirusinės programinės įrangos licencija visoms mokykloms, įsigyta įvairių lietuviškų kompiuterinių mokymo priemonių. Užtikrinant informacinių technologijų specialistų su aukštuoju išsilavinimu rengimą, pakankamą nuolat didėjančiam jų poreikiui tenkinti, ir visų specialistų su aukštuoju išsilavinimu išprusimą informacinių technologijų srityje, parengta informatikų ir informacinių technologijų specialistų rengimo 2002–2004 metų programa, toliau plėtotą visų šalies aukštųjų mokyklų informacinių technologijų bazė (2002 metų pabaigos duomenimis, vienas kompiuteris teko maždaug 20 studentų). Kad valstybės tarnautojai kuo greičiau įgytų kompiuterinio raštingumo pagrindus, parengtas Valstybės ir savivaldybių tarnautojų kompiuterinio raštingumo standarto projektas ir Tipinės kompiuterinio raštingumo mokymo programos projektas. Šių projektų nuostatos įtrauktos į Vyriausybės patvirtintą Valstybės tarnautojų mokymo 2002–2006 metų strategiją.

Įgyvendinant valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų viešųjų paslaugų teikimo kompiuteriniuose tinkluose piliečiams ir įmonėms sistemą, veikiančią „vieno langelio“ principu, parengta ir patvirtinta Elektroninės valdžios koncepcija, kurios tikslas – didinti vykdomosios valdžios sprendimų priėmimo skaidrumą, pasinaudojant informacinių technologijų teikiamomis galimybėmis, teikti visuomenei, verslo subjektams ir institucijoms geresnes viešąsias paslaugas ir informaciją.

Vykdamas valstybės institucijų kompiuterių tinklo (toliau vadinama - VIKT) darbus, parengti investiciniai projektai („Miestų ir rajonų savivaldybių prijungimas prie saugaus valstybinio duomenų perdavimo tinklo“, „Saugaus valstybinio duomenų perdavimo tinklo sukūrimas VIKT pagrindu“, „Aukštos greitaveikos VIKT tinklo

segmentas Vilniuje”). Toliau vykdant programinės įrangos licencijavimo valstybės institucijose darbus, nupirkto valstybės institucijoms skirtos licencijos antivirusinei programinei įrangai ir lokalizuotai standartinei biuro programinei įrangai. Plėtojant valstybės institucijų kompiuterių tinklą (VIKT), nupirkta įrangos, kurios reikia VIKT tinklo pagrindinių komunikacijų mazgų ir monitoringo sistemai išplėsti, įgyvendintas perėjimo prie Ipv6 standarto interneto protokolo bandomasis projektas. Atsižvelgiant į vietinės valdžios vaidmens svarbą elektroninės valdžios plėtrai, Jurbarko rajono savivaldybėje įgyvendintas bandomasis projektas „Skaitmeninės bendruomenės sukūrimas“, parengtos rekomendacijos dėl elektroninių paslaugų plėtros kitose Lietuvos savivaldybėse.

Siekiant standartizuoti valstybės institucijų interneto svetaines, užtikrinti jų funkcionalumą, jose pateikiamos informacijos aktualumą, patikimumą ir paieškos galimybes, parengtas Vyriausybės nutarimo dėl bendrųjų reikalavimų valstybės institucijų interneto svetainėms projektas.

Tobulinant valstybės administravimą ir kuriant bendrą valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų informavimo sistemą pagal ES reikalavimus, buvo atlikta apskričių viršininkų administracijų informacinių sistemų techninės ir programinės įrangos analizė, parengti informacinių sistemų plėtros investiciniai projektai techninei ir programinei įrangai atnaujinti („Apskričių viršininkų administracijų tarnybinių tinklo stočių atnaujinimas“, „Apskričių viršininkų administracijų taikomosios programinės įrangos atnaujinimas“, „Apskričių viršininkų administracijų kompiuterinės įrangos atnaujinimas“ bei „Apskričių viršininkų administracijų aprūpinimas Navision Financials (Windows) programine įranga“).

Skatinant gyventojų kompetenciją informacinių technologijų srityje, valstybės institucijų ir verslo bendradarbiavimą, tarp Vidaus reikalų ministerijos ir verslo aljanso „Langas į ateitį“ 2002 m. gruodžio 11 d. pasirašyta bendradarbiavimo sutartis, kurios pagrindu bus kuriama bendra viešųjų interneto prieigos centrų strategija ir koordinuojami šių centrų steigimo planai.

Siekiant sparčiau plėtoti Lietuvos viešųjų informacinių konsultacinių centrų tinklą, parengtas ir nuo 2003 metų bus pradėtas įgyvendinti PHARE projektas „Interneto prieigos taškai kaimo vietovėse“. Šio projekto numatoma finansinė vertė – 3,15 mln. eurų; projektas skirtas 300 interneto prieigos taškams įsteigti kaimo vietovėse, įskaitant infrastruktūros sukūrimą, mokymo priemonių parengimą, gyventojų mokymą ir atitinkamų elektroninių paslaugų kūrimą.

Siekiant spartinti inovacinius procesus, dalyvauti integracijos ir globalizacijos procesuose, tarpvalstybinėse programose ir renginiuose, Lietuva nuo 2001 metų kartu su kitomis valstybėmis kandidatėmis dalyvauja vykdant eEurope+ veiksmų planą (informacinės visuomenės plėtra valstybėse kandidatėse į ES). 2002 metų birželį buvo

pristatyta eEurope+ pirmoji pažangos ataskaita, kuri pripažinta kaip viena iš geriausių. 2002 metais parengti ir patvirtinti dokumentai, kurių reikia Lietuvai prisijungti prie vienos iš Europos Bendrųjų programų –eContent (programa Europos skaitmeniniam turiniui kurti ir naudoti globaliuose tinkluose, lingvistinei įvairovei informacinėje visuomenėje skatinti).

Siekiant suderinti Lietuvos teisės aktus su ES standartais ir reikalavimais saugumo ir „bendrosios teritorijos“ apsaugos srityje, vykdant PHARE Dvynių projektą „Šengeno *Acquis* priėmimas ir įgyvendinimas, įkuriant Nacionalinę Šengeno informacinę sistemą“, sukurta ir įdiegta Nacionalinė ieškomų objektų informacinė sistema, kuri Lietuvos teisėsaugos institucijų informacines sistemas suderino su Šengeno konvencijos nuostatomis. Patvirtintas Nacionalinio Šengeno *Acquis* priėmimo veiksmų priemonių planas.

Sprendžiant šalies informacijos rinkimo ir tvarkymo klausimus, parengta ir Vyriausybės patvirtinta Valstybės registrų integralios sistemos kūrimo strategija, Valstybės registrų integralios sistemos kūrimo strategijos įgyvendinimo priemonių plano projektas, sukurta valstybės registrų sąrašo duomenų bazė.

Kuriant elektroninio parašo infrastruktūrą, parengti teisės aktai, skirti elektroninio parašo funkcionavimo teisinės bazės plėtrai, įsteigta elektroninio parašo priežiūros institucija, nustatyti reikalavimai kvalifikuotus sertifikatus sudarantiems sertifikavimo paslaugų teikėjams, reikalavimai elektroninio parašo įrangai, taip pat Kvalifikuotus sertifikatus sudarančių sertifikavimo paslaugų teikėjų registracijos tvarka ir Elektroninio parašo priežiūros vykdymo reglamentas.

Tobulinant elektroninio verslo teisinę bazę, patvirtintas Kai kurių informacinės visuomenės paslaugų, ypač elektroninės komercijos, teikimo vidaus rinkoje reglamentas, o smulkaus ir vidutinio verslo plėtros strategijos įgyvendinimo priemonių planas papildytas priemonėmis, skatinančiomis elektroninio verslo plėtrą. Kad Lietuva turėtų inkubatorių ir technologinių parkų, skatinančių informacinėmis technologijomis grindžiamos gamybos ir naujų paslaugų kūrimo darbų plėtrą, 2002 metais įsteigti 4 mokslo ir technologijų parkai: Šiaurės miestelio technologijų parkas, Visorių informacinių technologijų parkas, Kauno aukštųjų ir informacinių technologijų parkas ir Klaipėdos mokslo ir technologijų parkas. Kuriant viešųjų pirkimų informacinę sistemą, iš esmės baigta diegti viešųjų pirkimų monitoringo informacinė sistema.

Puoselėjant lietuvių kalbą, informacinėje visuomenėje pritaikyti Lietuvos vartotojų poreikiams atvirojo kodo programų paketai „Mozilla“ ir „OpenOffice“, parengtos rekomendacijos vartotojams. Siekiant sudaryti sąlygas kompiuterių vartotojams naudotis lituanizuota nemokama atviro kodo programine įranga ir mažinti nelegalios programinės įrangos naudojimą, sukurta ir Informacinės visuomenės plėtros komiteto interneto svetainėje www.ivpk.lt įdėta Atviro kodo programinės įrangos

duomenų bazė, kurioje nuolat atnaujinama informacija apie daugiau kaip 80 programinių produktų. Parengti lietuviški informacinių technologijų saugos standartai.

Skatinant konkurenciją telekomunikacijų ir duomenų perdavimo srityje, parengtas Telekomunikacijų įstatymo pakeitimo įstatymo projektas bei Elektroninių ryšių įstatymo koncepcijos projektas.

Stengiamasi įdiegti pasaulinę praktiką atitinkančius saugumo valdymo principus valstybės institucijose bei įstaigose ir nuosekliai įgyvendinti informacinių technologijų saugos valstybinę strategiją, todėl priimti tarptautiniai informacinių technologijų saugos valdymo standartai, patvirtinti Bendrieji saugos reikalavimai, parengtas ir 2003 metų bus pradėtas įgyvendinti PHARE projektas, kurio biudžetas viršys milijoną eurų. Saugumo priežiūros tarnybos funkcijoms vykdyti patvirtinti Saugumo priežiūros tarnybos nuostatai ir 2002 – 2003 metų veiklos planas. Dokumentai suderinti su Lietuvos Respublikos paslapčių apsaugos koordinavimo komisijos darbo grupe kompiuterinių duomenų apsaugos (INFOSEC) klausimams spręsti.

Valstybės institucijų vykdytos priemonės informacinės visuomenės plėtros srityje atspindi pagrindinių informacinės visuomenės plėtros rodiklių dinamikoje: per 2002 metus pastebimai gausėjo Lietuvos interneto vartotojų (bendrovės „Sic rinkos tyrimai“ duomenimis, 2001 metų vasarą – 11 procentų, o 2002 metų vasarą – 21 procentas šalies gyventojų), didėjo namų ūkių kompiuterizavimo rodikliai (Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 metų ir 2002 metų namų ūkių tyrimų duomenimis, 2001 metų pradžioje kompiuterį turėjo 9 procentai Lietuvos namų ūkių, interneto ryšį – 3,2 procento, o 2002 metų pradžioje šie rodikliai sudarė atitinkamai 12 procentų ir 5,9 procento), sparčiai gausėjo mobiliojo ryšio vartotojų (Telekomunikacijų operatorių ir asociacijos „Infobalt“ duomenimis, nuo 29 procentų iki 45 procentų šalies gyventojų), gerėjo mokyklų aprūpinimo kompiuterine technika rodikliai (Švietimo ir mokslo ministerijos duomenimis, 2001 metais vienas kompiuteris teko 40 mokinių, 2002 metais – jau maždaug 30 mokinių), didėjo elektroninės valdžios paslaugų vartotojų skaičius (bendrovės „SIC rinkos tyrimai“ ir „Taylor Nelson Sofres“ duomenimis, 2002 metais elektroninės valdžios paslaugomis buvo pasinaudoję apie 8 procentus Lietuvos gyventojų – 1,6 karto daugiau negu 2001 metais).

Artimiausio laikotarpio prioritetai

Plėtojant viešųjų paslaugų teikimą ir diegiant saugius elektroninės valdžios projektus, bus sukurti valdžios „elektroniniai vartai“, parengtas ir pradėtas vykdyti Elektroninės valdžios koncepcijos įgyvendinimo planas, kuris leis koordinuotai

modernizuoti viešojo administravimo sistemą ir užtikrinti elektroninių paslaugų teikimą piliečiams ir verslo subjektams.

Vadovaujantis Vyriausybės patvirtinta Valstybės registrų integralios sistemos kūrimo strategija ir Valstybės registrų integralios sistemos kūrimo strategijos įgyvendinimo priemonių planu, 2003–2004 metais bus sukurta tinkamai apsaugota ir funkcionuojanti tarpusavyje susijusių esamų ir kuriamų duomenų bazių ir svarbiausiųjų valstybės registrų sistema.

Bus toliau skatinamas atviro kodo programinės įrangos vartojimas – remiamas jos kūrimas, organizuojamas pritaikymas valstybės institucijose, mokslo ir studijų įstaigose, potencialūs vartotojai informuojami apie programinius produktus ir panašiai.

Įgyvendinant viešųjų interneto prieigos taškų steigimo projektus, gyventojams bus užtikrinta galimybė naudotis internetu, šalyje toliau sparčiai gausės interneto vartotojų; tam bus panaudotos valstybės biudžeto, privataus kapitalo ir PHARE lėšos.

PHARE ir valstybės biudžeto lėšomis bus sustiprinti administraciniai ir techniniai gebėjimai užtikrinti informacinių technologijų ir jomis perduodamų duomenų saugumą.

IV. KULTŪRA

Vykdamas Vyriausybės 2001–2004 metų programos uždavinius kultūros srityje, 2002 metais buvo pasiekta pažanga daugeliu aspektų, iš kurių galima atskirai paminėti profesionaliojo meno, informacinės visuomenės, regionų kultūros plėtrą, autorių teisių gynimą, kultūros paveldo puoselėjimą.

Siekdama sudaryti palankias sąlygas profesionaliajam menui teatruose ir koncertinėse įstaigose, Vyriausybė pritarė parengtai Teatrų ir koncertinių įstaigų įstatymo koncepcijai. Įstatymas nustatys bendrą teatrų ir koncertinių įstaigų valdymo, finansavimo, darbo santykių ypatumų teisinį reglamentavimą. Pastebimas žiūrovų ir klausytojų srautų teatruose ir koncertinėse įstaigose didėjimas: 2002 metais valstybės teatruose ir koncertinėse organizacijose apsilankė 3 tūkst. žiūrovų daugiau negu 2001 metais.

Užtikrinant palankias sąlygas plėtoti Lietuvos kultūros industriją, buvo parengtas ir priimtas Kino įstatymas, kuris nustatė kino valstybinio valdymo pagrindus, nacionalinio filmo sąvoką, nacionalinių filmų gamybos, platinimo bei viešo rodymo tvarką ir finansavimą, užsienio filmų platinimo bei viešo rodymo tvarką Lietuvos Respublikoje.

Siekiant išsaugoti ir pristatyti XX–XXI amžių Lietuvos dailės paveldą, atskleisti Lietuvos dailės ryšius su kitomis šalimis, skatinti naujas Lietuvos dailės interpretacijas, parengta ir patvirtinta Lietuvos Nacionalinės dailės galerijos koncepcija.

Parengta ir patvirtinta Paramos jauniems menininkams programa, kuria siekiama prisidėti prie aktyvios ir kūrybiškos jaunųjų menininkų kartos ugdymo, sudaryti jiems reikiamas sąlygas kurti ir daryti įtaką šalies meninės kultūros ir visuomenės plėtrai.

Gerinant sąlygas kurti meną ir plėtoti kultūrą Lietuvoje, buvo rūpinamasi ir jos sklaida užsienyje. Minėtinas itin sėkmingas Lietuvos dalyvavimas tarptautinėje Frankfurto knygų mugėje. Lietuvos projektams buvo skirta nemaža ES programos „Kultūra 2000“ parama. 2001 metais Lietuva gavo 2,15 karto daugiau paramos, nei sumokėjo už dalyvavimą programoje, o 2002 metais – net 3,7 karto daugiau. 2001 metais pagal programą „Kultūra 2000“ buvo paremtas ir įgyvendintas vienos Lietuvos organizacijos pateiktas projektas, o 2002 metais buvo paremti ir įgyvendinti jau penkių Lietuvos organizacijų inicijuoti projektai, propaguojantys Lietuvos kultūrą ir skatinantys tarptautinį kultūrinį bendradarbiavimą.

Vadovaujantis Vyriausybės nustatytu prioritetu plėtoti informacinę visuomenę, parengta ir patvirtinta Bibliotekų renovacijos ir modernizavimo programa 2003–2013 metams. Programa kompleksiskai sprendžia bibliotekų renovacijos ir modernizacijos problemas, siekia suteikti visiems gyventojams vienodas galimybes naudoti

informacines technologijas socialinėms ir visuomeninėms reikmėms. Programos priemonių įvykdymas padės mažinti socialinę ir informacinę atskirtį regionuose, spręsti regionų gyventojų užimtumo problemas. Skaitytojai aktyviau lankėsi bibliotekose: bibliotekų lankytojų pagausėjo nuo 835 tūkst. 2001 metais iki 1032 tūkst. 2002 metais, muziejų lankytojų – nuo 780 tūkst. 2001 metais iki 937 tūkst. 2002 metais. Pastebimos teigiamos tendencijos bibliotekų ir muziejų kompiuterizavimo srityje: kompiuterizuotos darbo vietos 60-yje savivaldybių viešųjų bibliotekų 2002 metais pagausėjo iki 613 (2001 metais jų buvo 330), apskričių viešosiose bibliotekose, Nacionalinėje M.Mažvydo bibliotekoje ir Aklujų bibliotekoje 2002 metais buvo įrengtos 126 kompiuterizuotos darbo vietos (2001 metais jų buvo 102). Pusė muziejų turi įrengtas prieigas prie interneto, muziejuose gausėja kompiuterizuotų darbo vietų: 2001 metais jų buvo 203, 2002 metais – 225.

Vadovaudamasi Autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo 16 straipsnio 3 dalimi, Vyriausybė patvirtino Autorinio atlyginimo išmokėjimo tvarką, pagal kurią pirmą kartą Lietuvoje buvo išmokėtas atlyginimas autoriams, kurių knygos ir kiti leidiniai dažniausiai naudojami bibliotekose ir dauginami reprografijos būdu. Įsigaliojusi įstatymo nuostata padės ginti autorių teises, taip pat prisidės didinant menininkų pajamas ir lengvinant jų socialinę būklę.

Siekiant efektyviai puoselėti etninę regionų kultūrą, 2002 metais buvo parengta ir priimta Regionų kultūros plėtros programa, kurios vykdymas sudarys administracines, finansines, teisines sąlygas aktyvinti kultūros plėtrą, didinti jos vaidmenį regionuose, skatins kultūros, turizmo, švietimo, verslo ryšius regionuose, regionų bendradarbiavimą, puoselėti regionų etninį ir kultūros paveldo savitumą. Etninė kultūra, jos įvairovė yra svarbus Lietuvos kultūros tapatumo garantai, todėl programoje numatytos jos puoselėjimo priemonės sukuria palankias sąlygas Lietuvos žmonėms išsaugoti etninę savastį.

Siekdama sudaryti tinkamas kultūros paveldo apsaugos sąlygas, Vyriausybė pritarė Nekilnojamųjų kultūros vertybių apsaugos įstatymo pakeitimo įstatymo projektui. Šiuo įstatymu siekiama sukurti pagrindą kultūros paveldosaugos sistemos reformai, kuri leis kultūros vertybių savininkams disponuoti įsigytu turtu pagal iš anksto žinomus, aiškius paveldosaugos reikalavimus.

Patvirtinus Ilgalaikę kultūros vertybių išsaugojimo darbų programą, Kultūros vertybių ženklavimo tvarką, Kompensacijų skyrimo ir mokėjimo tvarką paveldo objektų savininkams, kurie patiria nuostolių dėl apribojimų, buvo nustatyti ilgalaikiai paveldosaugos principai.

Parengtas valstybės apsaugos taikymo įvežamoms į Lietuvą parodoms tvarkos projektas. Ši tvarka užtikrins, kad į Lietuvą laikinai įvežamoms kilnojamosioms

kultūros vertybėms, kurių vertė ne mažesnė kaip 5 milijonai litų, būtų suteikta Vyriausybės garantija.

Pradėti ir toliau sėkmingai tęsiami Valdovų rūmų atstatymo darbai. Parengta ir patvirtinta Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės Valdovų rūmų atkūrimo ir paskirties koncepcija, parengtas specialusis paminklo sauginis planas, techninis pirmos eilės darbų projektas, atlikti pirmos eilės priešavariniai darbai.

Artimiausio laikotarpio prioritetai

2003 metais Lietuva mini Karaliaus Mindaugo karūnavimo 750 metų jubiliejų. Ugdant istorinę Lietuvos piliečių savimone, Lietuvoje ir užsienyje gyvenančių lietuvių pasididžiavimą nacionaline kultūra, 2003 m. birželio 30 – liepos 6 d. rengiama Pasaulio lietuvių dainų šventė. Sudaryta gausių renginių programa, skirta Lietuvos valstybingumui svarbiai sukakčiai minėti, taip pat numatoma įvykdyti nemaža investicinių projektų, kad būtų pasirengta šiai sukakčiai.

Toliau bus atstatomi Valdovų rūmai – vykdomi pietinio korpuso bendrastatybiniai darbai, tiesiami lauko inžineriniai tinklai.

Siekiant užtikrinti Lietuvos kultūros politikos nuostatų įgyvendinimą ir kryptingą nacionalinės kultūros plėtrą, artimiausiu metu bus baigta rengti Lietuvos nacionalinė kultūros plėtros 2003–2009 metų programa.

Remiantis patvirtinta Teatrų ir koncertinių įstaigų įstatymo koncepcija, bus parengtas Teatrų ir koncertinių įstaigų įstatymas, sudarysiantis sąlygas veiksmingam teatrų ir koncertinių įstaigų valdymui, finansavimui ir kūrybai.

Siekiant plėtoti visuomenės galimybes pažinti nacionalinės kultūros paveldą, rengiama Muziejų renovacijos ir modernizavimo programa, kurioje numatomos priemonės veiksmingai muziejuose laikomų kultūros vertybių apsaugai.

V. SVEIKATOS APSAUGA

Vykdam V. Vyriausybės 2001–2004 metų programą, siekiama aktyvią sveikatos politiką orientuoti į ligų prevenciją, sveikos gyvensenos formavimą, sveikatos ugdymą ir išsaugojimą.

2002 metais toliau reformuojant visuomenės sveikatos sistemą buvo tobulinama visuomenės sveikatą reglamentuojanti teisinė bazė, informacijos, greito reagavimo į grėsmę visuomenės sveikatai sistema, daugiau dėmesio skiriama visuomenės sveikatos ugdymui, stiprinama visuomenės sveikatos sauga, skatinamas specialistų profesinis tobulinimasis. 2002 metais priimtas Visuomenės sveikatos priežiūros įstatymas, kuris apibrėžia visuomenės sveikatos priežiūrą, šios priežiūros sistemos struktūrą ir valstybinį reguliavimą, nustato visuomenės sveikatos stiprinimo, ligų ir traumų profilaktikos, visuomenės sveikatos saugos ir kontrolės pagrindus. 2002 metais priimtas Visuomenės sveikatos stebėsenos (monitoringo) įstatymas, kuris nustato visuomenės sveikatos stebėsenos organizacinę struktūrą, vykdymo tvarką ir su tuo susijusią atsakomybę, reguliuoja santykius, atsirandančius renkant, kaupiant, apdorojant, analizuojant ir pateikiant duomenis, susijusius su visuomenės sveikata ir ją veikiančiais sveikatos rizikos veiksniais. Vadovaujantis ES visuomenės sveikatos priežiūros programa, parengtas ir patvirtintas Lietuvos nacionalinės visuomenės sveikatos priežiūros strategijos įgyvendinimo 2002–2004 metų priemonių planas, kuriame numatytos pagrindinės visuomenės sveikatos priežiūros vystymo kryptys: sveikatos informacijos ir žinių plėtojimas, greitas reagavimas į grėsmę visuomenės sveikatai, sveikatos stiprinimas ir ligų prevencija. Vykdam visuomenės sveikatos priežiūros priemones, 2002 metais mažėjo gyventojų sergamumas dėl netinkamos mitybos, gausėjo sveiką gyvenseną pasirenkančių asmenų.

2002 metais buvo toliau vykdomos tokios valstybinės sveikatos programos, kaip imunoprofilaktikos, motinos ir vaiko, radiologijos, tuberkuliozės profilaktikos ir kontrolės ir kitos. Programose numatytų priemonių kompleksas, sutelkus medikų ir visuomenės pastangas, jau sudarė sąlygas gerėti vaikų vakcinacijos rodikliams, mažėti kūdikių ir gimdyvių mirtingumui, stabilizuoti tuberkuliozės atvejų gausėjimą ir kita. 2002 metais tuberkulioze susirgusių naujų ligonių buvo 2225. Vertinant absoliučiais skaičiais, pastebima teigiama tendencija – nuo 1998 metų iki 2002 metų sergamumas tuberkulioze sumažėjo 27 procentais. 2002 metais plaučių tuberkulioze sirgo 1815 ligoniai, iš jų naujų ligonių nustatyta 1530. Vaikų, sergančių tuberkulioze, skaičius atspindi tuberkuliozės epidemiologinę situaciją. 2002 metais tuberkulioze sirgo 124 vaikai. Vykdam tiesiogiai kontroliuojamo gydymo strategijos (TKGS, angl. DOTS) išplėtimą, pasiektas sergamumo tuberkulioze mažėjimas, 80 procentų nustatytų naujų ligonių sėkmingai gydomi, sutrumpėjęs gydymo kursas stacionaruose.

Šalyje mirtingumas nuo pagrindinių mirties priežasčių – kraujo apytakos sistemos ligų, piktybinių navikų, sužalojimų ir apsinuodijimų pastaraisiais metais mažėjo, tačiau, palyginti su ES, šie rodikliai išlieka grėsmingi. Kad sumažėtų sergamumas šiomis ligomis, 2002 metais buvo atnaujinamos svarbios programos – Valstybinės vėžio profilaktikos ir kontrolės programa, Savižudybių prevencijos programa, numatanti priemones savižudybių skaičiui mažinti, ypač daug dėmesio skiriant vaikų, paauglių gyvybių išsaugojimui. Buvo vykdoma AIDS prevencija: vykdomos Valstybinės AIDS profilaktikos ir kontrolės 1999–2002 metų programos priemonės, parengtas Valstybinės AIDS profilaktikos ir kontrolės 2003–2006 metų programos projektas, parengta Užkrečiamųjų ligų epidemiologinės priežiūros ir kontrolės 2003–2006 metų programa. Buvo vykdoma Nacionalinė imunoprofilaktikos programa, organizuojamas vaikų skiepijimas (nuo infekcijų kasmet paskiepijama 93-99 procentai atitinkamo amžiaus vaikų). Patikslintas profilaktinių skiepijimų planas pagal Pasaulinės Sveikatos Organizacijos rekomendacijas. Papildomai įvestas 11–12 metų vaikų skiepijimas nuo hepatito B, 6 metų vaikų – nuo tymų, epideminio parotito, raudonukės. 2002 m. birželio 21 d. Pasaulinės Sveikatos Organizacijos Europos regioninė poliomielito likvidavimo sertifikacinė komisija sertifikavo Lietuvą kaip laisvą nuo poliomielito šalį.

Įgyvendinant Nacionalinės narkotikų kontrolės ir narkomanijos prevencijos 1999–2003 metų programos priemones, buvo plėtojama sveikų mokyklų programa, remiami organizacijų parengti narkomanijos prevencijos ir narkomanų reabilitacijos projektai, išleista literatūros ir vaizdinių priemonių narkomanijos prevencijos klausimais, organizuotos psichologinės-pedagoginės reabilitacijos stovyklos rizikos grupės vaikams ir jaunimui, nukentėjusiems nuo narkotinių medžiagų vartojimo. Įgyvendinant šias priemones visuomenė ir vaikai daugiau sužinojo apie narkotikų žalą, jaunimas ir mokyklinio amžiaus vaikai ėmė mažiau vartoti narkotikų; išankstiniais duomenimis, 2002 metais, palyginti su 2001 metais, beveik 40 procentų sumažėjo mirčių dėl priklausomybės nuo narkotikų, narkomanai mažiau serga užkrečiamosiomis ligomis (hepatitu B – 28,3 procento, hepatitu C – 35,3 procento). Tolesnei narkomanijos prevencijai vykdyti buvo priimta neatidėliotinių priemonių programa ir parengtas Nacionalinės narkomanijos prevencijos ir narkotikų kontrolės strategijos 2003–2007 metams projektas.

Įgyvendinant Vyriausybės 1999 m. vasario 25 d. nutarimu Nr. 212 patvirtintą Valstybinę alkoholio kontrolės programą, buvo bendradarbiaujama su Piliетinių iniciatyvų centru, Lietuvos „Maironiečių“ draugija, Lietuvos socialinių pedagogų asociacija, kitomis visuomeninėmis organizacijomis. Didelis dėmesys prevencinei veiklai buvo skirtas vaikų ir moksleivių atostogų metu: vaikų ir moksleivių stacionarinėse stovyklose buvo organizuojami renginiai „Sveika gyvensena – gyvenimo

būdas nuo vaikystės“. Kartu su Lietuvos socialinių pedagogų asociacija, Lietuvos pedagogų profesinės raidos centru, Visuomenės ugdymo centru įgyvendintas projektas „Sveikuolių sveikuoliai“. Konkurso tikslas buvo plėtoti sveikos gyvensenos idėjas tarp vaikų ir pedagogų, žadinti vaikų ir pedagogų savimone, saugoti, stiprinti ir ugdyti atsakomybę už savo ir kitų sveikatą.

Įgyvendinant Valstybinę tabako kontrolės programą, 2002 m. vasario 11 d. Vabalninke, Biržų rajone, įvyko antrasis Tarptautinis vaikų teatrų festivalis „Laimingas vaikų juokas“, kuriame dalyvavo 400 moksleivių. Festivalio metu buvo organizuota viktorina moksleiviams rūkymo prevencijos tema, skaityta paskaita pedagogams „Rūkymo prevencija įvairaus amžiaus tarpsniais“. 2002 m. gegužės 24–26 d. Palangoje įvyko Respublikinės sporto žaidynės „Sportas be tabako“, skirtos Pasaulio dienai be tabako.

Viena iš sveikatos sistemos reformos krypčių – Lietuvos asmens sveikatos priežiūros įstaigų tinklo restruktūrizavimas. Siekiant priderinti šio tinklo apimtį, struktūrą ir išdėstymą prie sveikatos priežiūros paslaugų poreikio ir kokybės reikalavimų, užtikrinti racialesnį ir efektyvesnį išteklių panaudojimą, 2002 metais buvo parengtas Sveikatos priežiūros įstaigų restruktūrizavimo strategijos projektas. Projekto strateginės nuostatos yra orientuotos į Vyriausybės 2001–2004 metų programos nuostatų įgyvendinimą, įstaigų tinklo ir struktūros priderinimą prie sveikatos paslaugų poreikių, sveikatos sistemos efektyvumo didinimą.

Restruktūrizavimo strategijos projekte pabrėžiamos šios dabartinės sveikatos sistemos pagrindinės problemos: nepagrįstai daug teikiama stacionarių paslaugų, kurios didina bendras sveikatos sistemos išlaidas; netolygus įstaigų ir specialistų išsidėstymas Lietuvos teritorijoje; kai kurios ligoninės per mažos, kad užtikrintų saugias paslaugas pacientui ir tinkamą gydytojo kvalifikaciją; nepakankama pagyvenusių žmonių sveikatos priežiūra ir medicininė slauga paciento namuose; daugelio sveikatos priežiūros įstaigų pastatų ir įrangos būklė nepatenkinama. Parengtame Restruktūrizavimo strategijos projekte restruktūrizavimo laikotarpis numatytas iki 2008 metų, pabrėžiamos 3 pagrindinės restruktūrizavimo kryptys: 1) ambulatorinių paslaugų plėtra (prioritetas teikiamas pirminei sveikatos priežiūrai); 2) stacionarių paslaugų optimizavimas ir alternatyvių veiklos formų plėtra; 3) medicininės slaugos ir ilgalaikio-palaikomojo gydymo paslaugų plėtra (pagrindinis dėmesys skiriamas pagyvenusių žmonių sveikatos priežiūros sistemos problemoms). Pagal šią strategiją bus siekiama pagerinti ambulatorinių sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumą kaimo vietovėse, suderinti ir užtikrinti du dalykus: pacientams – sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumą ir kokybę, o medikams – jų kvalifikacijai užtikrinti ir įgūdžiams palaikyti būtina teikiamų paslaugų apimtį.

Kad geriau būtų panaudotos privačios iniciatyvos teikiamos galimybės ir privačioms medicinos įstaigoms, dirbančioms pagal sutartis su nacionalinės sveikatos sistemos institucijomis būtų sudarytos tokios pat sąlygos kaip ir viešosioms šios sistemos įstaigoms, buvo organizuoti privačių ir viešųjų pirminės sveikatos priežiūros įstaigų nuomonių ir poreikių tyrimai, viešųjų pirminės sveikatos priežiūros įstaigų apklausa apie bendrosios praktikos gydytojų privačią veiklą, parengti pasiūlymai dėl bendrosios praktikos gydytojų privačios veiklos plėtojimo perspektyvų ir integracijos į sveikatos priežiūros įstaigų restruktūrizavimo strategiją. Buvo teikiamos konsultacijos bendrosios praktikos gydytojams, pradedantiems privačią praktiką.

Siekiant užtikrinti prieinamas, saugias, geros kokybės, efektyvias sveikatos priežiūros paslaugas šalies gyventojams, ypač svarbu gydymo įstaigas pakankamai aprūpinti modernia medicinos technika, renovuoti pastatus, taupyti energiją, įgyvendinti kitus projektus. Lietuvos rinkos integravimas į pasaulio rinką, sparti technologijų pažanga lemia šiuolaikinių brangių technologijų poreikį praktikoje. Šiems poreikiams tenkinti 2002 metais buvo vykdoma sveikatos sektoriaus investicinė politika atsižvelgiant į konkurenciją sveikatos priežiūros paslaugų rinkoje, ribotą finansavimą, būtinybę efektyviau naudoti gaunamas lėšas, taip pat į didėjančią sveikatos, kaip gyvenimo kokybės rodiklio, vertę.

Pirminės sveikatos priežiūros stiprinimas – viena iš prioritetinių sveikatos priežiūros sričių. Vykdamas Pirminės sveikatos priežiūros įgyvendinimo programą, 25 savivaldybių pirminės sveikatos priežiūros centrams tiekta medicinos įranga bendrosios praktikos gydytojų (BPG) reikmėms; išleistas leidinys „Europos bendrosios praktikos/šeimos medicinos apibrėžimas“. Parengti metodiniai nurodymai „Procedūros BPG darbe“, „Komandinio darbo priminėje sveikatos priežiūroje programa“, „Klinikinės situacijos“. Įgyvendinant Pasaulio banko lėšomis finansuojamą Lietuvos sveikatos projektą, buvo siekiama pagerinti pirminės sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumą gyventojams, išplėsti bendrosios praktikos gydytojų teikiamas paslaugas. Todėl buvo įsteigta naujų bendrosios praktikos gydytojų kabinetų, psichikos sveikatos centrų. 2002 metais, įgyvendinant Lietuvos sveikatos projektą, 64 bendrosios praktikos gydytojų kabinetuose buvo atlikti remonto darbai, kaimo vietovėse dirbantys bendrosios praktikos gydytojai aprūpinti 63 naujais automobiliais ir kita.

2002 metais buvo nuosekliai įgyvendinama Lietuvos sveikatos projekte įtvirtinta tolygaus gyventojų finansavimo nuostata, diegiant Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto lėšų paskirstymo teritorinėms ligonių kasoms pagal gyventojų statistinius demografinius rodiklius modelį. Laikantis Sveikatos apsaugos ministerijos ir Pasaulio banko vykdomo Lietuvos sveikatos projekto, buvo parengtas išteklių paskirstymo stacionarinėms paslaugoms pagal gyventojų skaičių, amžių ir lytį modelis, užtikrinantis teismo ir tolygaus gyventojų finansavimo principus sveikatos

santykiuose. Sveikatos apsaugos ministerija ir Valstybinė ligonių kasa nuo 2003 m. balandžio 1 d. pradeda diegti ir iki 2006 metų baigs įgyvendinti Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto išteklių stacionarioms paslaugoms apmokėti paskirstymą pagal minėtąjį modelį, kasmet 1/3 sumažindamos skirtumą, susidariusį tarp faktinio finansavimo ir sumos, paskirstytos pagal formulę.

Siekdama gražinti valstybės biudžeto ir „Sodros“ įsiskolinimus ligonių kasoms, o ligonių kasų – medicinos įstaigoms ir vaistinėms, Vyriausybė 2002 m. sausio 7 d. nutarimu Nr. 5 patvirtino Kreditorinio įsiskolinimo asmens sveikatos priežiūros įstaigoms ir vaistinėms gražinimo tvarką, pagal kurią buvo inventorizuotas kreditorinis įsiskolinimas, susidaręs iki 2002 m. sausio 1 d. ir kuris viršijo 45 dienų atsiskaitymo trukmę. Vyriausybei ir Finansų ministerijai pritarus, iš banko NORD/LB buvo paimta iki 5 metų trukmės 72 mln. litų paskola, kurios lėšomis Valstybinė ligonių kasa atsiskaitė su vaistinėmis ir buvo įvykdytas susitarimas su Tarptautiniu valiutos fondu, kad kreditorinis įsiskolinimas neturi viršyti 45 dienų atsiskaitymo trukmės.

Pertvarkant vaistų politiką, 2002 metais buvo įvesti kompensuojamųjų vaistų pasai, patikslintas kompensuojamųjų vaistų sąrašas, sumažintas ligų, kurių gydymas kompensuojamas 100 procentų skaičius, 2002 metais patvirtinta nauja vaistų įrašymo į ligų ir kompensuojamųjų vaistų sąrašus tvarka, kuri numato detalius vaistų įrašymo ar išbraukimo iš sąrašų kriterijus, tiksliau reglamentuoja sąrašų keitimo procedūras, numato dviejų ekspertų grupių (medicininės ir farmakoeconomines) įsteigimą, vaistų kompensavimo galiojimo terminą ir kita. Taip pat patvirtinti nauji prekybos antkainiai kompensuojamiesiems vaistams ir kompensuojamųjų vaistų bazinių kainų kainynas, pagal kurį atpigo daugiau kaip 1600 vaistų. Sveikatos apsaugos ministro įsakymu sudaryta komisija (2002 metų kovo–balandžio mėnesiais) vedė derybas ir sumažino vaistų, dėl kurių buvo derėtasi, kainas vidutiniškai 18,9 procento. Visos vykdytos priemonės užtikrino racionalų lėšų naudojimą – 2002 metais. Valstybinei ligonių kasai pavyko sumažinti faktines išlaidas kompensuojamiesiems vaistams apie 70 mln. litų.

Įvertinus derybų su vaistų gamintojų atstovais rezultatus ir naujus vaistų prekybos antkainius, patvirtintas kompensuojamųjų vaistų bazinių kainų kainynas. Siekiant racionaliai naudoti Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto išlaidas, skirtas vaistams kompensuoti, 2002 metais parengtas ambulatoriniam gydymui skirtų vaistų, kompensuojamų iš Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto, bazinių kainų apskaičiavimo tvarkos projektas.

2002 metais priimtas Farmacinės veiklos įstatymo pakeitimo ir papildymo įstatymas, kuriuo įteisintos svarbiausios ES direktyvų nuostatos, susijusios su geros vaistų gamybos ir platinimo praktikos taikymu, farmacijos specialistų rengimu, vaistų kainodara, reklama, patikslintos farmacinės veiklos licencijų rūšys. Sveikatos apsaugos ministro įsakymu įteisinti ES direktyvų reikalavimai, susiję su geros vaistų gamybos

praktika. Juo perkeltos direktyvos, nustatančios žmonėms skirtų vaistų geros gamybos praktikos principus ir gaires (91/356/EEB), kas sudaro teisinę sąlygą Lietuvos farmacijos pramonei įgyti ES valstybių pripažinimą šioje srityje, didinti savo produkcijos konkurencingumą Vakarų šalių rinkose.

Artimiausio laikotarpio prioritetai

Sveikatos apsaugos ministerija artimiausiu laikotarpiu numato įgyvendinti šiuos sveikatos priežiūros sistemos prioritetus:

bus skatinama sveika gyvensena, vykdoma ligų prevencija;

bus tęsiamas sveikatos priežiūros įstaigų tinklo restruktūrizavimas ir teikiamų paslaugų struktūros optimizavimas;

bus tobulinama atsiskaitymo už vaistus kompensavimo sistema;

toliau bus tobulinama pirminė sveikatos priežiūra, kuri pagal bendruomenės sveikatos poreikius sprendžia pagrindines sveikatos išsaugojimo, ligų profilaktikos, gydymo ir slaugos paslaugų prieinamumo problemas;

bus įgyvenama nauja greitosios medicinos pagalbos koncepcija;

įgyvendinant investicines programas bus modernizuojamos sveikatos priežiūros įstaigos, diegiamos naujos, šiuolaikinės efektyvios technologijos, tyrimo metodai;

bus tobulinama diferencijuoto apmokėjimo už asmens sveikatos priežiūros paslaugas sistema, laiduosianti medicinos personalo pajamų optimizaciją.

VI. FINANSŲ POLITIKA

Mokesčių ir mokesčių administravimo politika

Siekiant sukurti darnią šiuolaikinę Lietuvos mokesčių sistemą, skatinančią sparčią ekonomikos raidą, teisingą ir proporcingą mokesčių paskirstymą, 2002 metais buvo įgyvendinama mokesčių reforma – priimti ir įsigaliojo nauji mokesčių įstatymai, parengti pagal bendruosius apmokestinimo principus ir suderinti su apmokestinimą ES reglamentuojančiais teisės aktais: Pridėtinės vertės mokesčio, Akcizų, Prekių apyvartos mokesčio, Cukraus mokesčio įstatymai, taip pat Pelno mokesčio ir Gyventojų pajamų mokesčio įstatymai, priimti remiantis tarptautine praktika.

Naujos redakcijos Pridėtinės vertės mokesčio ir Akcizų įstatymai, įsigalioję nuo 2002 m. liepos 1 d., parengti pagal ES direktyvų reikalavimus ir ES valstybių patirtį šioje srityje. Aiškiai apibrėžtas PVM objektas, mokėtojai, apmokestinamoji vertė, apmokestinimo ir neapmokestinimo PVM atvejai suderinti su ES *Acquis*, atsisakyta daugelio iki šiol galiojusių ES teisei prieštaraujančių lengvatų. Akcizų įstatyme, palyginti su senuoju, sumažintas objektų skaičius – akcizai taikomi tik 3 prekių grupėms: etilo alkoholiui ir alkoholiniams gėrimams, apdorotam tabakui ir kurui, taikoma akcizais apmokestinamų prekių sandėlių sistema ir atidėtas akcizų mokėjimas, kol prekės būna akcizais apmokestinamų prekių sandėlių sistemoje. Taigi neišaldomos ūkio subjektų lėšos.

Nuo 2003 m. sausio 1 d. įsigaliojęs Gyventojų pajamų mokesčio įstatymas sudarė išankstines sąlygas sumažinti gyventojams pajamų mokesčio našta – padidinus neapmokestinamų pajamų dydį nuo 250 iki 290 litų, leidžiant gyventojams iš bendrųjų pajamų daryti atskaitymus, neviršijant 25 procentų bendrųjų pajamų į Gyvybės draudimo, Pensijų fondus, palūkanoms mokėti už banko kreditą būstui, išlaidoms mokslui ir studijoms, numatytas visuotinis gyventojų pajamų deklaravimas.

Įsigaliojusios Pelno mokesčio įstatymo nuostatos leidžia užtikrinti Lietuvos konkurencingumą regione, kai nuo 24 procentų iki 15 procentų sumažintas pelno mokesčio tarifas, o lengvatinis 13 procentų pelno mokesčio tarifas numatytas smulkiajam verslui. Be to, taikoma įmonėms nusidėvėjimo ir amortizacijos būdo pasirinkimo laisvė. Dividendai apmokestinami taikant 15 procentų tarifą (vietoj iki naujojo Pelno mokesčio įstatymo įsigaliojimo taikyto 29 procentų tarifo).

Tarptautinių sutarčių dėl dvigubo apmokestinimo išvengimo srityje 2002 metais parafuotos sutartys su 5 valstybėmis – Azerbaidžano ir Estijos Respublikomis, Graikijos, Vengrijos ir Liuksemburgo Didžiąja Hercogyste. Pasirašytos dvigubo apmokestinimo išvengimo sutartys su 4 valstybėmis – Graikijos, Portugalijos, Uzbekistano Respublikomis ir Šveicarijos Konfederacija. Be to, pasirašytas protokolas dėl dvigubo apmokestinimo išvengimo sutarties su Jungtine Didžiosios Britanijos ir

Šiaurės Airijos Karalyste taikymo nuo 2002 metų. Ratifikuotos sutartys su 7 valstybėmis (Graikijos, Portugalijos, Slovakijos, Uzbekistano Respublikomis, Jungtine Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalyste, Rumunija, Šveicarijos Konfederacija).

Tarptautinių sutarčių dėl dvigubo apmokestinimo išvengimo srityje planuojamos derybos su Bulgarijos ir Kipro Respublikomis, Jugoslavijos Federacine Respublika (antrasis derybų etapas). Numatoma pasirašyti sutartis su Ispanijos Karalyste, Vengrijos ir Singapūro Respublikomis.

2002 metais buvo priimtas Mokesčių administravimo įstatymo pakeitimo įstatymas, apribojantis galimybes piknaudžiaujant sandoriais, ūkinėmis operacijomis ar jų grupėmis vengti mokesčių mokėjimo, t.y. suteikiantis teisę mokesčio administratoriui, esant piknaudžiavimui, nustatyti mokesčio bazę ir apskaičiuoti mokėtiną mokesčio sumą neatsižvelgiant į mokesčio mokėtojo (mokestį išskaičiuojančio asmens) sandorį, ūkinę operaciją ar kurią nors jų grupę, kurių tikslas – gauti mokestinės naudos.

Vykdam Lietuvos įsipareigojimus Pasaulio prekybos organizacijai rinkos atvėrimo srityje, kai kurioms prekėms sumažinamos išaldytos importo muitų normos: jos mažinamos vienodai kiekvienais metais per įsipareigojimų sąrašė nurodytą pereinamąjį laikotarpį. Siekiant užtikrinti išorinės sienos apsaugą, atitinkančią ES išorinių sienų kontrolės standartus, numatyta įdiegti vaizdo kontrolės sistemas pasienio kontrolės punktuose. Šios priemonės tikslas – sudaryti sąlygas analizuoti gaunamą informaciją ir užkirsti kelią kontrabandai.

Vyriausybė daug dėmesio skiria tam, kad būtų sukurta efektyvi ir darni mokesčių sistema, kad būtų atsisakyta neveiksmingų apmokestinimo priemonių, būtų diegiamos informacinės sistemos, veiksmingiau būtų administruojami mokesčiai, geriau aptarnaujami mokesčių mokėtojai, būtų užkirstas kelias šešėlinei ekonomikai ir piktybiškam mokesčių nemokėjimui, o tai užtikrintų biudžeto pajamas, reikalingas valstybės ir savivaldybės funkcijoms įgyvendinti.

Visos šios priemonės ir, be abejo, ekonomikos pagyvėjimas sąlygojo tai, kad į nacionalinį biudžetą 2002 metais įplaukė 10 474,4 mln. litų pajamų, arba 596 mln. litų daugiau negu faktiškai gauta pajamų 2001 metais.

Biudžeto politika

2002 metais (preliminariais duomenimis) bendrojo šalies biudžeto fiskalinis deficitas sudarė apie 1,2 procento BVP ir buvo mažesnis, negu prognozuota. 2002 metais buvo įvykdytos visos Ekonominės politikos memorandume (įgyvendinamame pagal prevencinį susitarimą su Tarptautiniu valiutos fondu) numatytos priemonės ir kontroliuojami rodikliai. Fiskalinio deficito stebėjimas pagal papildomame Ekonominės

politikos memorandume nustatytus reikalavimus atliekamas kas mėnesį ir teikiamas Tarptautiniam valiutos fondui.

Koordinuodama Lietuvos ekonominę politiką ir biudžetinius rodiklius su ES, Finansų ministerija parengė ir pateikė Europos Komisijai 2002 metų Lietuvos ekonominę programą laikotarpiui iki stojimo į ES. Šiai programai Vyriausybė pritarė 2002 m. rugpjūčio 10 d. nutarimu Nr. 1228.

Vyriausybės programos įgyvendinimo priemonėse numatyta didinti biudžeto lėšų panaudojimo efektyvumą. Vyriausybė 2002 m. gegužės 24 d. nutarimu Nr. 727, „Dėl ministerijos, Vyriausybės įstaigos, įstaigos prie ministerijos ir apskrities viršininko veiklos ataskaitos formos patvirtinimo“ patvirtino atitinkamą formą dėl strateginių veiklos planų ir programų vykdymo, skirtų asignavimų, pasiektų rezultatų, priemonių nevykdymo priežasčių.

Siekiant didinti biudžeto lėšų panaudojimo efektyvumą, tobulinama esama grynųjų pinigų pagrindu rengiama apyskaita. Finansų ministro 2002 m. kovo 6 d. įsakymu Nr. 63 patvirtinta valstybės biudžeto įvykdymo rezultatų ataskaitos forma, kurioje numatyti biudžeto pagrindinių rodiklių įvykdymo duomenys. Ši forma teikiama Seimui kartu su valstybės biudžeto įvykdymo apyskaita.

Seimas (2002 m. spalio 31 d. protokoliniu sprendimu Nr. 28 (304) pavedė Vyriausybei, rengiant ir teikiant Seimui tvirtinti atitinkamų metų valstybės biudžeto įvykdymo apyskaitą, kartu pateikti informaciją apie asignavimų valdytojų programų vykdymą, programų vykdymo vertinimo rezultatus. Vyriausybė, įgyvendindama minėtą sprendimą, teiks programų uždavinių įgyvendinimo vertinimo kriterijų įvykdymo ataskaitą.

Daug dėmesio 2002 metais skirta strateginiam planavimui, jo tobulinimui. Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2002 m. birželio 6 d. nutarimu Nr. 827 patvirtino Strateginio planavimo metodiką.

Priėmus šią metodiką, sukurta integruota planavimo sistema, apimanti visų pagrindinių šalies planavimo dokumentų rengimą.

Integruota planavimo sistema nustato biudžeto išlaidų prioritetus, taip pat suteikia biudžeto išlaidų planavimui daugiau aiškumo bei skaidrumo. Svarbią dalį integruotoje planavimo sistemoje užims Bendrasis programavimo dokumentas, nustatantis, kaip bus naudojamos ES struktūrinių fondų lėšos Lietuvoje. Vyriausybė priėmė 2003 m. sausio 31 d. nutarimą Nr. 144 „Dėl Lietuvos 2004–2006 metų bendrojo programavimo dokumento“, kuriuo pritarė minėto dokumento projektui. Rengiant 2004 metų valstybės biudžetą, bus siekiama užtikrinti ES struktūrinės paramos bendrą finansavimą, tam tikslui perorientuojant valstybės biudžeto programas.

Siekiant didinti valstybės investicijoms skirtų lėšų panaudojimo efektyvumą, parengta atskira investicijų projektų stebėsenos ir vertinimo tvarka. Statistikos

departamentas kartu su Finansų ministerija parengė Informacijos apie valstybės lėšų, skirtų kapitalo investicijoms, naudojimą formą. Ši forma patvirtinta Statistikos departamento generalinio direktoriaus 2002 m. birželio 21 d. įsakymu Nr. 107, suderintu su Finansų ministerija.

Lietuvos Respublikos teisės aktai suderinti su ES *Acquis* finansinių ir biudžetinių nuostatų srityje, ir šis derybų skyrius buvo baigtas derinti 2002 m. gruodžio 13 dieną.

Siekiant suderinti finansų apskaitą, šiuo metu rengiama nauja bendra valstybės ir savivaldybių biudžetų pajamų ir išlaidų ekonominė ir funkcinė klasifikacija, atitinkanti ES sąskaitų sistemos ESA 95 reikalavimus.

Valstybės skolinimosi politika

2002 metais, vykdant efektyvią skolinimosi politiką, buvo laikomasi visų teisės aktuose nustatytų skolinimosi limitų. Visa valstybės skola 2002 metų pabaigoje sudarė 26 procentus BVP. Griežtinant skolinimosi politiką, nuo 2003 metų atsisakyta teikti valstybės garantijas dėl naujų investicinių projektų.

2002 metais ir toliau ilgėjo litais leidžiamų Vyriausybės vertybinių popierių (VVP) vidutinė trukmė (2002 metais pirmą kartą vidaus ir užsienio rinkoje buvo pradėtos platinti 10 metų trukmės obligacijos). 2002 metais litais platinamų VVP vidutinių metinių palūkanų normų svertinis vidurkis, palyginti su 2001 metais, sumažėjo nuo 6,46 iki 4,62 procento.

Kad būtų išvengta valiutų kursų svyravimų rizikos, užsienio finansų rinkose buvo skolinamasi eurais. 2002 metų pabaigoje 76 procentai visos tiesioginės valstybės užsienio skolos buvo denominuota eurais.

Kuriant hipotekinio kreditavimo sistemą, kuri skatintų kaupti ilgalaikius finansinius išteklius, naudotinus ilgalaikiams būsto ir kitos paskirties kreditams teikti, ir būtų patraukli norintiesiems skolintis, 2002 metais buvo parengtas ir pateiktas Seimui svarstyti Hipotekinių obligacijų ir hipotekinio kreditavimo įstatymo projektas. Priėmus šį įstatymą, rinkoje atsirastų naujas saugus finansinis instrumentas – hipotekinės obligacijos.

Kapitalo ir pinigų politika

2002 metais buvo atlikta daugelis darbų, susijusių su finansų sektoriaus pertvarkymu. Įgyvendinant ES teisės nuostatas kredito įstaigų, kitų finansų įstaigų steigimosi, veiklos ir priežiūros srityse, buvo priimtas Finansų įstaigų įstatymas. Priėmus užsienio valiutos įstatymo pakeitimus, sudaryta galimybė šalių susitarimu atsiskaityti užsienio valiuta ne grynais pinigais, o ES valiuta (euru) ir grynais pinigais.

2002 metų liepos mėnesį įsigaliojus Indėlių ir įsipareigojimų investuotojams draudimo įstatymui, pradėti drausti įsipareigojimai investuotojams. 2002 metų balandžio mėnesį įtvirtintas privalomasis transporto priemonių savininkų ir valdytojų civilinės atsakomybės draudimas.

Taip pat 2002 metais buvo parengti Mokėjimų įstatymo pakeitimo įstatymo, Atsiskaitymų baigtinumo mokėjimo ir vertybinių popierių atsiskaitymo sistemose įstatymo, Draudimo veiklos įstatymo, Draudimo sutarties įstatymo, Loterijų įstatymo ir kitų teisės aktų projektai.

Vykdamas Vyriausybės programos VI skyriaus „Finansų politika“ nuostatų įgyvendinimą, 2002 m. liepos 17 d. įsteigtas Sutarčių registras. Jame registruojamos pirkimo–pardavimo išsimokėtinai ir išperkamosios nuomos sutartys, kurių objektas yra neregistruotinas turtas.

Artimiausio laikotarpio prioritetai

Artimiausio laikotarpio prioritetai yra šie:

baigti kurti ES struktūrinių lėšų valdymo ir administravimo sistemą ir teisinę bazę: įteisinti detalizuotą institucinę atsakomybę planuojant, įgyvendinant ir prižiūrint struktūrinę ES paramą, detalizuoti struktūrinės paramos valdymo ir kontrolės procedūras;

numatoma 2003 metais tęsti mokesčių reformą, kuri bus susijusi su faktine naryste ES, priimti atitinkamas Pridėtinės vertės mokesčio įstatymo, Akcizų įstatymo, Pelno mokesčio įstatymo ir Gyventojų pajamų mokesčio įstatymo pataisas;

siekiant didinti mokesčių administravimo efektyvumą, numatoma tobulinti mokesčių administravimo sistemą – priimti naujos redakcijos Mokesčių administravimo įstatymą, padėsiantį pagrindus efektyviam mokesčių administravimui, ir stiprinti mokesčius administruojančių institucijų administracinius gebėjimus;

numatoma 2003 metais tobulinti galiojančius finansų įstaigų veiklą reglamentuojančius ir kitus teisės aktus – derinti juos su ES reikalavimais.

VII. ŪKIO POLITIKA

2002 metai Lietuvos ekonomikai buvo sėkmingi. Išankstiniu Statistikos departamento vertinimu, BVP per 2002 metus padidėjo iki 5,9 procento. Vartotojų kainos 2002 metais buvo palyginti stabilios – užfiksuota metinė defliacija sudarė 1 procentą. Pramonės produkcijos pardavimas 2002 metais, palyginti su 2001 metais, padidėjo 3,1 procento, žemės ūkio produkcija – 6 procentais, atlikti statybos darbai – 13 procentų, mažmeninės prekybos apyvarta – 12,4 procento, prekių eksportas – 10,6 procento. Išankstiniu vertinimu, 2002 metais mokėjimų balanso einamosios sąskaitos deficitas (ESD) sumažėjo nuo 4,8 procento BVP (2001 m.) iki 4,4 procento BVP (2002 m.) ir sudarė 2, 24 mlrd. litų. 2002 metais tiesioginių užsienio investicijų srautas Lietuvoje siekė beveik 2,4 mlrd. litų, arba trečdaliu daugiau negu 2001 metais. Tiesioginių užsienio investicijų srautas su kaupu dengė einamosios sąskaitos deficitą.

Ekonominė politika ir investicijos į ūkį

Seimas 2002 m. lapkričio 12 d. patvirtino Valstybės ilgalaikės raidos strategiją. Tokio dokumento parengimas yra labai svarbus žingsnis įgyvendinant šalies strateginį valdymą, kaip valstybės funkciją, ir apibrėžiant pagrindinius šalies plėtros ilgalaikės perspektyvos tikslus. Valstybės ilgalaikės strategijos pagrindinis tikslas – sukurti aplinką, palankią plėtoti šalies materialinę ir dvasinę gerovę, kurią apibendrintai nusako terminai „žinių visuomenė“, „saugi visuomenė“ ir „konkurencinga ekonomika“. Tuo siekiama sukurti išankstines sąlygas Lietuvai efektyviai dalyvauti Europos socialiniame modelyje ir užtikrinti pamatinius mūsų tautos tikslus turėti saugią visuomenę, sukurti žiniomis pagrįstą ekonomiką, konkurencingą ūkį, gyventi švarioje ir saugioje aplinkoje.

Parengta ir atskiru leidiniu išleista Valstybės ilgalaikės raidos strategijos sudedamoji dalis – Lietuvos ūkio (ekonomikos) plėtros iki 2015 metų ilgalaikė strategija, kuri detalizuoja atskirų ūkio sektorių ilgalaikės plėtros kryptis, kad kuo geriau būtų panaudotos integracijos į ES ir pasaulinį ūkį galimybės, būtų išvengta grėsmės šalies ekonominei plėtrai, atviros ekonomikos principais būtų skatinamas nacionalinio ūkio įsijungimas į tarptautinius ekonominius mainus ir stiprinant ūkio sektorių konkurencingumą didinamas šalies pajėgumas eksportuoti.

Įgyvendinti šiuos svarbius strateginius dokumentus ne mažiau sudėtinga, negu juos parengti. Bus sukurta strateginės analizės ir stebėsenos (monitoringo) sistema, tam bus pasitelktos valstybės ir mokslo institucijos. Periodiškai bus fiksuojami Valstybės ilgalaikės raidos strategijos įgyvendinimo rezultatai ir rinkos pokyčiai. Būtina peržiūrėti patvirtintas nacionalines strategijas ir programas, parengti naujas programas, kurių reikia strategijai įgyvendinti, ir suderinti jas tarpusavyje, atsižvelgiant į ES Lisabonos viršūnių tarybos išvadas.

Vertinant politinio ir makroekonominio stabilumo svarbą daug dėmesio reikia skirti investicijoms. Palankus klimatas investicijoms užtikrina didelio masto kapitalo pritraukimą į atskiras ūkio veiklas, kartu prisideda prie naujų darbo vietų kūrimo, gamybos ir paslaugų apimtys didinimo, dar esamų regioninių netolygumų išlyginimo.

Parengtas ir pateiktas Lietuvos Respublikos Seimui Investicijų įstatymo pakeitimo įstatymo projektas. Šiame projekte numatoma išplėsti investicijų skatinimo būdų – akcentuojant investicijas į priemones, numatančias perspektyvių pramonės šakų įmonių technologijų atnaujinimą ir modernizavimą, smulkaus ir vidutinio verslo plėtrą, problemines teritorijas (teritorijas, turinčias specifinių socialinių ir ekonominių problemų, atitinkančių Vyriausybės nustatytus probleminių teritorijų kriterijus), laisvasias ekonomines zonas, mokslo ir technologijų parkus, inovacijas, žinių ekonomikos branduolius – grupes, ir kita. Be to, numatoma darbuotojų perkvalifikavimo išlaidas iš dalies ar visiškai dengti valstybės lėšomis.

Parengtas ir pateiktas Seimui svarstyti Bedarbių rėmimo įstatymo papildymo įstatymo projektas. Šis įstatymo projektas susijęs su Investicijų įstatymo papildymo įstatymo projektu, kuriame siūloma investavimą skatinti iš dalies ar visiškai padengiant darbuotojų perkvalifikavimo išlaidas. Tikslinga plėsti Užimtumo fondo lėšų naudojimo spektrą, šio fondo lėšas naudoti ne tik bedarbių ir darbuotojų, kurie įspėti apie darbo sutarties nutraukimą profesiniam mokymui finansuoti, bet ir dar dirbančių darbuotojų perkvalifikavimui pagal darbo rinkos poreikius.

Taip pat parengtas ir pateiktas Seimui Koncesijų įstatymo pakeitimo įstatymo projektas. Koncesijos yra pasaulyje paplitusi forma valstybės ir savivaldybės institucijoms įgyvendinti savo funkcijas viešųjų paslaugų teikimo, viešosios infrastruktūros kūrimo ir plėtros bei gamtos išteklių eksploatavimo srityse, panaudojant privatų kapitalą. Kad būtų sėkmingai realizuojami tokie koncesijų projektai, naujojoje įstatymo redakcijoje suformuoti pagrindiniai kriterijai: sąžiningas koncesijos suteikimas, aiškūs koncesijas suteikiančių institucijų įgaliojimai, aiškios apmokestinimo ir licencijavimo taisyklės, koncesininko kreditoriams užtikrinamas efektyvus prievolių gavimas, valstybės ar savivaldybės institucijai suteikiama galimybė prisiimti įsipareigojimus kreditoriams, šalims suteikiama galimybė susitarti dėl teisės, kuria bus vadovaujama, ir dėl ginčų sprendimo.

Vykdam valstybei svarbaus celiuliozės gamybos projekto įgyvendinimo darbus, Seimo 2002 m. gegužės 30 d. nutarimu Nr.IX–917 „Dėl celiuliozės gamyklos statybos Lietuvoje projekto“ celiuliozės gamyklos statybos Lietuvoje projektas pripažintas valstybinės svarbos projektu. Vyriausybei pasiūlyta derėtis su potencialiu strateginiu investuotoju dėl celiuliozės gamyklos statybos projekto įgyvendinimo naudojant privačių investuotojų ir (ar) tarptautinių finansinių institucijų finansinius išteklius. Sudaryta darbo grupė valstybinės svarbos celiuliozės gamyklos statybos Lietuvoje

projektui įgyvendinti. Darbo grupei pavesta rengti ir nustatyta tvarka teikti Lietuvos Respublikos Vyriausybei teisės aktų projektus, nagrinėti kitus klausimus, susijusius su valstybinės svarbos celiuliozės gamyklos statybos Lietuvoje projekto rengimu ir įgyvendinimu. Šiuo metu bendraujama su kai kuriomis užsienio įmonėmis, kurios parodė susidomėjimą šiuo projektu.

Siekiant sudaryti palankias sąlygas plėtoti eksportą, buvo vykdoma Eksperto plėtros ir skatinimo strategijos įgyvendinimo specialioji programa ir sprendžiami šie uždaviniai:

1. Eksportui palankios aplinkos kūrimas, eksportuotojų mokymas, prekių ir paslaugų konkurencingumo didinimas.
2. Palankaus Lietuvos, jos ūkio subjektų ir jų gaminamų prekių ir teikiamų paslaugų įvaizdžio kūrimas.
3. Galimybių susirasti naujų prekybos ir kooperacijos partnerių, aktyviau ir efektyviau skverbtis į naujas rinkas sudarymas.

Vykdamas minėtus uždavinius iš dalies paremta 11 įvairių rinkos tyrimo ir informacinio aprūpinimo priemonių. Prancūzijos Respublikoje ir Ukrainoje įsteigtos komercijos atašė pareigybės, finansuotos anksčiau įsteigtos komercijos atašė pareigybės Švedijos Karalystėje, Lenkijos Respublikoje, Rusijos Federacijoje, Jungtinėje Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystėje. Paremtos Lietuvos ekonominės plėtros agentūros atstovybės Vokietijos Federacinės respublikos Hamburgo ir Ofenbacho miestuose. Iš dalies finansuota 41 informacinio ir Lietuvos įvaizdį formuojančio leidinio leidyba, iš dalies padengtos 12 verslininkų misijų, 74 nacionalinių ir tarptautinių parodų, 13 konferencijų ir seminarų organizavimo išlaidos ir kita.

Įgyvendintų priemonių poveikį iš dalies iliustruoja šie pateikiami rezultatai:

Lietuviškos kilmės produkcijos eksportas 2002 metais, palyginti su 2001 metais, padidėjo 8,1 procento. Kur kas daugiau eksportuojama Lietuvoje pagamintų prekių į ES (išankstiniais skaičiavimais, 11,7 procento), ELPA valstybės (2,5 karto) ir t.t.

Gerinant verslo aplinkos sąlygas, skatinant piliečių iniciatyvą ir verslumą, 2002 metais patvirtintos smulkaus ir vidutinio verslo plėtros iki 2004 metų strateginės kryptys, taip pat smulkaus ir vidutinio verslo plėtros 2002–2004 metų priemonės. Strateginėse kryptyse nurodytos smulkaus ir vidutinio verslo plėtros priemonės, kurios įgyvendinamos pagal numatytą planą: 2002 metais priimtas Smulkaus ir vidutinio verslo plėtros įstatymo pakeitimo įstatymas, toliau plėtoti uždarnosios akcinės bendrovės „Investicijų ir verslo garantijos“ (INVEGA) veikla (2002 metais INVEGA suteikė 102 garantijas smulkaus ir vidutinio verslo subjektų paskoloms už 16,2 mln. litų sumą, kompensuota 190 tūkst. litų sumokėtų palūkanų). Taip pat buvo plečiama paslaugų smulkaus ir vidutinio verslo institucinė infrastruktūra: 2002 metais įsteigti 6 verslo informacijos centrai, vienas verslo inkubatorius. Baigti įsikūrimo darbai Kazlų Rūdos

verslo inkubatoriuje, vykdyta Vilnijos, Telšių apskrities verslo inkubatorių plėtra. Tuo sukurtas pagrindas suformuoti tolygų paramos verslui institucijų tinklą apskričių lygmeniu. 2002 metų pabaigoje veikė 19 verslo informacijos centrų; veikiančiuose 6 verslo inkubatoriuose įsikūrė per 120 įmonių, kuriose buvo sukurta 315 naujų darbo vietų. Inkubuojamos įmonės sumokėjo daugiau kaip 4 mln. litų mokesčių, veiklai plėtoti investavo daugiau kaip 2 mln. litų.

Lietuvos smulkaus ir vidutinio verslo plėtros agentūra (LSVVPA) 2002 metais įgyvendino rajonuose tris verslininkų mokymo ir konsultacijų projektus, kurių metu suteikta apie 7500 valandų subsidijuojamų konsultacijų ir mokymo paslaugų. Be to, LSVVPA interneto portale verslininkams įdiegtas mažų ir didelių įmonių bendradarbiavimo skatinimo projektas, nuolat atnaujinami ir tobulinami interneto portalai verslininkams – <http://www.svv.lt> bei <http://www.svv.lt/balticmarket> (anglų kalba).

2002 metais toliau buvo tęsiami integracijos į ES smulkaus ir vidutinio verslo srityje darbai: pasirašyta Europos mažųjų įmonių chartija, įsijungta į ES daugiametės įmonių ir verslininkystės, ypač mažųjų ir vidutinių įmonių, programą.

Siekiant geriau koordinuoti veiklą inovacijų ir technologijų plėtros srityje, įsteigta Mokslo ir technologijų komisija, vadovaujama Ministro Pirmininko.

Skatinant inovacijų diegimą, visose šalies plėtros srityse 2002 metais buvo parengti Mokslo ir technologijų parkų plėtros koncepcijos ir Inovacijų versle programos (naujos redakcijos) projektai. Mokslo ir technologijų komisija 2003 m. sausio 10 d. posėdyje jiems iš esmės pritarė. Šiuo metu projektai tikslinami atsižvelgiant į Mokslo ir technologijų komisijos pateiktas pastabas ir artimiausiu metu vėl bus teikiami Vyriausybei. Buvo formuojama inovacijų skleidimo ir įgyvendinimo infrastruktūra, plėtojami bendradarbiavimo ir kooperacijos ryšiai tarp mokslo institucijų bei pramonės įmonių. Teikiant valstybės dalinę paramą, 2002 metais įsteigti 4 mokslo ir technologijų parkai.

Suteiktos dalinės subsidijos konkreitiems inovaciniams projektams įgyvendinti, daugiausia lazerių, elektronikos, biotechnologijų ir aplinkosaugos srityje.

Kad būtų tinkamai pasirengta ES valstybių pramonės konkurenciniam spaudimui didėtų pramonės gaminių ir paslaugų konkurencinis pajėgumas, produktyvumas, gerėtų kokybė, Ūkio ministerija 2002 metais toliau vykdė įvairias priemones, numatytas Pramonės plėtojimo vidutinės trukmės politikoje ir jos įgyvendinimo strategijoje, Inovacijų versle programoje, Nacionalinėje kokybės programoje, Atitikties įvertinimo infrastruktūros plėtros programoje, Eksperto plėtros ir skatinimo strategijoje, Smulkaus ir vidutinio verslo plėtros strateginėse kryptyse.

Nacionalinės kokybės programos priemonių įgyvendinimas padėjo sustiprinti kokybės infrastruktūrą, t. y. rinkos priežiūrą, standartizaciją ir metrologinę kontrolės

systemas. Didinant konkurencingumą, įmonės skatinamos diegti kokybės ir aplinkos apsaugos vadybos sistemas: 144 įmonėms suteikta parama sertifikuoti vadybos sistemas ir gaminių sertifikavimui. Šiuo metu kokybės vadybos sistemas Lietuvoje turi per 350 įmonių, aplinkos apsaugos vadybos sistemas – per 40 įmonių.

Toliau įgyvendinama Atitikties įvertinimo infrastruktūros plėtros programa. Dalyvaujant PHARE Dvynių projekte „Administracinių ir techninių gebėjimų skatinti laisvą prekių judėjimą stiprinimas“, išplėtos 10 bandymų laboratorijų ir 6 sertifikacijos įstaigų akreditacijos sritys, įsteigtos 6 naujos bandymų laboratorijos ir viena sertifikacijos įstaiga. Tuo sudaromos palankesnės sąlygos eksportuoti įvairius produktus.

Vykdant Pramonės plėtojimo vidutinės trukmės politikoje ir jos įgyvendinimo strategijoje numatytas priemones, 2002 metais parengtas Subalansuotos pramonės plėtros programos projektas.

Rinkos apsaugos priežiūros mechanizmo tobulinimo tikslais nuo 2002 m. balandžio 1 d. už Antidempingo įstatymo įgyvendinimą atsakinga institucija buvo paskirta Ūkio ministerija. Taigi vietinių gamintojų ir rinkos apsaugą reglamentuojančių įstatymų, t.y. protekcinų (apsaugos) priemonių, kompensacinių muitų ir antidempingo, įgyvendinimo priežiūra sutelkta vienoje institucijoje. Tai sudarė išankstines sąlygas efektyviau taikyti vietinės rinkos apsaugos priežiūros mechanizmą.

Naujo Antidempingo įstatymo įgyvendinimo tikslais parengti su ES atitinkamų teisės aktų reikalavimais suderinti šie įstatymo lydymieji teisės aktai:

1. Dempingo tyrimo vykdymo užsienio valstybės teritorijoje tvarka, kurioje reglamentuojamos tyrimo atlikimo svarstomos prekės kilmės ir/ar eksportuojančioje valstybėje procedūros pagal Lietuvos Respublikos antidempingo įstatymą. Tokio tyrimo tikslas – patikrinti užsienio šalies įmonės veiklos vietoje, ar šios įmonės atsakyme į tyrimą atliekančios institucijos klausimą pateikta informacija yra teisinga, taip pat gauti papildomą, išsamesnę informaciją, susijusią su atliekamu tyrimu.

2. Ne rinkos ekonomikos šalių ir šalių, kurioms taikomas specialus režimas, sąrašas. Šį sąrašą patvirtinti prireikė dėl to, kad pagal įstatymą numatyti įvairūs normaliosios vertės apskaičiavimo metodai, kurių taikymas priklauso nuo eksportuojančioje šalyje egzistuojančių rinkos ekonomikos sąlygų.

Įgyvendinant Protekcinų (apsaugos) priemonių įstatymą, 2002 metais baigtas tyrimas dėl žlugdančio importo nedžiovintų kepimo mielių į Lietuvos Respublikos muitų teritoriją. Remiantis šio tyrimo išvadomis, laikotarpiu nuo 2002 m. kovo 1 d. iki 2003 m. gruodžio 31 d. nustatytas protekcinis (apsaugos) muistas, kuris taikomas visoms valstybėms, nesvarbu iš kurių ši prekė būtų importuojama.

Užsienio valstybėms inicijavus analogiškus rinkos apsaugos tyrimus dėl prekių importo iš Lietuvos Respublikos, renkami ir analizuojami su tyrimais susiję statistiniai

duomenys, rengiami argumentai, kaip apginti vietos gamintojų interesus, dalyvaujant organizuojamose tarpvalstybinėse konsultacijose pagal Pasaulio prekybos organizacijos sutarčių nuostatas ir Jungtinio Komiteto posėdžiuose pagal Laisvos prekybos sutarčių nuostatas, taip pat užsienio valstybių institucijoms teikiami atitinkami komentarai dėl taikomų ar ketinamų taikyti apsaugos priemonių, konsultuojamos šiuose tyrimuose dalyvaujančios suinteresuotos Lietuvos Respublikos įmonės.

Lietuvos gamintojams pateikus pagrįstus prašymus, Ūkio ministerija, siekdama apsaugoti vietos gamintojus nuo nesąžiningos ir sparčiai didėjančios užsienio gamintojų konkurencijos, atlieka tyrimus, taip pat taikomų priemonių peržiūras, analizuoja atitinkamų prekių importo į Lietuvos Respublikos muitų teritoriją tendencijas, atlieka priimtų eksportuotojų įsipareigojimų laikymosi priežiūrą.

Paašškėjus, kad Jungtinių Amerikos Valstijų (JAV) Komercijos departamentas, atlikdamas dempingo tyrimus, traktavo Lietuvą ne rinkos ekonomikos valstybe, buvo skubiai rengiama visa reikiama informacija ir duomenys, būtini rinkos valstybės statusui pagrįsti (atitinkami įstatymai ir kiti teisės aktai, įrodantys, kad Lietuvos Respublika yra rinkos ekonomikos valstybė ir jos ūkio subjektai veikia rinkos sąlygomis). Visa būtina medžiaga buvo pateikta 2002 m. birželio 5 d., tačiau atsižvelgiant į ilgas tokio klausimo nagrinėjimo pagal JAV įstatymus procedūras, sprendimas pripažinti Lietuvą rinkos valstybe priimtas tik 2003 metų pradžioje.

Turizmas

2002 metais į Lietuvą atvyko 3,999 mln. užsieniečių, arba 4,7 procento mažiau negu 2001 metais. Daugiausia užsieniečių 2002 metais apsilankė iš kaimyninių valstybių – Rusijos Federacijos (29,3 procento), Latvijos (28,7 procento), Baltarusijos (16,2 procento) ir Lenkijos (7,2 procento) Respublikų.

Lankytojų srautas iš Rusijos Federacijos 2002 metais, palyginti su 2001 metais, sumažėjo 0,9 procento iki 1,146 mln. žmonių, iš Latvijos Respublikos sumažėjo 14,5 procento (iki 1,146 mln. žmonių, o iš Baltarusijos Respublikos pagausėjo 1 procentu iki 647 tūkstančių žmonių).

2002 metais gerokai pagausėjo svečių iš ES, JAV, Kanados ir kitų valstybių.

2002 metais Lietuvos gyventojai valstybės sieną kirto 3,584 mln. kartų – 5,7 procento daugiau nei 2001 metais.

Siekiant atgaivinti turizmą kaip vieną svarbių verslo šakų, kartu ir valstybės bei savivaldybių biudžetų pajamų šaltinių, buvo įvykdytos šios priemonės:

1. Parengtas ir 2002 metais priimtas naujos redakcijos Turizmo įstatymo projektas, kurio nuostatos suderintos su ES teise ir Civiliniu kodeksu, liberalizuotas turizmo verslo reglamentavimas. Derinant nacionalinę teisę su ES teise, pasirašyta ir ratifikuota Konvencija dėl viešbučių valdytojų materialinės atsakomybės už svečių

turtą. Įgyvendinant Turizmo įstatymo nuostatas, rengiama Nacionalinė turizmo plėtros 2003–2006 metų programa, kuri iki 2003 m. liepos 1 d. bus pateikta tvirtinti Vyriausybei.

2. Kuriant bendrą turizmo informacijos sistemą, suformuotas šios sistemos teisinis pagrindas (Turizmo įstatymo pakeitimo įstatymo 24 straipsnyje numatytas Nacionalinės turizmo informacijos sistemos kūrimas), išspręstas šios sistemos kūrimo finansavimo klausimas. Nacionalinės turizmo informacijos sistemos kūrimo finansavimas numatytas Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Europos Komisijos pasirašytame Finansiniame memorandume Phare 2001 (priemonė Nr. LT. 01.12.01).

3. Parengta Lietuvos kurortų plėtros koncepcija, kurioje numatytos konkrečios kurortų plėtros 2002–2004 metais priemonės, kurias realizavus kurortuose turėtų būti pasiekta didelė pažanga.

Kad būtų sudarytos vienodos sąlygos vidaus ir užsienio investicijoms, parengta ir patvirtinta Loterijų įstatymo koncepcija. Jau parengti Loterijų įstatymo projektas ir Investicijų įstatymo 8 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas, kuriuose bus įstatymiškai įteisinta ir reglamentuota loterijų organizavimo tvarka ir sąlygos Lietuvos Respublikoje, įvykdytas Lietuvos įsipareigojimas, duotas ES, panaikinti apribojimus investuoti užsienio kapitalą į loterijų veiklą.

Artimiausio laikotarpio prioritetai

Eksperto plėtros ir skatinimo srityje išlieka prioritetas didinti eksportą, todėl 2003 metais toliau bus vykdoma Eksperto plėtros ir skatinimo strategijos įgyvendinimo specialioji programa, bus vykdomos tokios pat priemonės kaip ir 2002 metais, taip pat naujos priemonės administraciniam gebėjimams stiprinti, rengiantis efektyviai panaudoti ES struktūrinių fondų lėšas.

Smulkaus ir vidutinio verslo sektoriaus skatinimo srityje numatoma užtikrinti tolesnę smulkaus ir vidutinio verslo sektoriaus plėtojimą, laikantis smulkaus ir vidutinio verslo plėtros strateginėse kryptyse numatytų plėtros tikslų ir priemonių.

Pramonės ir verslo konkurencingumo didinimo srityje numatoma stiprinti pramonės ir verslo konkurencinius pranašumus, plėtoti inovacijomis ir naujomis technologijomis grindžiamą veiklą; ne mažiau dėmesio turi būti skiriama darniai pramonės plėtrai, užtikrinančiai racionalių išteklių naudojimą, atliekų ir taršos minimizavimą, sukurto produkto poveikio aplinkai sumažinimą.

Turizmo srityje planuojama iki Turizmo įstatymo įsigaliojimo (2003 m. balandžio 1 d.) parengti teisės aktus, būtinus naujos Turizmo įstatymo redakcijos nuostatomis įgyvendinti, iki 2003m. lapkričio 1 d. įvykdyti kelionių organizatorių turimų finansinių garantijų pakeitimą, iki 2004 m. balandžio 1 d. klasifikuoti visus šalyje

veikiančius viešbučius, motelius ir svečių namus, iki 2005 m. liepos 1 d. klasifikuoti visus šalyje veikiančius poilsio namus.

Valstybės turtas ir privatizavimas

Nemažai dėmesio 2002 metais buvo skiriama valstybės ir savivaldybių turto privatizavimo teisei bazei tobulinti. Vyriausybės teikimu Seimas priėmė Valstybės ir savivaldybių turto privatizavimo įstatymo 10, 11, 17 ir 19 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymą, kuriame detalizuotos ir išplėtos nuostatos, susijusios su privatizavimo objektų sąrašo keitimu, informacijos apie privatizavimo objektą paskelbimu, atsiskaitymo su nuomininkais už atliktą privatizavimo objektų pagerinimą tvarka, privatizavimo tiesioginių derybų ir nuomos su išsipirkimu būdais tvarka. Be to, pakeistas Valstybės turto fondo įstatymas – jame papildytos valstybės įmonės Valstybės turto fondo funkcijos, susijusios su atlyginimu už valstybės išperkama iš piliečių nekilnojamąjį turtą valstybei nuosavybės teise priklausančiomis bendrovių akcijomis, pastatais ir statiniais ar jų dalimis, perduodant juos nuosavybėn ir suteikiant nuosavybės ar nuomos teisę į žemės sklypą.

Įgyvendindama minėtus įstatymus, Vyriausybė priėmė nutarimus, kuriuose išsamiau reglamentuota privatizavimo objektų parengimo privatizuoti tvarka, privatizavimo viešo konkurso, viešo aukciono, tiesioginių derybų ir nuomos su išsipirkimu būdais tvarka, taip pat objektų, į kuriuos buvo investuota privataus kapitalo, privatizavimas.

Tobulindama privatizavimo procesą reglamentuojančius teisės aktus, Vyriausybė siekia valstybės turto privatizavimo efektyvumo, aiškumo ir viešumo, valstybės turto privatizavimo teisinio reguliavimo nuoseklumo, privatizavimo proceso skaidrumo.

Svarbus žingsnis žengtas įgyvendinant ūkio politiką nacionalinio saugumo stiprinimo srityje. Vyriausybės teikimu Seimas 2002 metais priėmė Strateginę reikšmę nacionaliniam saugumui turinčių įmonių ir įrenginių bei kitų nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbių įmonių įstatymą. Įstatyme nustatyti įmonės ir įrenginiai, kurie nuosavybės teise privalo priklausyti valstybei, o kuriuose iš jų (ir kokiomis sąlygomis) kapitalo dalį gali sudaryti privatus nacionalinis, taip pat europinės ir transatlantinės integracijos kriterijus atitinkantis užsienio kapitalas, paliekant sprendžiamąją galią valstybei. Įstatyme taip pat nustatytos kitos nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbios įmonės.

Vyriausybės 2002 m. rugpjūčio 14 d. nutarimu Nr. 1289 akcinė bendrovė Mažeikių elektrinė įtraukta į privatizavimo objektų sąrašą, numatoma 2003 metų I ketvirtį parengti akcinės bendrovės Mažeikių elektrinės privatizavimo programą ir po to ją įgyvendinti.

Ūkio ministerijos pasiūlymu į privatizuojamų objektų sąrašą įtrauktos elektros energijos skirstymo bendrovės – akcinė bendrovė „Rytų skirstomieji tinklai“ ir akcinė bendrovė „Vakarų skirstomieji tinklai“, 2003 metų II ketvirtį numatoma parengti šių bendrovių privatizavimo programas, vėliau jas įgyvendinti.

Įgyvendinant akcinės bendrovės „Lietuvos dujos“ privatizavimo programą, Lietuvos Respublikai pardavus „Ruhrgas ir E.ON Energie“ konsorciui (strateginiam investuotojui) akcinės bendrovės „Lietuvos dujos“ 34 procentų akcijų paketą ir pasirašius akcininkų sutartį, 2002 m. birželio 27 d. baigtas pirmasis šios akcinės bendrovės privatizavimo etapas.

Tęsimas antrasis (dujų tiekėjo) akcinės bendrovės „Lietuvos dujos“ privatizavimo etapas – šios akcinės bendrovės „Lietuvos dujos“ valstybei nuosavybės teise priklausančių 34 procentų akcijų paketo pardavimas viešo konkurso būdu gamtinių dujų tiekėjams. Akcinė bendrovė „Lietuvos dujos“ potencialiu (kvalifikuotu dalyviu) – pirkėju dujų tiekėju Vyriausybė 2002 m. spalio 29 d. nutarimu Nr. 1708 patvirtino atvirąją akcinę bendrovę „GAZPROM“ (Rusija). Galutinių konkursinių pasiūlymų priėmimo pabaiga ir jų peržiūros pradžia Vyriausybės 2003 m. kovo 5 d. nutarimu Nr. 291 atidėta iki 2003 m. balandžio 11 dienos. Privatizavus akcinę bendrovę „Lietuvos dujos“, tikimasi efektyvesnės bendrovės veiklos ir patikimesnio gamtinių dujų tiekimo.

Siekiant sureguliuoti bankroto procesą taip, kad bankroto procedūros būtų vykdomos greitai, efektyviai ir minimaliai paliestų darbuotojus, buvo parengtas Įmonių administratorių veiklos ir procedūrų vadovas (jame išsamiai aprašytos įmonių bankroto ir įmonių restruktūrizavimo procedūros, bankrutuojančių ir bankrutavusių įmonių administratorių veikla), taip pat patikslintas Įmonių bankroto įstatymas (jame numatyta sugriežtinti keliamus bankrutuojančių įmonių administratoriams reikalavimus ir supaprastinti neturinčių arba turinčių nedaug turto įmonių bankroto procesą).

Artimiausio laikotarpio prioritetai

Iš naujo nagrinėti ir modernizuoti Valstybės turto fondo įstatymą.

Toliau tobulinti įstatymų bazę bankroto procesų vykdymo srityje, bankroto administratorių veiklos vykdymo kontrolę, vykdyti užsitęsusių bankroto procedūrų, kurios vykdomos pagal 1992 metais priimto Įmonių bankroto įstatymo nuostatas, priežiūrą.

Verslo aplinkos sąlygų gerinimas

Siekiant numatyti verslo sąlygų gerinimo būdus ir priemones, būtina reguliariai nagrinėti procesus, vykstančius įvairiose gyvenimo srityse. Tam Statistikos

departamentas kartu su Ūkio ministerija reguliariai tiria verslininkų nuomonę apie dabartines verslo sąlygas, teisėtvarkos, mokesčių sistemos ir Valstybinės mokesčių inspekcijos, muitinių darbo poveikį verslui, racionalias ir svarbiausias verslo rėmimo kryptis.

Vienas iš pagrindinių Vyriausybės strateginių tikslų (prioritetų) – užtikrinti tolesnį ir esminį verslo plėtros sąlygų gerinimą.

Igyvendindama šį tikslą, Vyriausybė sudarė nuolatinę komisiją verslo sąlygų gerinimo klausimams spręsti, kurios veikloje dalyvauja ir verslo institucijų atstovai. Tam tikroms verslo sąlygų gerinimo problemoms nagrinėti prie Ūkio ministerijos sudarytos 9 laikinosios darbo grupės, kurios rengia atitinkamus pasiūlymus ir priemones verslo sąlygoms gerinti. Dalis šių pasiūlymų patvirtinti Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimais, į kitus atsižvelgta priimant atitinkamus teisės aktus. Įgyvendinus šias priemones, turėtų pagerėti verslo sąlygos atitinkamose srityse.

Siekdama gerinti verslo aplinką, Vyriausybė 2002 metais pateikė Seimui Akcinių bendrovių įstatymo ir Įmonių rejestro įstatymo pakeitimų projektus. Akcinių bendrovių įstatymas jau papildytas normomis, ribojančiomis smulkiųjų akcininkų galimybes piktnaudžiauti jiems suteikiamomis teisėmis. Įmonių rejestro įstatymo pakeitimo įstatymo projekto tikslas – išsamiau reglamentuoti Įmonių rejestro tvarkytojų įgaliojimus ir atsisakyti Lietuvos tarptautiniams įsipareigojimams prieštaraujančių įstatymo normų.

Buvo tęsiami darbai rengiant įstatymų, kurių reikia Civiliniam kodeksui įgyvendinti, projektus. Seimui 2002 metais pateikti naujos redakcijos Viešųjų įstaigų įstatymo ir Asociacijų įstatymo projektai. Asociacijų įstatymo projekto tikslas – koordinuoti asociacijos narių veiklą, jiems atstovauti ir ginti jų interesus. Įstatymo projekte pakeista įstatymo struktūra, normų aiškumas ir nuoseklumas turėtų paskatinti įmones ir kitus asmenis vienyti į asociacijas. Rengiant įstatymų projektus, aktyviai bendradarbiauta su asocijuotomis verslo organizacijomis, kitomis nevyriausybinėmis organizacijomis.

Liberalizuojant strateginių prekių importo, tranzito ir eksporto kontrolės tvarką, Lietuvos eksporto kontrolės teisinė bazė buvo tobulinama ir derinama su Europos Sąjungos teisine baze. Tuo tikslu parengtas ir 2002 m. liepos 5 d. priimtas Strateginių prekių eksporto, importo ir tranzito kontrolės įstatymas (Nr. IX-1051), taip pat parengtas ir Vyriausybei pateiktas šiam įstatymui įgyvendinti būtinas Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo dėl Strateginių prekių eksporto, importo ir tranzito licencijavimo tvarkos patvirtinimo projektas.

Verslo sąlygų gerinimas yra tęstinio pobūdžio, todėl ir toliau turėtų likti prioritetine sritimi. 2003–2004 metais numatoma parengti Europos Sąjungos įmonių teisei priskirtiems reglamentams įgyvendinti reikalingus įstatymų ir įstatymų lydymųjų

teisės aktų projektus, taip pat įmonių teisinės formas reguliuojančių įstatymų pakeitimus.

Regioninė politika

Plėtoti ekonominę politiką, skatinti investicijas į ūkį, gerinti verslo aplinką, siekti regioninės politikos tikslų rengiantis narystei Europos Sąjungoje padeda PHARE projektai. 2002 metais pasirašyti trys 2002 metų Nacionalinės PHARE programos finansiniai memorandumai. Iš viso pagal šią programą Lietuva gaus 65,2 mln. eurų paramą, kurios lėšomis bus finansuojami 23 institucijų stiprinimo (51,2 mln. eurų) ir 5 ekonominės socialinės sanglaudos (14 mln. eurų) projektai. 2002 metų pabaigoje baigti rengti 18 institucijų stiprinimo ir 4 ekonominės socialinės sanglaudos Nacionalinės 2003 PHARE programos projektai, kuriems skiriama 54,1 mln. eurų (iš jų 45,3 mln. eurų skirti institucijoms, 8,8 mln. eurų – ekonominei ir socialinei sanglaudai stiprinti). Finansinius memorandumus dėl šių projektų numatoma pasirašyti 2003 metų viduryje.

2002 m. rugsėjo 30 d. baigtas pirmasis PHARE 2000 Ekonominės ir socialinės sanglaudos programos, skirtos verslui plėtoti ir skatinti, profesinio tobulėjimo sąlygoms sudaryti, nedarbui sumažinti labiausiai atsilikusiuose Lietuvos regionuose (Klaipėdos–Tauragės, Marijampolės ir Utenos), įgyvendinimo etapas. Baigti PHARE 2000 ESS programos įgyvendinimo parengiamieji darbai (dokumentacijos parengimas, derinimas, konkursų organizavimas, paraiškų vertinimas, sutarčių pasirašymas).

Iki 2002 m. rugsėjo 30 d. pasirašytos 292 sutartys dėl 18,4 mln. eurų su projektų vykdytojais – Lietuvos įmonėmis, įstaigomis. 186 projektai skirti verslui plėtoti ir verslumui skatinti, turizmo infrastruktūrai gerinti, 106 projektai skirti profesiniam mokymui ir bedarbystės mažinimui. Klaipėdos apskrityje iš viso numatoma įgyvendinti 77 projektus, Tauragės apskrityje – 29, Marijampolės apskrityje – 98 ir Utenos apskrityje – 77 projektus, 11 projektų numatyta įgyvendinti bendrai keturiose apskrityse. Projektams įgyvendinti sukontraktuota net 98 procentai visų programos lėšų. 2003 metais numatoma užbaigti įgyvendinti PHARE 2000 Ekonominės ir socialinės sanglaudos programą. Visi projektų įgyvendinimo darbai turi būti baigti iki 2003 metų rugsėjo 30 dienos. Panaudojus pagal programą sukontraktuotas 18,4 mln. eurų investicijas (iš jų – 25 procentus lėšų sudaro Lietuvos bendrasis finansavimas), gerės verslo sąlygos, bendras regionų investicijos klimatas, didės įmonių eksportas, konkurencingumas, užimtumas, mažės nedarbas, augs bendrasis vidaus produktas.

Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2002 m. gruodžio 5 d. patvirtino Lietuvos Respublikos regionų plėtros programą, kurios tikslas – sudaryti palankias sąlygas įgyvendinti nacionalinę regioninę politiką. Bus sudarytos sąlygos sukurti Lietuvoje regioninio planavimo sistemą, regionams ir savivaldybėms gauti Europos Sąjungos

struktūrinę paramą projektams, kurie vykdomi įgyvendinant šių regionų plėtros planus ir atitinka techninius reikalavimus ir Nacionalinio plėtros plano (Bendrojo programavimo dokumento) priemones, bus pasirengta įgyvendinti Europos Sąjungos Bendrijų iniciatyvų programą INTERREG III.

Siekiant sudaryti galimybes įtraukti vietines ir regionų iniciatyvas į nacionalinį plėtros planą, 2002 metais atlikta regionų plėtros planų sisteminė analizė. Apibendrintos ir su šakinėmis ministerijomis suderintos vietinės ir regionų iniciatyvos įtrauktos į Bendrojo programavimo dokumento 2004–2006 metų priemonių finansuojamas veiklas. Parengta ir patvirtinta regionų plėtros planų rengimo ir atnaujinimo metodika. Pagal šią metodiką visose apskrityse iki 2003 m. liepos 1 d. atnaujinami regioniniai plėtros planai, rengiami vietines ir regionų iniciatyvas atitinkantys projektiniai pasiūlymai, skirti gauti paramai iš Europos Sąjungos struktūrinių fondų.

2002 metais priėmus Regioninės plėtros įstatymo pakeitimo įstatymą, sudaryta teisinė bazė išplėsti ir sukcentruoti valstybės paramą problemiškiems regionams – ne tik remti atitinkamus verslo projektus teikiant lengvatines paskolas ar garantijas, atleidžiant nuo mokesčių, teikiant finansines ir kitokias subsidijas, bet ir finansuoti atrenkamus infrastruktūrinius ir socialinius projektus; įtraukti regionų plėtros tarybas, savivaldybių institucijas, socialinius partnerius į regioninės politikos formavimą, regioninių plėtros planų rengimą ir įgyvendinimą; vadovautis aiškiais, kiekybiškai apibrėžtais probleminių tikslinių regionų išskyrimo kriterijais, atsižvelgiant į Europos Sąjungos kriterijus, pagal kuriuos teikiama tarptautinė ir Vyriausybės parama.

Artimiausio laikotarpio prioritetai

Toliau koordinuoti regionų vidaus ir tarptautinį bendradarbiavimą.

Koordinuoti regionų plėtros planų rengimą ir įgyvendinimą.

Parengti Regioninės plėtros įstatymo pakeitimo įstatymo įgyvendinimą užtikrinančius įstatymo lydimuosius teisės aktus.

Rengti atitinkamas projektų techninio ir finansinio administravimo ir įgyvendinimo metodikas, atsakyti už techninį ir finansinį šių projektų administravimą.

Energetika

Atlikus detalią viso energetikos ūkio analizę, 2002 metais atnaujinta Nacionalinė energetikos strategija (NES), patvirtinta Lietuvos Respublikos Seimo 2002 m. spalio 10 d. nutarimu Nr. IX-1130.

Vykdamas Nacionalinės energetikos strategijos įgyvendinimo programos priemonių plano 2002 metų užsakomąjį mokslo tiriamąjį darbą „NES parengimas/įgyvendinimas, integravimas į Vakarų Europos gamtinių dujų sistemas,

dujų tiekimo patikimumo padidinimas“, parengtos studijos „Lietuvos gamtinių dujų tinklų perspektyvinio plėtros plano patikslinimas“ ir „Lietuvos magistralinių dujų tinklų sujungimo su kaimyninių valstybių dujų tinklais galimybių studija“.

Nuo 2002 m. sausio 1 d. įsigaliojo Elektros energetikos įstatymas.

Nuo 2002 m. liepos 1 d. įsigaliojo Energetikos įstatymas.

2001 metais baigta vykdyti Lietuvos elektros energetikos ūkio reforma. Nuo 2002 m. sausio 1 d. pradėjo veikti naujos akcinės bendrovės Lietuvos elektrinė, Mažeikių elektrinė, Rytų skirstomieji tinklai, Vakarų skirstomieji tinklai, veiklą tęsia akcinė bendrovė „Lietuvos energija“. Visos šios bendrovės sėkmingai veikia ir 2002 metus baigė pelningai.

Akcinės bendrovės „Lietuvos energija“ reorganizavimas sudarė sąlygas toliau liberalizuoti sektoriaus veiklą ir pasirengti kurti elektros energetikos vidaus rinką, taigi galima teigti, kad Lietuvos energetikos ūkio struktūra visiškai suderinta su Europos Sąjungos teisės aktų reikalavimais.

Atliekant Lietuvos gamtinių dujų tinklų prijungimo prie Vakarų Europos gamtinių dujų tinklų galimybių studiją, buvo nagrinėjami galimi Lietuvos ir Lenkijos dujų sistemų sujungimo scenarijai.

Lietuvos energetikos institutas parengė Lietuvos magistralinių dujų tinklų sujungimo su kaimyninių valstybių dujų tinklais galimybių studiją (toliau vadinama – LEI studija), kuri pateikta Vyriausybei. Rengiant studiją, vadovautasi Lenkijos dujų ir naftos kompanijos, akcinės bendrovės „Lietuvos dujos“ ir LEI ekspertų 1999–2001 metais vykdytų tyrimų medžiaga.

Siekiant nustatyti realias Lietuvos ir Vakarų Europos dujų tinklų (per Lenkiją) sujungimo galimybes ir atsižvelgiant į pastaruoju metu vykusias Lenkijos ir Danijos dujų kompanijų derybas, pradėta nauja studija, dalyvaujant akcinės bendrovės „Lietuvos dujos“, Danijos naftos ir dujų (DONG) ir Lenkijos naftos ir dujų kompanijoms.

2002 m. gegužės 16 d. Vilniuje pasirašytas trišalis protokolas (Europos Sąjungos Gintaro projektas) tarp akcinės bendrovės „Lietuvos dujos“, Danijos naftos ir dujų kompanijos (DONG) ir Lenkijos naftos ir dujų kompanijos dėl studijos parengimo, siekiant išnagrinėti galimybes sujungti Lietuvos ir Lenkijos dujų sistemas.

2002 metais parengta preliminari Europos Sąjungos Gintaro projekto „Lietuvos ir Lenkijos dujų sistemų sujungimas“ studija (toliau vadinama– Gintaro projektas). Toliau derinami ir tikslinami pasiūlymai dėl Gintaro projekto įgyvendinimo galimybių.

Siekiant nustatyti bendrąsias šilumos ūkio subjektų veiklos, tarpusavio santykių, atsakomybės ir valstybinio reguliavimo nuostatas, kad šilumos ūkis būtų efektyviai naudojamas, parengtas ir Seimui pateiktas Šilumos ūkio įstatymo projektas, dabar svarstomas Seime.

Parengtos priemonės vietinių ir atsinaujinančiųjų energijos išteklių naudojimui skatinti, patvirtinta Elektros energijos, kuriai gaminti naudojami atsinaujinantieji ir atliekiniai energijos ištekliai, pirkimo skatinimo tvarka, vidutinės elektros energijos, pagamintos naudojant atsinaujinančiuosius ir atliekinius energijos išteklius, supirkimo kainos ir jų taikymo sąlygos. Padidinta instaliuota suminė visų generatorių elektrinės galia nuo 10 MW iki 20 MW elektros jėgainėms, naudojančioms atsinaujinančiuosius ir atliekinius energijos šaltinius, kurioms netaikomas mokėjimas už rezervinę galią ir skatinamas jų gaminamos energijos supirkimas.

Artimiausio laikotarpio energetikos prioritetu išliks energijos tiekimo patikimumo užtikrinimas ir energetikos įmonių privatizavimas.

VIII. TRANSPORTO SISTEMA

Viena svarbiausių Lietuvos ūkio sričių, turinčių įtakos krašto ekonomikos pažangai, yra transporto ir ryšių sistema. Pastaraisiais metais Lietuvos transporto ir ryšių sektoriuje sukuriama bendrojo vidaus produkto dalis kasmet didėja, apytiksliais duomenimis, 2002 metais ji sudarė 13,6 procento (transportas – 9 procentai, paštas ir ryšiai – 4,6 procento). Šiame sektoriuje dirba apie 92 tūkstančiai žmonių, arba 6,4 procento visų Lietuvos dirbančiųjų. Santykiškai mažesnis skaičius dirbančiųjų sukuria didesnę bendrąją vidaus produktą. Tai liudija apie gerą transporto ir ryšių sistemos konkurencinę padėtį kitų sektorių atžvilgiu.

Viena pagrindinių Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatų transporto srityje – sukurti ilgalaikę nacionalinės transporto sistemos ir atskirų transporto šakų plėtros strategiją, atitinkančią Europos Sąjungos bendrosios transporto politikos strateginius tikslus. Pirmenybė teikiama rekonstravimui ir modernizavimui tų transporto infrastruktūros objektų, kurie ateityje taps Europos Sąjungos transporto tinklo dalimi. Būtina pasinaudoti visomis šalies galimybėmis tranzito paslaugų rinkoje, sudaryti palankias sąlygas formuoti naujus krovinių srautus.

Įgyvendinant strateginius tikslus transporto ir ryšių srityse, siekiant sudaryti sąlygas plėtoti transporto verslą Lietuvoje ir sukurti palankią teisinę aplinką valstybių partnerystei plėtoti tobulinant esamą teisinę bazę ir derinant ją su Europos Sąjungos transporto ir ryšių *acquis*, 2002 metais parengtos šios transporto ir telekomunikacijų plėtrai svarbios strategijos ir programos:

1. Lietuvos ūkio (ekonomikos) plėtros iki 2015 metų ilgalaikė raidos strategija, kurios sudėtinė dalis yra Transporto ir tranzito plėtros strategija iki 2015 metų.
2. Geležinkelio infrastruktūros renovacijos ir plėtros programa.
3. Klaipėdos valstybinio jūrų uosto plėtros iki 2010 metų strategija.
4. Valstybinė saugaus eismo programa (automobilių keliai).
5. Bendrojo programavimo dokumento 2004–2006 metams paramai iš Europos Sąjungos struktūrinių fondų gauti Transporto dalies projektas.

2002 metais parengta ir priimta daugiau kaip 180 svarbių transporto ir telekomunikacijų veiklą reglamentuojančių teisės aktų, iš jų 17 įstatymų, 89 Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimai, 74 norminio pobūdžio susisiekimo ministro įsakymai. Svarbiausi iš jų:

1. Transporto veiklos pagrindų įstatymo pakeitimo įstatymas.
2. Telekomunikacijų įstatymo pakeitimo įstatymas.
3. Kelių transporto kodekso pakeitimo įstatymas.
4. Geležinkelio transporto kodekso pakeitimo įstatymas.
5. Klaipėdos valstybinio jūrų uosto pakeitimo įstatymas.

6. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas dėl Naujų kelių eismo taisyklių patvirtinimo.

Kelių transportas

Tobulindamas teisinę bazę, 2002 metų spalio mėnesį Lietuvos Respublikos Seimas priėmė Kelių įstatymo pakeitimo įstatymą, kuriame įteisinti automobilių kelių plėtojimo, priežiūros ir naudojimosi jais teisiniai pagrindai.

Vykdamas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001–2004 metų programos nuostatą – sudaryti vienodas verslo sąlygas privatiems ir savivaldybių vežėjams – 2002 m. kovo 19 d. įstatymu Nr. IX-790 priimti Susisiekimo ministerijos parengti Kelių transporto kodekso pakeitimai. Šiems pakeitimams įgyvendinti parengta keletas įstatymų lydimųjų teisės aktų, reglamentuojančių keleivinio kelių transporto veiklą. Tai sudarė sąlygas plėtoti keleivių vežimo kelių transportu verslą.

Plėtojant tarptautinių reguliaraus susisiekimo keleivių vežimo maršrutų tinklą, 2002 metais atidaryti 5 nauji tarptautiniai autobusų maršrutai, šiuo metu 58 reguliariais autobusų maršrutais keleiviai gali nuvykti į 14 valstybių.

2002 metais 2,8 procento padaugėjo vežėjų, kurie verčiasi tarptautinių krovinių vežimu, turimų transporto priemonių. Gabendami krovinius į daugiau nei 40 valstybių, Lietuvos vežėjai 2002 metais pasinaudojo 446,9 tūkst. kelionės leidimų (12 procentų daugiau nei 2001 metais).

Vykdamas pasirengimo narystei Europos Sąjungoje išsipareigojimus, 2002 metais daug dėmesio buvo skirta tam, kad tinkamai būtų pasirengta krovinių vidaus vežimo licencijavimui: priimti atitinkami Kelių transporto kodekso pakeitimai; Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. gruodžio 23 d. nutarimu Nr. 2090 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1997 m. spalio 23 d. nutarimo Nr. 1170 „Dėl kelių transporto veiklos licencijavimo“ pakeitimo“ patvirtintos naujos redakcijos Kelių transporto veiklos licencijavimo taisyklės; parengta nauja asmenų, vadovaujančių licencijuojamai kelių transporto veiklai, egzamino laikymo tvarka. Visa tai sudarė sąlygas nuo 2003 m. sausio 1 d. pradėti licencijuoti krovinių vidaus vežimą kelių transportu.

Kelių priežiūros ir plėtros programai vykdyti 2002 metais panaudota 720,3 mln. litų biudžeto lėšų, iš jų 460 mln. litų – paprastosioms ir 260,3 mln. litų – nepaprastosioms išlaidoms.

Investicijoms Valstybės investicijų programoje numatytiems projektams vykdyti panaudota 170,8 mln. litų. Svarbiausi automobilių kelių transporto investicijų projektai:

„Via Baltica“ magistralėje nutiestas Marijampolės–Kalvarijos aplinkkelis (aplinkkelio ilgis–22,4 km, objekto vertė – 51,3 mln. litų);

pradėtas modernizuoti „Via Baltica“ Kauno vakarinis aplinkkelis – tiesiama antroji judėjimo juosta;

IX tarptautinio transporto koridoriaus (Vilnius–Kaunas–Klaipėda) ruožuose, kurių bendras ilgis – 82 kilometrai, sustiprinta arba atnaujinta danga;

IA tarptautiniame transporto koridoriuje (Ryga–Šiauliai–Kaliningradas) pradėti Šiaulių pietvakarinio aplinkkelio tiesimo darbai, buvo rekonstruojami labiausiai apkrauti šio transporto koridoriaus ir kitų E kategorijos kelių (Vilnius–Lyda, Šiauliai–Palanga, Kaunas–Jurbarkas–Klaipėda) ruožai;

toliau įgyvendinama Žvyrkelių asfaltavimo programa (išasfaltuota 105 kilometrai žvyrkelių);

įdiegta eismo saugumo priemonių už 6,4 mln. litų (įrengti pėsčiųjų ir dviračių takai, kelio apšvietimas, atitvarai ir kt.).

Iš visų (170,8 mln. litų) investicijoms skirtų lėšų 23,8 mln. litų panaudota bendrafinansuoti projektams, kurie finansuojami iš Europos Sąjungos paramos (ISPA ir PHARE dalis – 81,7 mln. litų) fondų.

Geležinkelių transportas

Geležinkelių srityje 2002 metais daugiausia dėmesio skirta teisės aktų derinimui su Europos Sąjungos *acquis*, Lietuvos geležinkelių transporto reformos 2003–2005 metais strategijos projekto rengimui, tarptautinių ryšių plėtojimui siekiant didinti tranzitinių, importuojamų ir eksportuojamų krovinių vežimą Lietuvos geležinkeliais.

2002 metais geležinkeliais vežta 36,65 mln. tonų krovinių, palyginti su 2001 metais, – 25,6 procento daugiau. Tranzitinių krovinių padaugėjo net 37,3 procento (56,7 procento (20,8 mln. tonų) visų geležinkeliais vežtų krovinių). 43,6 procento padaugėjo importuojamų ir 4,8 procento eksportuojamų krovinių, atitinkamai importuota 4,9 mln. tonų ir eksportuota 4,5 mln. tonų krovinių. Vietinis vežimas išaugo 2,2 procento (vežta 6,5 mln. tonų krovinių).

2002 metais Lietuvos, Baltarusijos ir Ukrainos geležinkeliai kartu su ekspedicinėmis ir uosto krovos kompanijomis pradėjo įgyvendinti bendrą projektą – paleisti reguliariai kursuojantį kombinuotojo vežimo traukinį „Viking“ ir taip sujungti Baltijos ir Juodosios jūrų uostus – Klaipėdą, Odesą ir Iljičiovską. Traukiniu numatyta vežti 20 ir 40 pėdų universaliuosius, cisterninius ir refrižeratorinius konteinerius, juo būtų galima gabenti krovinius vagonuose, puspriekabes, autotraukinius, kitas transporto priemones.

Siekiant įgyvendinti *acquis* reikalavimus ir vykdant institucijų stiprinimo priemones, sustiprinta Valstybinė geležinkelio inspekcija – papildomai jai priskirtos geležinkelio paslaugų licencijavimo, sertifikavimo ir rinkos reguliavimo funkcijos.

Vienas pagrindinių šiuo metu vykdomų integracijos į Europos Sąjungą derybinių įsipareigojimų – geležinkelių reforma. Reformos tikslas – Lietuvos geležinkelių transporto pertvarkymas, geležinkelio paslaugų rinkos liberalizavimas, finansinio

stabilumo užtikrinimas.

2002 metų IV ketvirtį buvo numatyta parengti Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo dėl Geležinkelių infrastruktūros pajėgumų paskirstymo taisyklių projektą, tačiau nepradėjus įgyvendinti geležinkelio transporto reformos strategijos ir neatskyrus akcinės bendrovės „Lietuvos geležinkeliai“ infrastruktūros ir operacinės veiklos, šių taisyklių projekto rengti netikslinga. Taigi šios priemonės vykdymas perkeltas į 2003 metus.

Vykdamas Visuomenės aptarnavimo įsipareigojimų vykdymo geležinkelio sektoriuje programą, 2002 metais buvo panaudota 32,8 mln. litų, iš jų 12,1 mln. litų – paprastųjų ir 20,8 mln. litų – nepaprastųjų išlaidų. Pagal šią programą akcinė bendrovė „Lietuvos geležinkeliai“ įsipareigojo vežti keleivius geležinkelių transportu ir teikti važiavimo lengvatas įstatymuose numatytiems gyventojų grupėms. 2002 metais bendrovė lengvatinėmis sąlygomis vežė 1,6 mln. keleivių ir vykdydama šią programą panaudojo 4,05 mln. litų valstybės biudžeto subsidijų.

2002 metais geležinkelių infrastruktūros rekonstruoti ir modernizuoti panaudota 228,5 mln. litų investicinių lėšų. Iš jų 131,7 mln. litų nuosavos akcinei bendrovei „Lietuvos geležinkeliai“ lėšos (57,6 procento visų investicinių lėšų). 2002 metais buvo vykdomi šie svarbiausi investiciniai projektai:

- kapitališkai suremontuota 32,5 kilometro geležinkelio kelių;
- pradėti modernizuoti signalizacijos ir telekomunikacijų įrenginiai;
- rekonstruojamos Kenos, Kybartų, Vilniaus ir Pauosčio stotys.

Akcinės bendrovės „Lietuvos geležinkeliai“ 2002 metų ūkinės finansinės veiklos rezultatas – gauta 15,9 mln. litų grynojo pelno, t. y. palyginti su 2001 metais, pelnas išaugo 6,2 karto.

Vandens transportas

Lietuvos uostuose – Klaipėdoje ir Būtingėje – 2002 metais perkrauta 25,81 mln. tonų krovinių: Klaipėdos uoste perkrauta 19,74 mln. tonų krovinių, t.y. 2,5 mln. tonų, arba 14,5 procento daugiau nei 2001 metais; Būtingės terminale 2002 metais perkrauta 6,07 mln. tonų naftos – 20 procentų daugiau nei 2001 metais. Tai yra geriausi uostų krovos rezultatai per pastaruosius penkerius metus.

2002 m. gruodžio 20 d. įregistruota Klaipėdos valstybinio jūrų uosto direkcijos atstovybė Baltarusijoje, Minske. Įsteigta uosto atstovybė Hamburge.

Toliau modernizuojama Klaipėdos valstybinio jūrų uosto infrastruktūra – 2002 metais buvo tęsiami krantinių rekonstravimo, uosto gilinimo darbai, rekonstruojami uosto vartai, rekonstruojamas ir plečiamas geležinkelis ir keliai į uostą, įrengiama kruizinių laivų krantinė.

2002 metų uosto krantinėse atlikta remonto darbų daugiau kaip už 11 mln. litų.

Visų suremontuotų krantinių ilgis – 1080 metų. Suremontavus šias krantines, atkurti pagrindiniai konstrukcijų elementų projektiniai pajėgumai, pagerėjo laivybos sąlygos ir krovos darbų saugumas. Iš viso 2002 metais atiduota naudoti 147 metrai rekonstruotų krantinių.

2002 metais užbaigti ilginti šiaurinis ir pietinis bangolaužiai, suremontuoti esami bangolaužiai, įplaukos kanalas pagilintas iki 14 metrų (jūrinė dalis iki 14,5 metro) nuo krantinės Nr. 2 iki jūros. Klaipėdos valstybinis jūrų uostas įgijo giliavandenio uosto statusą. Dabar uostas gali priimti PANAMAX tipo laivus su maksimalia 12,5 metro grimzle. 2002 metais į šiaurinio ir pietinio bangolaužių tęsinį ir esamų bangolaužių remontą investuota 32,36 mln. litų, į įplaukos kanalo gilinimą – 15,78 mln. litų. 2002 metais pastatyta ir rekonstruota 2449 metrai uosto geležinkelio. Uosto geležinkeliui statyti ir rekonstruoti panaudota 5292 tūkst. litų nuosavų lėšų.

Oro transportas

Į Lietuvos tarptautinius oro uostus (Vilniaus, Kauno ir Palangos) 2002 metais atvyko ir iš jų išvyko 701,6 tūkstančio keleivių – 7,8 procento daugiau nei 2001 metais. Tarptautiniame Vilniaus oro uoste aptarnauta 90,5 procento visų 2002 metų keleivių, t.y. 635 tūkstančiai.

Lietuvos aviakompanijos 2002 metais vežė 3,35 tūkst. tonų krovinių ir pašto, t.y. 1,5 procento daugiau nei 2001 metais, o keleivių – 376,3 tūkstančio – tai 3,6 procento daugiau nei 2001 metais.

2002 metais suteikta mokamų oro navigacijos paslaugų 78705 orlaiviams – 8,2 procento daugiau negu 2001 metais. Aptarnauta 14,5 procento daugiau tranzitu skridusių orlaivių.

Vykdamas Civilinės aviacijos administracijos specialiąją programą „Oro uostų, vežėjų ir orlaivių naudotojų techninės priežiūros ir aviacijos saugumo užtikrinimas“ 2002 metais parengti 26 teisės aktai; atlikta 13 aviacinio saugumo patikrinimų oro uostuose ir aviakompanijose, ir 10 pavojingų krovinių gabenimo ir saugojimo oro uostuose patikrinimų; inspektuoti 72 vežėjai; išduota ir/arba pratęsta 919 civilinės aviacijos specialistų licencijų; patikrinta 109 objektų atitiktis aerodromams keliamiems specialiesiems reikalavimams ir aerodromų įrenginių reikalavimams; buvo tikrinami orlaiviai, išduoti arba pratęsti 388 orlaivių tinkamumo skraidyti pažymėjimai, išduoti 25 sertifikatai orlaivių techninės priežiūros organizacijoms.

Paminėtina daugiašalė sutartis dėl Europos bendrosios aviacijos erdvės tarp Europos Sąjungos ir valstybių kandidačių (išskyrus Vengriją ir Rumuniją), Norvegijos ir Islandijos, kuri sudaro sąlygas Lietuvos Respublikos civilinei aviacijai įsilieti į Europos Sąjungos vidaus rinką, nelaukiant Lietuvos Respublikos narystės Europos Sąjungoje, laisvai konkuruoti, steigti įmones, laisvai judėti prekėms ir paslaugoms.

Ryšių sektorius

2002 m. liepos 5 d. priimtas Telekomunikacijų įstatymo pakeitimo įstatymas. Nuo 2003 m. sausio 1 d. įsigaliojus naujos redakcijos Telekomunikacijų įstatymui buvo panaikintas fiksuoto telefono ryšio operatoriaus akcinės bendrovės Lietuvos telekomo monopolis ir sudaryta konkurenciją skatinanti teisinė aplinka: supaprastinta leidimų pradėti veiklą išdavimo tvarka, atsisakyta telekomunikacinės veiklos licencijų, sudarytos sąlygos nepriklausomi nuo telekomunikacijų paslaugų teikėjų reguliuoti rinką, atsirasti naujiems telekomunikacijų paslaugų operatoriams.

Kartu su Informacinės visuomenės plėtros komitetu prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės parengtas Lietuvos Respublikos elektroninių ryšių įstatymo koncepcijos projektas, kuriam 2003 metais pritarė Vyriausybė. Koncepcija parengta atsižvelgiant į naujos Europos Sąjungos telekomunikacijų (elektroninių ryšių) veiklos reguliavimo sistemos nuostatas.

Istorinis operatorius – valstybės įmonė Lietuvos paštas – tebėra 100 procentų valstybės kapitalo įmonė, tačiau, kaip reikalauja Europos Sąjungos direktyvos, Pašto įstatymu nuo 2002 m. sausio 1 d. sudarytos sąlygos atsirasti privatiems paslaugų teikėjams ir konkurencijai. Valstybės įmonei Lietuvos paštui turi būti sudarytos veiklos sąlygos, užtikrinančios didesnę komercinės veiklos laisvę ir atsakomybę. Tuo tikslu susipažįstama su Europos valstybių patirtimi ir manoma įmonę reformuoti.

Artimiausio laikotarpio prioritetai

Ilgalaikėje transporto ir tranzito plėtros strategijoje numatoma iki 2015 metų Lietuvoje sukurti modernią multimodalinę (įvairiarūšę) transporto sistemą, kuri techniniais parametrais ir teikiamų paslaugų kokybe prilygs Europos lygiui, bus sujungta su Europos Sąjungos transporto sistema ir efektyviai tarnaus išsiplėtusios Europos Sąjungos interesams, stiprindama Lietuvos konkurencingumą tarptautinėse rinkose. Siekiant visa tai įgyvendinti, artimiausiu laikotarpiu transporto ir ryšių srityse daugiausia dėmesio bus skiriama šioms prioritetinėms veiklos kryptims:

- modernizuoti darnią kelių, geležinkelių, Klaipėdos jūrų uosto, oro uostų infrastruktūrą – prijungti svarbiausias magistrales prie transeuropinių tinklų, plėtoti regioninės reikšmės transporto infrastruktūros jungtis su pagrindinėmis magistralėmis;

- plėtoti ir prijungti prie Europos Sąjungos multimodalinio transporto tinklo ir paslaugų rinkos multimodalinį transportą;

- sukurti ir prijungti prie Baltijos jūros regiono ir Europos transporto logistikos centrų tinklo logistikos centrus;

įgyvendinti sausumos eismo, jūrų laivybos, skrydžių saugos programas ir priemonės, mažinančias neigiamą poveikį aplinkai;

pasirengti tinkamai ir efektyviai panaudoti Europos Sąjungos Sanglaudos ir struktūrinių fondų lėšas (administraciniams gebėjimams stiprinti);

vykdyti akcinės bendrovės „Lietuvos geležinkeliai“ reformą, siekiant atskirti geležinkelių infrastruktūros valdymą nuo komercinės (operacinės) veiklos;

plėtoti ryšių infrastruktūrą, siekiant sukurti skaitmeninio radijo ir televizijos transliavimo tinklą.

IX. ŽEMĖS ŪKIS IR KAIMO PLĖTRA

Pagrindiniai 2002 metų žemės ūkio rodikliai

Išankstiniais Statistikos departamento duomenimis, 2002 metais, palyginti su 2001 metais, žemės ūkio produkcijos gamyba padidėjo 6 procentais: augalininkystės – 8 procentais, iš jos grūdų – 9 procentais, cukrinių runkelių – 20 procentų, bulvių – 51 procentu, gyvulininkystės produkcijos – 5 procentais, iš jos mėsos – 8 procentais, kiaušinių – 6 procentais, pieno – 1 procentu.

Grūdų derlingumas padidėjo 8 procentais. Esant gausiam maistinių grūdų derliui, Lietuvos žemės ūkio ir maisto produktų rinkos reguliavimo agentūra (toliau vadinama – Agentūra), vykdydama intervencinius pirkimus, supirko 2,2 karto daugiau maistinių grūdų negu 2001 metais, apie 33 procentus supirktų grūdų Agentūra eksportavo. Nors 2002 metų maistinių grūdų derlius gana gausus, dėl maistinių ir pašarinių grūdų pasiūlos ir paklausos disproporcijos pritrūko pašarinių grūdų, todėl šalies vartotojams suteikta 100 tūkst. tonų pašarinių grūdų importo kvota.

2002 metais, palyginti su 2001 metais, gyvulių ir paukščių realizuota skersti 8 procentais, pieno primelžta 1 procentu daugiau.

Išankstiniais Statistikos departamento skaičiavimais, 2002 metais žemės ūkio produkcijos supirkimo kainos sumažėjo 12,1 procento. Tai nulėmė atpigę gyvulininkystės produktai – bendras jų indeksas sudarė 83,8 procento. Augalininkystės produktų pardavimo kainos sumažėjo tik 1,9 procento. Žemdirbių pajamoms įtaką daro tiek jų pagamintos produkcijos pardavimo kainos, tiek gamybos priemonių įsigijimo kainos. 2002 metais, palyginus su 2001 metais, įsigytų išteklių kainos sumažėjo 9,9 procento, iš jų: dujų – 11,9 procento, mineralinių trąšų – 9,9 procento, kombinuotųjų pašarų 19,2 procento; padidėjo naftos produktų – 5,4 procento, elektros – 2,2 procento.

Žemdirbių pajamos už parduotą žemės ūkio produkciją dėl mažesnių nei 2002 metais supirkimo kainų šiek tiek sumažėjo. Įskaitant tiesiogines ir kompensacines išmokas, bendra išmokų suma – apie 1,7 mlrd. litų.

2002 metais toliau buvo vykdomos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001–2004 metų programos IX skyriaus „Žemės ūkis ir kaimo plėtra“ nuostatos. Iš esmės įvykdytos visos Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos įgyvendinimo priemonės (patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. spalio 4 d. nutarimu Nr. 1196), numatytos šioje srityje 2002 metais.

Kuriama teisinė bazė, atitinkanti Europos Sąjungos žemės ūkio nuostatas ir reikalavimus. 2002 m. birželio 25 d. Seimas priėmė Žemės ūkio ir kaimo plėtros įstatymą (Nr. IX-987), kuriame įteisinti pagrindiniai žemės ūkio ir kaimo plėtros

politikos formavimo ir įgyvendinimo principai, reglamentuojami žemės ūkio ir kaimo plėtros prioritetai ir sudarytas teisinis pagrindas institucijoms vykdyti naujas, su Europos Sąjungos bendrąja žemės ūkio politika suderintas funkcijas ir taikyti jų kontrolės sistemą.

Siekama pagerinti žemdirbių kreditavimą. Pagal šiuo metu galiojančią tvarką žemės ūkio veiklos subjektams, imantiems iš komercinių bankų kreditus ir neturintiems pakankamai užstato, garantijas teikia Žemės ūkio paskolų garantijų fondas. Tokios garantijos teikiamos ir žemės ūkio veiklos subjektams, imantiems kreditus projektams pagal SAPARD programą finansuoti.

Šiuo metu galioja žemės ūkio ministro įsakymu patvirtintos taisyklės, pagal kurias žemės ūkio veiklos subjektams kompensuojama dalis palūkanų už jų paimtus kreditus investiciniams projektams ir apyvartinėms lėšoms finansuoti.

Priimtas Licencijuotų sandėlių ir sandėliavimo dokumentų įstatymas (2002 m. liepos 5d. Nr. IX-1046), parengti ir patvirtinti reikiami įstatymo lydimieji teisės aktai. Įstatymas ir jo lydimieji teisės aktai sudarys galimybę 2003–2004 metais įgyvendinti naują žemdirbių ir perdirbimo įmonių apyvartinių lėšų poreikio trumpalaikio kreditavimo sistemą, įkeitimui panaudojant licencijuotuose sandėliuose saugomus grūdus ir (ar) kitus augalininkystės produktus. Ši kreditavimo sistema turėtų pradėti sėkmingai veikti, kai Lietuvoje grūdų intervencinio pirkimo kainos bus panašios į tokias kainas Europos Sąjungos valstybėse.

Parengta ir patvirtinta Gyvulių veislininkystės 2001–2005 metų programa, kuri sudaro sąlygas didinti gyvulių ir paukščių produktyvumą, gerinti produkcijos kokybę, išsaugoti genofondą.

2002 metais panaudota 304,5 mln. litų Specialiosios kaimo rėmimo programos lėšų. Daugiau lėšų skirta tiesioginei paramai žemdirbiams (2001 metais – 108 mln. litų, 2002 metais – per 190 mln. litų). 2002 metais toliau taikyta valstybės paramos sistema, žemdirbių pajamas palaikant tiesioginėmis išmokomis. Nustatytos tiesioginės išmokos už deklaruotus grūdinių augalų, linų, rapsų pasėlius, rugių ir grikių pasėlius nenašiose žemėse. Padidinta parama ankštinių javų ir salyklinių miežių augintojams, ūkininkaujantiems mažiau palankiose ūkininkauti vietovėse, parama gyvulininkystei – mokėtos tiesioginės išmokos už mėšinių veislių karves žindenes, ėriavedes, skerdžiamus galvijus, tiesioginės išmokos pieno ūkiams.

Atsižvelgiant į itin nepalankias 2002 metų gamtines sąlygas, parengta 2002 metų sausros likvidavimo metodika, apskaičiuoti nuostoliai ir patvirtinta sausros padarytų nuostolių kompensavimo programa, kuri padėjo iš dalies kompensuoti ūkininkams sausros padarytus nuostolius.

Buvo įgyvendinama ūkininkų, kuriančių Europos Sąjungos reikalavimus atitinkančius pieno ūkius, rėmimo tvarka, pagal kurią kompensuojama 40 procentų

vieno investicijų projekto (verslo plano) einamųjų metų investicijų išlaidų, taip pat smulkesniųjų pieno ūkių (laikančių 5–15 karvių) investicinių ūkio pertvarkymo išlaidų kompensavimo tvarka.

Siekiant grūdų augintojams sudaryti sąlygas realizuoti perteklinius grūdus ir palaikyti jų pajamas, Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. liepos 12 d. nutarimu Nr. 1117 patvirtinta 2002 metų derliaus I ir II klasių kviečių ir I klasės rugių intervencinio pirkimo tvarką. Siekiant sumažinti grūdų pasiūlą agentūrai, vykdančiai grūdų intervencinį pirkimą, ir sudaryti grūdų augintojams palankesnes grūdų pardavimo sąlygas, skatinamas privatus grūdų saugojimas, skiriamos išmokos už vėlesnį jų atvežimą parduoti, taip pat buvo dengiamos grūdų augintojų, neturinčių grūdų sandėlių, grūdų saugojimo įmonėse išlaidos.

2002 metai buvo itin nepalankūs pienininkystei sektoriui. Dar metų pradžioje pradėjusios mažėti eksportuojamų pieno produktų kainos vasarą dar sumažėjo. Įmonių sandėliuose susikaupė daug produkcijos likučių. Nuostolingai realizuodamos eksportuojamus pieno produktus arba negalėdamos jų parduoti, pieno perdirbimo įmonės labai sumažino žaliavos kainą. Siekiant išvengti tolesnio pieno supirkimo kainų mažėjimo ir užtikrinti, kad būtų supirkta visa žaliava, Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. rugpjūčio 26 d. nutarimu Nr. 1350 patvirtinta Žaliavinio pieno rinkos stabilizavimo programa. Pagal šią programą rugpjūčio – rugsėjo mėnesiais pieno kainoms palaikyti skyrus 11 mln. litų, jos šiek tiek stabilizavosi. Vidutinė pieno supirkimo kaina 2002 metais – 456,7 lito už toną, arba 11 procentų mažesnė negu 2001 metais (508,3 lito už toną).

Be minėtos paramos, Kaimo rėmimo programos lėšomis buvo teikiama kitokia investicinė ir finansinė parama žemdirbiams; vykdytos programos, susijusios su pasirengimu stoti į Europos Sąjungos; finansuotos žemdirbių mokymo ir konsultavimo paslaugos, mokslo tiriamieji darbai.

Siekiant gauti didesnes kvotas Lietuvai tapus Europos Sąjungos nare, stojimo laikotarpiu žemės ūkio produkcijos gamyba nebuvo kvotuojama. 2002 metais nustatyta tik baltojo cukraus gamybos kvota. Siekiant nuo narystės Europos Sąjungos pradėti taikyti pieno kvotų sistemą, priimtas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. rugpjūčio 10 d. nutarimas Nr. 1241, kuriuo Žemės ūkio ministerija įgaliota parengti pieno gamybos kvotų sistemos įdiegimo ir administravimo tvarką, atsižvelgiant į principines Europos Sąjungos teisės aktų nuostatas. Juo remiantis, žemės ūkio ministro įsakymu nustatytos institucijos, įgaliosios tinkamai pasirengti administruoti pieno kvotų sistemą, o gamintojai ir įmonės įpareigosios tvarkyti tam tikrą apskaitą, kurios pagrindu bus sukurtas pieno kvotų duomenų bankas.

Sudarant žemdirbiams sąlygas įsigyti neapmokestintą akcizu gazolį ir gaminti pigesnę žemės ūkio produkciją, žemės ūkio, tvenkinių ir kitų vidaus vandenių

žuvininkystės produkcijos gamintojams 2002 metais grąžinta 45,6 mln. litų akcizo už dyzelinius degalus.

Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. sausio 7 d. nutarimu Nr. 9 patvirtinta Lietuvos žemės ūkio ir maisto produktų eksporto skatinimo 2002–2003 metų programa ir jos įgyvendinimo priemonės, kurios sudaro teisingas ir ekonomines sąlygas plėsti eksportą. Programoje numatyta plėtoti eksportą – užtikrinti gaminių kokybę ir maisto saugą, tobulinti prekių pateikimo (logistikos), tarptautinės rinkodaros, informacinę ir konsultacinę sistemas, plėtoti eksporto kreditavimo ir draudimo paslaugas, ieškoti naujų rinkų. Nacionalinis Lietuvos žemės ūkio ir maisto produktų eksportas 2002 metais sudarė 1698,4 mln. litų (1 procentu mažiau nei 2001 metais).

Įvyko 11 žemės ūkio produktų rinkos apsaugos darbo grupės posėdžių, kuriuose apsvartyta daugiau nei 25 žemės ūkio ir maisto produktų rinkos apsaugos klausimai. Svarstytais klausimais grupės siūlymu buvo priimti teisės aktai.

Vyko Lietuvos ir Europos Sąjungos derybos dėl tolesnio prekybos perdirbtais žemės ūkio produktais liberalizavimo, buvo įgyvendinami jų rezultatai.

Skatinama kooperacijos plėtra. Seimas 2002 m. gegužės 28 d. priėmė Kooperatinių bendrovių (kooperatyvų) įstatymo pakeitimo įstatymą. Parengta ir Vyriausybės patvirtinta Kooperacijos plėtros žemės ir maisto ūkyje 2002–2004 metų programa.

2002 metais patvirtintos mažiau palankios ūkininkauti vietovės ir Kompensacinių išmokų mokėjimo ūkininkaujantiems mažiau palankiose ūkininkauti vietovėse tvarka.

Ekologiniams ūkininkavimui paremti 2002 metais iš Specialiosios kaimo rėmimo programos skirta 1,4 mln. litų, arba beveik 3 kartus daugiau nei 2001 metais. Ekologinės gamybos ūkių Lietuvoje kasmet daugėja apie 30 procentų, steigiami ekologinės gamybos susivienijimai ir centrai, patvirtinta Ekologinio žemės ūkio plėtros programa. Parengti ir Europos Komisijai pateikti reikiami teisės aktai ir paraiška pripažinti Lietuvos ekologinio gamybos būdo sertifikavimo sistemą atitinkančia Europos Sąjungos reikalavimams. Lietuvos ūkio perorientavimas į ekologinį ūkį vyksta pakankamai sparčiai, tačiau sertifikuotos žemės plotas, kuris Lietuvoje sudaro 0,3 procento visų žemės ūkio naudmenų, dar nedidelis, ūkininkams trūksta žinių, informacijos, ekologiškos produkcijos gaunama mažai, o jos asortimentas dar menkai atitinka rinkos poreikius.

Teisės aktų gyvulių, augalų sveikatingumo, žemės ūkio ir maisto produktų saugos ir kokybės klausimais derinimas kontroliuojamas pagal Vyriausybės numatytą programą ir ministerijų kompetenciją tvirtinti saugos ir kokybės reikalavimus. Tačiau žemės ūkio produktų gamintojai dar ne visada pasirengę pateikti į rinką ar perdirbimui

produkciją, atitinkančią Europos Sąjungos teisės aktų reglamentuojamus kokybės reikalavimus.

Skatinant gyvulių augintojus auginti geresnių mėsinių veislių gyvulius, įgyvendinama Europos Sąjungos reikalavimus atitinkanti gyvulių skerdenų klasifikavimo pagal jų kokybę sistema. Už parduotus gyvulius sumokama pagal raumenų kiekį (kokybę), o ne gyvo gyvulio svorį. Pagal tarptautinius reikalavimus baigiamas rengti mėsos produktų klasifikavimo į rūšis pagal kokybės parametrus standartas, kuriame, be kitų rodiklių, reglamentuojamas augalinės ar gyvūninės kilmės mėsos pakaitalų mėsos produktuose naudojimas, įteisinti tarptautinius reikalavimus atitinkantys tyrimo metodai.

Siekiant pagerinti pieno kokybę ir kokybės nustatymą, nuolat tobulinama žaliavinio pieno supirkimo tvarka, parengtas ir patvirtintas pieno ir pieno produktų pamatinių analizės metodų taikymo techninis reglamentas. Derindamasi prie Europos Sąjungos reikalavimų, Žemės ūkio ministerija kartu su Valstybine maisto ir veterinarijos tarnyba parengė ir patvirtino teisės aktus, reglamentuojančius mobiliųjų pieno supirkimo punktų veiklą.

Įgyvendinami privalomieji šviežių vaisių ir daržovių, gėlių ir dekoratyvinių žalumynų kokybės reikalavimai ir importuojamų, eksportuojamų ir vidaus rinkai tiekiamų šviežių vaisių ir daržovių atitikties kokybės reikalavimams kontrolės taisyklės.

Patvirtintos Žemės ūkio ir maisto produktų kilmės vietos nuorodų ir geografinių nuorodų apsaugos taisyklės ir Specifinėmis savybėmis pasižyminčių maisto produktų įregistravimo ir sertifikatų suteikimo taisyklės.

Baigtas įgyvendinti PHARE projektas „Veterinarijos ir fitosanitarijos pasienio kontrolės priemonių stiprinimas“, kuriam įgyvendinti skirta 4,4 mln. eurų iš Europos Sąjungos PHARE programos ir 2,2 mln. eurų nacionalinio biudžeto lėšų. Pastatyti pasienio veterinarijos ir fitosanitarijos postai, kurie įrengti pagal Europos Sąjungos teisės aktų reikalavimus.

Siekiant užtikrinti žemdirbių ir kitų kaimo gyventojų geros kokybės tęstinį profesinį mokymą ir švietimą, taip pat turėti patariamąją instituciją, sprendžiant žemdirbių švietimo klausimus, įsteigta Žemdirbių švietimo taryba, į kurios sudėtį įeina suinteresuotų valstybinių ir žemdirbių savivaldos organizacijų atstovai.

Parengta 90 žemdirbių ir žemės ūkio specialistų tęstinio mokymo programų ir 2 žemės ūkio profesijų standartai. Suteikiant galimybę ūkininkams ir kitiems kaimo gyventojams kelti kvalifikaciją, įgyti naujų žinių, reikalingų norint sėkmingai ūkininkauti, plėtoti verslą; skatinant alternatyvią veiklą kaime, organizuoti 48 mokymo kursai ūkininko ūkio veiklos apskaitos, kompiuterinio raštingumo, žemės ūkio kooperacijos, kaimo turizmo, kitais labiausiai rūpimais klausimais.

Žemdirbiams teikiamos mokymo ir konsultavimo paslaugos – konsultuota per 25 tūkstančių žemdirbių, jie skatinami diegti naujausias technologijas, šiuo tikslu atlikti 88 parodomieji bandymai ir surengta per 200 lauko dienų, išleista apie 1500 informacinių lapelių, remtos žemdirbių savivaldos organizacijų rengiamos konsultacinės ir šviečiamosios priemonės.

Parengta Žemdirbių ir kaimo vietovių gyventojų informavimo rengiantis narystei Europos Sąjungos programa, koordinuotas programos priemonių įgyvendinimas, atliekamas jų monitoringas.

Stiprinami instituciniai gebėjimai. Toliau kuriama integruota administravimo ir kontrolės sistema (IAKS), kuri turi būti parengta iki Lietuvos įstojimo į Europos Sąjungą. Iki to laiko turi nepriekaištingai veikti gyvulių ir žemės sklypų registravimo ir identifikavimo sistemos. Rengiama teisinė bazė registrų įsteigimui ir funkcionavimui užtikrinti.

Toliau atkuriamos piliečių nuosavybės teisės (iki 2003 m. sausio 1 d. atkurtos nuosavybės teisės į 84,1 procento piliečių prašymuose nurodyto ploto). Nekilnojamojo turto registre 2003 m. sausio 1 d. įregistruota 2,96 mln. hektarų žemės, iš jų 2,79 mln. hektarų privačios žemės. Toliau vystėsi žemės rinka – žemės sandorių padaugėjo iki 3650 per mėnesį (8900 hektarų).

Derėdamasi su Europos Sąjunga, Lietuva susitarė dėl 7 metų pereinamojo laikotarpio nustatymo užsieniečiams įsigyti žemės ir miškų ūkio paskirties žemės sklypus. Įsigaliojus Lietuvos Respublikos Konstitucijos 47 straipsnio pakeitimo įstatymui, Žemės ūkio paskirties žemės įsigijimo laikinajam įstatymui ir Valstybės paramos įsigyjant žemės ūkio paskirties žemę laikinajam įstatymui ir parengus įstatymų lydimočius teisės aktus, bus sudarytos palankios sąlygos žemės ūkio produkcijos gamintojams įsigyti žemės ūkio paskirties žemę, įskaitant ir šiam tikslui teikiamą valstybės paramą.

Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. kovo 18 d. nutarimu Nr. 367 sudaryta Kaimo plėtros taryba ir patvirtinti jos nuostatai, išleistas žemės ūkio ministro įsakymas dėl tarybos personalinės sudėties. Įvyko du tarybos posėdžiai, kuriuose aptartos svarbiausios žemės ūkio ir kaimo plėtros problemos.

Kartu su kitomis institucijomis parengtas Valstybinės etnografinių kaimų išlikimo programos projektas.

Žemės ūkio ministerija, vykdydama žemės ūkio ir kaimo politiką, svarbiausiais klausimais konsultuojasi su žemdirbių ir žemės ūkio produkcijos perdirbėjų savivaldos institucijomis.

Įsteigti Nacionalinės mokėjimo agentūros prie Žemės ūkio ministerijos (toliau vadinama – Agentūra) struktūriniai padaliniai.

Siekdama pasirengti administruoti Europos žemės ūkio orientavimo ir garantijų fondo (EŽŪOGF) ir Žuvininkystės orientavimo fondo (FIFG) lėšas, Agentūra parengė bendrosios žemės ūkio politikos priemonių koncepcijas ir administravimo schemas.

Vykdamas Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos įgyvendinimo priemones, parengti Agentūros struktūrinių padalinių procedūrų aprašymai papildomoms dviem paramos kryptims – „Žemės ūkio paskirties žemės apželdinimas mišku ir miško infrastruktūros tobulinimas“ ir „Techninė parama, informavimas ir viešumas“ administruoti.

2002 metais patvirtinti 227 projektai, pasirašyta SAPARD paramos šiems projektams įgyvendinti sutarčių už 244 mln. litų. Pagal SAPARD programą 2002 metais Agentūra išnagrinėjo 130 mokėjimo prašymų, sudarė 107 mokėjimo pavedimus už 33931 tūkst. litų.

Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu patvirtintas SAPARD priežiūros komiteto darbo reglamentas, surengti šio komiteto posėdžiai.

Parengti Bendrojo programavimo dokumento žemės ūkio, kaimo plėtros ir žuvininkystės prioriteto ir kaimo plėtros plano 2004–2006 metų projektai – pagrindiniai dokumentai Europos Sąjungos struktūrinei paramai naudoti.

Vykdamas Lietuvos pasirengimo narystei Europos Sąjungos programą (Nacionalinė *acquis* priėmimo programa), parengti žemės ūkio ir žuvininkystės sektorių teisės derinimo priemonių ir *acquis* įgyvendinimo priemonių planai. Nuolatos vykdomas programos planų įgyvendinimo monitoringas, kiekvieną mėnesį teiktos ataskaitos, pildoma LIESIS duomenų bazė, Europos komitetui pateiktos žemės ir maisto ūkio sektoriaus pažangos rengiantis narystei Europos Sąjungos ketvirčio ir metų ataskaitos.

Nuolat buvo rengiama ir teikiama Europos Komisijai papildoma informacija pagal derybinį skyrių „Žemės ūkis“. Parengti papildomi derybų dėl gamybos kvotų ir apimties, lemiančiųjų faktorių argumentai, išsami informacija fitosanitarijos ir veterinarijos klausimais. Galima teigti, kad derybų dėl žemės ūkio rezultatai palankesni nei pirminiai siūlymai.

Pagrindiniuose Lietuvos strateginio planavimo dokumentuose nurodytas esminis žemės ūkio ir kaimo plėtros tikslas – tolydi, darni žemės ūkio ir kaimo plėtra, moderni gamybinė ir socialinė infrastruktūra ir sveika aplinka, teikianti visos šalies gyventojams geros kokybės produktus ir paslaugas, o kaimo gyventojams sudaranti palankias verslo, darbo ir buities ir socialines sąlygas.

Lietuvai įstojus į Europos Sąjungą, bus taikomi bendrosios žemės ūkio politikos principai, tačiau žemės ūkio ir kaimo, vykdančio įvairias socialines, gamybinės, kultūrinės ir ekologines funkcijas, reikšmė išliks. Pagrindinis Lietuvos valstybės uždavinys šiandien – užtikrinti, kad būtų nuosekliai vykdoma žemės ūkio ir kaimo

plėtos politika prieš įstojant į Europos Sąjungą, priderinti ją prie Europos Sąjungos žemės ūkio ir kaimo plėtos politikos, tinkamai pasirengti naudoti struktūrinių fondų paramą. Pagal europietiško žemės ūkio modelį efektyvesnio, rinkos poreikius tenkinančio ūkininkavimo plėtra turi būti suderinta su aplinkosaugos, kokybės ir maisto saugumo reikalavimais, regioniniu planavimu. Be to, kaimo plėtrai užtikrinti reikia priemonių žmonių išteklių, infrastruktūros, gyvenimo kokybei gerinti. Taigi, norint įgyvendinti kaimo plėtos tikslus plačiaja prasme, bendroji žemės ūkio politika derinama prie struktūrinės politikos.

Artimiausio laikotarpio prioritetai

Plėtoti konkurencingą žemės, maisto ir žuvininkystės ūkį.

Skatinti žemės ūkio produkcijos ir maisto produktų kokybės gerinimą, gamtos saugos priemonių diegimą, ekologinio ūkininkavimo plėtojimą.

Skatinti įvairią ekonominę veiklą, sukurti palankias darbo, buities ir gyvenimo, žmonių išteklių plėtos sąlygas kaime.

Stiprinti institucijų administracinius gebėjimus ir pasirengti tinkamai administruoti Europos Sąjungos paramą.

X. APLINKOS APSAUGA IR URBANISTINĖ PLĖTRA

Siekiant gerinti aplinkos kokybę spartėjančios ūkio plėtros sąlygomis, išsaugoti sveiką ir švarią aplinką ateities kartoms, 2002 metais daugiausiai dėmesio skirta **vandens išteklių ir vandentvarkos ūkio sektoriui**. Ši aplinkosaugos sritis reikalinga daugiausia išlaidų. 2002 metais nustatyta šio sektoriaus valdymo politika, baigiama kurti teisinė bazė, pradėta formuoti nauja upių baseinų valdymo institucinė sistema, įgyvendinta nemažai investicinių priemonių.

Parengtame Nacionalinės vandentvarkos ūkio plėtros strategijos projekte išdėstyti esminiai vandentvarkos ūkio reformos principai: sustambinti vandentvarkos įmones (sujungiant ir kaimo objektus), sumažinti politinių sprendimų įtaką jų ūkinei veiklai, sustiprinti vandentvarkos ūkio valstybinius reguliatorius, suvienodinti paslaugų kainas sustambintų įmonių teritorijose ir sukurti šių paslaugų standartą. Vienas pagrindinių Nacionalinės vandentvarkos ūkio plėtros strategijos tikslų – užtikrinti veiksmingą ir vartotojams patrauklų vandentvarkos ūkio funkcionavimą.

Vandens išteklių aplinkosauginiam administravimui pagerinti parengtas ir Seimui pateiktas Vandens įstatymo pakeitimo įstatymo projektas. Šiame projekte išdėstyti integralios vandens valdymo sistemos kūrimo principai. Lietuvos teritoriją numatyta suskirstyti pagal upių baseinus, kuriems bus nustatyti vandensaugos tikslai, o šiems tikslams pasiekti bus parengtos programos. Pasiūlyta įstatymiškai įtvirtinti ir naują nuostatą, kad visos vandens paslaugos ir vandens apsaugos priemonės turi atsipirkti, t. y. už jas turi mokėti teršėjai ir naudotojai. Įstatymo projekte taip pat aiškiau išdėstyti vandens ir vandens telkinių naudojimo, valstybinio reguliavimo principai, šių telkinių savininkų ir naudotojų teisės ir pareigos.

Vienas iš vandens išteklių ir vandentvarkos ūkio sektoriaus prioritetų – gera paviršinio ir požeminio vandens telkinių kokybė, todėl ypač daug dėmesio buvo skiriama miestų nuotekų valymo įrenginių statybai, jų rekonstravimo projektų įgyvendinimui. 2002 metais baigti statyti nuotekų valymo įrenginiai Šiauliuose – vieni stambiausių šalyje, taip pat Biržuose, Varėnoje, Jurbarke, Trakų – Lentvario valymo įrenginiai Lentvaryje, rekonstruoti nuotekų valymo įrenginiai Vilniuje, išplėsti kanalizacijos tinklai Pakruojyje, Prienuose, Vilkaviškyje. Baigus statyti šiuos objektus minėtuose miestuose į aplinką per metus išleidžiama organinių teršalų 90 tonų, azoto junginių – 20 tonų, fosforo junginių – 95 tonų mažiau. Palyginti su 2001 metais, bendras išleidžiamų nevalytų nuotekų išleidimas sumažėjo 13 procentų.

Tose vietose, kur nėra galimybių naudotis centralizuotomis nuotekų surinkimo sistemomis, nuotekų tvarkymo problemas padės spręsti 2002 metais parengtas ir patvirtintas Mažų nuotekų kiekių tvarkymo reglamentas. Jis leis įvertinti technologijas ir sertifikuoti valymo įrenginius, nustatyti jų eksploataavimo reikalavimus, projektuotojų

ir gamintojų atsakomybę, kaupti ir skleisti informaciją apie mažų nuotekų tvarkymo įrenginių efektyvumą.

Pertvarkyti vandens sektorių labai padėjo Europos Sąjungos parama. Atsižvelgiant į papildomus Europos Sąjungos finansavimo šaltinius, parengti nauji investicijų projektai ir užtikrintos pakankamos ISPA ir PHARE programos ir Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšos jiems įgyvendinti. 2002 metais patvirtinta ISPA finansinė parama trimis vandens sektoriaus projektams, kurių sąmatinė vertė – 24,3 mln. eurų (iš jų 15 mln. eurų skyrė ISPA).

Norint tinkamai pasinaudoti Europos Sąjungos parama, būtina **institucinė sistema**. Šiuo tikslu įsteigta ir pradėjo veikti ISPA įgyvendinimo agentūra, atsakinga už Europos Sąjungos ISPA lėšų administravimą. Aplinkos ministerijoje įsteigtas Europos Sąjungos paramos administravimo skyrius. Paskelbti 29 projektų konkursai – 18 vandens ir 11 atliekų tvarkymo.

Atliekų tvarkymas. Augant pramonei ir vartojimui, labai svarbu tinkamai tvarkyti atliekas. 2002 metais atliekų susidarė 19 procentų daugiau nei 2001 metais, iš jų – 98 procentai (4,779 tūkst. tonų) nepavojingų, tai yra 777 tūkst. tonų daugiau nei 2001-aisiais. Pavojingų atliekų išliko tiek pat – sudarė 2 procentus (111 tūkst. tonų).

Siekiant sukurti racionalią atliekų tvarkymo sistemą, tenkinančią visuomenės poreikius, užtikrinančią gerą aplinkos kokybę ir nepažeidžiančią rinkos ekonomikos principų, parengtas ir patvirtintas Valstybinis strateginis atliekų tvarkymo planas. Jame numatytos užduotys, priemonės ir veiksmai padės apsaugoti gamtą ir žmonių sveikatą nuo taršos atliekomis poveikio ir įgyvendinti Europos Sąjungos nustatytus atliekų tvarkymo reikalavimus. Teigiamus pokyčius paskatins ir 2002 metais priimtas Atliekų tvarkymo įstatymo pakeitimo įstatymas, kuris nustato bendruosius atliekų prevencijos, apskaitos, surinkimo, saugojimo, vežimo, naudojimo, šalinimo reikalavimus ir pagrindinius atliekų tvarkymo sistemų organizavimo ir planavimo principus.

Gyventojams atliekų tvarkymo išlaidos sumažės įgyvendinus „teršėjas moka“ ir gamintojo atsakomybės principus. Tuo tikslu parengtas ir Seimo priimtas Mokesčių už aplinkos teršimą įstatymo pakeitimo įstatymas, kuris įveda mokestį už aplinkos teršimą gaminių ir pakuočių atliekomis. Be to, priimtame Atliekų tvarkymo įstatymo pakeitimo įstatyme aiškiai reglamentuota gamintojų ir importuotojų atsakomybė už gaminių ir pakuotės atliekų tvarkymą, sudaryta Gaminių ir pakuotės atliekų tvarkymo programa, nustatyti jos lėšų naudojimo principai. Surinktos lėšos bus skiriamos gaminių ir (ar) pakuotės atliekų tvarkymo išlaidoms kompensuoti, investicijų projektams rengti ir įgyvendinti, mažaatliekinėms technologijoms skatinti ir kitoms reikmėms. Tai leis sumažinti aplinkos teršimą atliekomis, skatins tinkamai jas tvarkyti ir naudoti kaip antrines žaliavas gamybai, taip pat ieškoti atsinaujinančiųjų energijos šaltinių ir juos

naudoti. Bus kuriami nauji ir plėtojami esami atliekų tvarkymo verslo pajėgumai. Naujo verslo organizavimas sukurs naujų darbo vietų atliekų tvarkymo sektoriuje.

Siekiant skatinti pakartotinai naudoti pakuotes, sudarytas pakuočių, už kurias privaloma imti užstatą, sąrašas, nustatytas užstato dydis ir užstato sistemos įgyvendinimo tvarka.

Itin opi problema – pavojingos atliekos. Siekiant ją spręsti, pradėtas rengti pavojingų atliekų tvarkymo investicinis projektas. Numatyta pateikti paraišką ISPA gauti finansavimą. Šio projekto įgyvendinimas padėtų sukurti išbaigtą pavojingų atliekų tvarkymo sistemą, kurios sudėtinė dalis – saugus pavojingų atliekų deginimas ir šalinimas sąvartyne.

2002 metais žengti pirmieji žingsniai nukenksminant pesticidus. Paskelbtas tarptautinis konkursas ir su jį laimėjusia Vokietijos įmone pasirašyta sutartis, pagal kurią iš Lietuvos bus išvežta apie 2000 tonų pesticidų atliekų. Iki 2002 metų pabaigos iš 5 pesticidų sandėlių Tauragės rajone į Vokietiją išvežta nukenksminti daugiau kaip 130 tonų pesticidų atliekų.

Kuriant regionines komunalinių atliekų tvarkymo sistemas, buvo rengiami nauji investicijų projektai ir užtikrintos ISPA, PHARE ir Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšos jiems įgyvendinti. Baigtas statyti naujas buitinių atliekų sąvartynas Plungėje. 2002 metais patvirtinta ISPA finansinė parama trims atliekų tvarkymo projektams, kurių sąmatinė vertė – 45,6 mln. eurų (iš jų 25,7 mln. eurų – ISPA lėšos).

Oro apsauga – taip pat labai svarbi aplinkos apsaugos sritis. 2002 metais stacionariuose taršos šaltiniuose susidarė 258 tūkst. tonų oro teršalų. Iš jų į atmosferą pateko kiek daugiau kaip trečdalis – 36 procentai (94 tūkst. tonų), o 64 procentai – sugaudyta ir nukenksminta valymo įrenginiuose. Iš stacionarių taršos šaltinių į atmosferą išmesta 21 tūkst. tonų teršalų mažiau nei 2001 metais. Teršalų emisija sumažėjo daugiausia dėl mažesnės taršos energetikos sektoriuje.

Siekiant užtikrinti aplinkos oro kokybę, įgyvendinti Europos Sąjungos direktyvas ir Jungtinių Tautų bendrosios klimato kaitos konvencijos Kioto protokolo reikalavimus, nustatytos būtinos investicijos, skirtos energetikos įmonių efektyvumui didinti ir taršai mažinti; ypač daug dėmesio skirta išsipareigojimui uždaryti atominę elektrinę. 2002 metais Lietuva ratifikavo Kioto protokolą, kuris įpareigoja 8 procentais sumažinti CO₂ ir kitų šiltnamio efektą sukeliančių dujų išmetimą į atmosferą.

Atnaujintas Lietuvos aplinkos oro kokybės stebėjimų tinklas leidžia operatyviai informuoti suinteresuotas institucijas ir gyventojus apie aplinkos oro kokybę. Nors oro užterštumas didžiuosiuose miestuose ir pramonės centruose pradėtas nuolat matuoti tik 2002 metų pabaigoje, tačiau jau nustatyta, kad kietųjų dalelių (dulkių) koncentracija nepalankiomis teršalams išsisklaidyti meteorologinėmis sąlygomis viršija žmonių

sveikatos apsaugai nustatytą normą. Laiku pateikta informacija apie padidėjusią taršą leidžia imtis atitinkamų sveikatos apsaugos priemonių.

Igyvendinant **subalansuotosios plėtros principus** aplinkos sektoriuje, 2002 metais parengta (kartu su kitomis ministerijomis ir institucijomis) subalansuotosios plėtros įgyvendinimo nacionalinė ataskaita, kurioje nuodugniai išanalizuota 10 metų Lietuvoje vykdyta darnios plėtros politika ir jos įgyvendinimas. Pradėta rengti Nacionalinė darnaus vystymosi strategija, kurią numatoma patvirtinti 2003 metais, – vienas svarbiausių ūkio plėtros, aplinkosaugos ir socialinės politikos nuostatas jungiančių dokumentų.

Racionalaus aplinkos išteklių naudojimo visuomenės reikmėms ir ilgalaikės jų apsaugos dermė – būtina sąlyga siekiant išsaugoti vertingiausias **bioįvairovės ir kraštovaizdžio** teritorijas. 2002 metais įgyvendinta nemažai teisinių ir organizacinių priemonių.

Parengtas ir patvirtintas Pajūrio juostos įstatymas nustatė pajūrio juostą, jos apsaugos ir naudojimo režimą – žemės valdymo ir naudojimo principus, ūkinės veiklos apribojimus, priemones urbanizacijos procesams reguliuoti derinant privačių asmenų ir visuomenės interesus ir kita. Tai padės išsaugoti Kuršių nerijos ir žemyninio pajūrio kraštovaizdį, retų ir nykstančių augalų ir gyvūnų rūšių buveines, kitus gamtos išteklius, užtikrinti kraštovaizdžio gamtinių ir kultūrinių vertybių apsaugos priemonių įgyvendinimą ir pajūrio juostos subalansuotą naudojimą, sudarys sąlygas visuomenei naudotis pajūrio juostos rekreaciniais ištekliais.

Subalansuotą želdynų plėtrą ir jų išsaugojimą ateities kartoms numato Aplinkos ministerijos patvirtinta Želdynų apsaugos, tvarkymo ir atkūrimo strategija, kuri nustatė želdynų apsaugos, tvarkymo ir atkūrimo plėtros kryptis.

Igyvendinant Europos Sąjungos reikalavimus saugomoms teritorijoms, parengta pradinė dokumentacija ekologiniam tinklui „Natura–2000“ kurti. Remiantis specialiais tyrimais pagal nustatytus kriterijus, Lietuvoje atrinkta ir numatyta įsteigti apie 430 europinės reikšmės saugomų teritorijų. Jose bus išsaugotos svarbiausios nykstančių laukinių gyvūnų ir augalų rūšių radimvietės ir vertingiausi natūralių buveinių tipai, garantuotas biologinės įvairovės stabilumas. Planuojama, kad saugomų teritorijų plotas dėl to gali padidėti nuo 11,9 procento iki 17–18 procentų.

Optimizuojant institucinį valdymą įsteigta Valstybinei saugomų teritorijų tarnybai pavesta rengti saugomų teritorijų tvarkymo programas, koordinuoti ir kontroliuoti, kaip jos įgyvendinamos, nustatyti saugomų teritorijų steigimo ir išlaikymo, ūkinės veiklos šiose teritorijose apribojimo, žemės išpirkimo, pažeistų teritorijų atkūrimo išlaidas ir kitą.

2002 metais patvirtintos Mėgėjiškos žūklės ir žuvų apsaugos taisyklės, priimti verslinę žvejybą reglamentuojančių teisės aktų pakeitimai nustato **mėgėjiškos ir**

verslinės žvejybos principus Lietuvoje: mėgėjiškos žvejybos leidimų išdavimo tvarką, leidžiamus mėgėjiškos žūklės įrankius ir būdus, draudžiamas žvejybos vietas, verslinės žvejybos reikalavimus (padidintas kai kurių žuvų verslinis dydis, sumažinti jų sugavimo limitai ir kita.). Taip pat sustiprinta žvejybos kontrolė – nustatyta, kad Europos Bendrijos vandenyse 2003 metais kvotų pasikeitimo tarp EB ir Lietuvos pagrindu gali žvejoti tik tie laivai, kuriuose įrengti veikiantys palydovinio ryšio siųstuvai.

Seimui priėmus Medžioklės įstatymą, parengti poįstatyminiai teisės aktai nustatė **medžioklės principus** Lietuvoje – sudarytas medžiojamųjų gyvūnų rūšių sąrašas, nustatyti draudžiami ir leidžiami medžioklės būdai, kasmetinio gyvūnų, kurių medžiojimas yra ribojamas, sumedžiojimo limitų Lietuvos Respublikoje ir atskiruose medžioklės plotų vienetuose nustatymo tvarka ir kita. Tai užtikrins medžiojamosios faunos apsaugą ir racionalų naudojimą.

Genetiškai modifikuotų organizmų įstatymo pakeitimo ir papildymo įstatymas ir poįstatyminiai teisės aktai nustatė genetiškai modifikuotų organizmų ar jų produktų naudojimo rizikos žmonių ir gyvūnų sveikatai, aplinkai ir žemės ūkiui vertinimo principus, kontrolės reikalavimus. Siekiant instituciškai stiprinti šio sektoriaus valdymą, Aplinkos ministerijoje įsteigtas Genetiškai modifikuotų organizmų skyrius.

Vienas pagrindinių **miškų sektoriaus** politiką nustatančių strateginių dokumentų – 2002 metais parengta ir patvirtinta Lietuvos miškų ūkio politika ir jos įgyvendinimo strategija. Ji skirta užtikrinti subalansuotą miškų ūkio plėtrą, patenkinti įvairių visuomenės grupių miško poreikius ir užtikrinti miškų išsaugojimą ateities kartoms, pripažįstant ilgą miško augimo trukmę ir atsižvelgiant į nuosavybės formų skirtumus ir sąveiką, skatinant sąlygas, kuriomis teisingai tvarkomi miškai duotų šaliai ekonominės naudos.

2002 metais buvo parengtos ir patvirtintos kelios miškų sektoriui labai svarbios programos: Lietuvos miškingumo didinimo programa numato per artimiausius 20 metų šalies miškingumą padidinti 3 procentais; Valstybinė miškų priešgaisrinės apsaugos programa skirta miškų apsaugos, naudojimo ir atkūrimo darbų vientisumui bei kompleksiskumui užtikrinti; Valstybinė miškų sanitarinės apsaugos programa skatina palaikyti gerą sanitarinę miškų būklę ir tvarų miško ekosistemos funkcionavimą visų nuosavybės formų miškuose.

2002 metais atkurta 9611,4 hektaro miško ir žemės ūkiui netinkamose ir nenaudojamose žemėse įveista 964,2 hektaro miško. Įveista 4425,6 hektaro mišrių želdinių (17,8 procento daugiau negu 2001 metais). Iškiršta 99 procentai Vyriausybės patvirtintos kirtimų normos. Visos kirtavietės valstybiniuose miškuose apželdintos. Daigynuose išauginta pakankamai sodmenų miškui atkurti per artimiausius 2–3 metus. Šalyje patikimai veikė miško priešgaisrinių priemonių sistema, apimanti stebėjimo, profilaktikos ir priešgaisrinės saugos priemones. Tai leido laiku pastebėti gaisrus ir

operatyviai juos gesinti. Plėtojant miškų infrastruktūrą nutiesta 37,5 kilometro naujų kelių.

Vykdamas naujos redakcijos Miškų įstatymo nuostatas ir stiprinant miškų kontrolę, 2002 m. sausio 1 d. įsteigti ir sėkmingai dirba Valstybinės aplinkos apsaugos inspekcijos 8 teritoriniai miškų kontrolės padaliniai, apimantys visą Lietuvos teritoriją. Jie užtikrina geresnę valstybinių ir privačių miškų tvarkymo ir naudojimo priežiūrą. Šie padaliniai ne tik kontroliuoja, baudžia pažeidėjus, bet ir teikia informaciją privačių miškų savininkams, juos konsultuoja miško naudojimo, atkūrimo, priežiūros ir apsaugos klausimais. Be to, 2002 metais baigta reorganizuoti miškų sektoriaus institucinė sistema – vietoj viešųjų įsteigų įkurtos 3 biudžetinės organizacijos.

Siekiant tobulinti **teritorijų planavimo sistemą**, 2002 metais patvirtintas Lietuvos Respublikos teritorijos bendrasis planas. Jame, vadovaujantis darnaus vystymosi principais, suformuotos ilgalaikės – iki 2020 metų Lietuvos Respublikos teritorijos tvarkymo pagrindinės nuostatos ir naudojimo prioritetai, pagrindinės regioninės politikos teritorinės nuostatos. Į jas bus atsižvelgiama rengiant šalies ūkio šakų (sektorių), taip pat apskričių ir savivaldybių lygmens strategijas, programas, plėtros dokumentus. Lietuvos Respublikos teritorijos bendrojo plano nuostatos bus įtrauktos į rengiamą Bendrąjį programavimo dokumentą. Šis dokumentas sudarys tvarios teritorinės ir regionų plėtros ir palankias investavimo sąlygas.

Parengtas ir Seimui pateiktas Teritorijų planavimo įstatymo pakeitimo įstatymas. Atsisakius preliminarinių sprendinių etapo ir supaprastinus detaliojo planavimo procedūrą, numatoma 30–40 procentų sutrumpinti šių planų rengimo laiką ir sumažinti planavimo darbų kainą.

Kylant ekonomikai ir didėjant gyventojų perkamajai galiai, 2002 metais toliau plėtotas **statybos sektorius**. Atlikta statybos darbų beveik už 3 mlrd. litų, 13,9 procento daugiau nei 2001 metais. Naujų statybų padaugėjo 12,4 procento (1,1 mlrd. litų). Gyvenamųjų butų statyba per metus išaugo 17,7 procento (pastatyti 4442 butai).

Naujame Statybos įstatyme įtvirtintas ir pradėtas įgyvendinti „vieno langelio“ principas leido gerokai supaprastinti statinio projektavimo sąlygų ir statybos leidimų išdavimą. Tuo „langeliu“ tapo savivaldybė, o tam tikrais atvejais – apskrities viršininko administracija. Padidinus projektuotojo atsakomybę, atsisakyta atskiros projektų derinimo procedūros – ji sujungta su statybos leidimų išdavimo procedūra. Atsisakyta ir dviejų institucijų – Kultūros vertybių apsaugos departamento ir apskrities viršininko – išduodamų dviejų leidimų atlikti nekilnojamųjų kultūros vertybių tvarkymo darbus, nustatyta, kad išduodamas vienas statybos leidimas.

Sugriežtinta asmeninė statybos reikalavimų pažeidėjų ir atsakingų pareigūnų atsakomybė – nustatyta statybos dalyvių atsakomybė pagal Civilinį kodeksą ir Administracinių teisės pažeidimų kodeksą, o valstybės ir savivaldybių institucijoms –

pagal Viešojo administravimo įstatymą. Nuo 2002 m. liepos 1 d., įsigaliojus naujam Statybos įstatymui, nustatytos ikiteisminės priemonės savavališkų statybų vykdytojams.

Ypač daug dėmesio skirta **Būsto programos** įgyvendinimui. Parengtas ir priimtas Valstybės paramos būstui įsigyti ar išsinuomoti įstatymas padidino šios paramos socialinį efektyvumą – ji skiriama tiems, kuriems jos labiausiai reikia – jaunoms šeimoms, auginančioms vaikus, mažas pajamas turintiems asmenims ir šeimoms. Sudarytos palankios sąlygos gauti paskolas būstui pirkti, statyti ar rekonstruoti, taikomas nekomercinis tarifas nuomojant savivaldybei priklausantį socialinį būstą. 2002 metais valstybė suteikė 7,2 mln. litų paramą būstui įsigyti ar išsinuomoti (2003 metais šiems tikslams skirta 10,7 mln. litų), išduota 255 mln. litų kreditų būstui įsigyti su valstybės parama – dvigubai daugiau nei 2001 metais (125 mln. litų). Atitinkamai padaugėjo ir šeimų (asmenu), pasinaudojusių lengvatinais kreditais būstui įsigyti.

Artimiausio laikotarpio prioritetai

Aplinkos ministerija yra nustačiusi 29 aplinkos apsaugos ir urbanistinės plėtros 2003 metų prioritetus. Svarbiausi yra šie:

baigti derinti Europos Sąjungos ir Lietuvos teisyną aplinkos srityje;

nustatyti pagrindinius ūkio plėtros principus, atsižvelgiant į socialinius ir aplinkosaugos klausimus – parengti ir patvirtinti Nacionalinę darnaus vystymosi strategiją;

tobulinti vandentvarkos ūkio valstybinį reguliavimą ir parengti Vandentvarkos ūkio strategiją, įstatymą ir poįstatyminius teisės aktus, nustatyti vandentvarkos paslaugų standartus, sustiprinti vandentvarkos ūkio valstybinius reguliatorius;

sukurti vandens išteklių valdymo pagal upių baseinus sistemą;

kurti pavojingų atliekų tvarkymo sistemą, parengti ir pateikti ISPA finansavimui gauti investicijų projektą, sutvarkyti apie 1000 tonų senų ir uždraustų naudoti pesticidų, pradėti utilizuoti naudotas padangas;

baigti kurti pakuočių ir kitų atliekų surinkimo ir perdirbimo sistemą, taršos integralios prevencijos ir kontrolės įgyvendinimo sistemą, sukurti institucinius pajėgumus Jungtinių Tautų bendrosios klimato kaitos konvencijos Kioto protokole numatytiems reikalavimams įgyvendinti;

pasirengti administruoti Europos Sąjungos struktūrinius ir sanglaudos fondus, iš esmės stiprinti institucinę sistemą, parengti Sanglaudos fondo strategiją;

įsteigti „Natura 2000“ ekologinio tinklo teritorijas paukščiams saugoti;

toliau įgyvendinti Miškingumo didinimo programą, plėsti privačių miškų savininkų konsultavimo, mokymo ir švietimo sistemą, skatinti miškų ūkio paslaugų teikimo miško savininkams rinką;

parengti numatytus Teritorijų planavimo įstatymo poįstatyminius aktus ir teritorijų planavimo techninius normatyvus;

parengti Lietuvos būsto strategiją ir organizuoti jos įgyvendinimą, pasiūlyti efektyvesnę institucinę sistemą būsto srityje.

XI. TEISĖSAUGA IR TEISĖTVARKA

Igyvendinant Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001–2004 metų programą ir siekiant aktyviai dalyvauti formuojant valstybės teisinę politiką ir įgyvendinant teisinės sistemos reformą, Vyriausybė parengė ir Seimas priėmė šiuos įstatymus:

Antspaudų ir spaudų apyvartos kontrolės įstatymą. Šio įstatymo uždaviniai – reglamentuoti antspaudų ir spaudų gamybą, išigijimą, naudojimą, saugojimą ir sunaikinimą. Įstatymas turės prevencinę reikšmę antspaudų ir spaudų klastojimui, neteisėtai gamybai, realizavimui ir naudojimui, apsaugos asmens, visuomenės ir valstybės interesus;

Pirotechnikos priemonių apyvartos kontrolės įstatymą. Šio įstatymo tikslas – užtikrinti žmogaus, visuomenės ir aplinkos apsaugą nuo civilinių pirotechnikos priemonių – didesnio pavojaus šaltinio laikymo ir naudojimo keliamo pavojaus.

Igyvendinant Poligrafo naudojimo įstatymą, patvirtintos Tyrimo poligrafu taisyklės ir leidimo atlikti tyrimus poligrafu forma.

Parengtas Asmens bei turto saugos įstatymo koncepcijos projektas. Koncepcijos pagrindu siūloma parengti Lietuvos Respublikos asmens bei turto saugos įstatymą, kurio pagrindinis tikslas – sudaryti asmenims geresnes sąlygas realizuoti jų teises į gyvybę, sveikatą, orumą, privataus gyvenimo bei turto apsaugą ir neliečiamumą, taip pat geriau užtikrinti visuomenės saugumą ir viešąją tvarką šalyje.

Siekiant sudaryti teisinės sklendaus naujų kodeksų įsigaliojimo ir įgyvendinimo sąlygas, parengtas Baudžiamojo kodekso, Baudžiamojo proceso kodekso, Bausmių vykdymo kodekso įgyvendinimo įstatymo projektas (įstatymas priimtas 2002 m. spalio 29 d.). Parengtas Teismo ekspertizės įstatymo projektas (įstatymas priimtas 2002 m. spalio 29 d.), įstatymo tikslas – nustatyti teismo ekspertų ir teismo ekspertizės įstaigų teisinį statusą, aiškias funkcijas ir atsakomybę. Įstatymas įtvirtina teismo ekspertų kvalifikacijos reikalavimus, nustato teismo eksperto kvalifikacijos suteikimo tvarką, specialių žinių panaudojimo atliekant teismo ekspertizės sąlygas ir tvarką.

Siekiant aktyviai prisidėti prie valstybės teisinės politikos formavimo, parengti šių dvišalių teisinės pagalbos sutarčių ratifikavimo įstatymų projektai: dėl Lietuvos Respublikos ir Rusijos Federacijos sutarties dėl asmenų, kuriems paskirtas laisvės atėmimas, perdavimo bausmei atlikti (ratifikuota 2002 m. sausio 15 d.), dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Jungtinių Amerikos Valstijų Vyriausybės ekstradicijos sutarties (ratifikuota 2002 m. sausio 22 d.), dėl Lietuvos Respublikos ir Azerbaidžano Respublikos sutarties dėl asmenų, nuteistų laisvės atėmimu, perdavimo likusiai bausmei atlikti (ratifikuota 2002 m. gegužės 28 d.), dėl Lietuvos Respublikos ir Azerbaidžano Respublikos sutarties dėl teisinės pagalbos ir teisinių santykių civilinėse, šeimos ir

baudžiamosiose bylose (ratifikuota 2002 m. gegužės 28 d.), dėl Lietuvos Respublikos ir Kinijos Liaudies Respublikos ekstradicijos sutarties (ratifikuota 2002 m. spalio 31 d.).

Siekiant toliau derinti teisės aktus su Jungtinių Tautų Organizacijos dokumentais, Europos Tarybos ir Europos Sąjungos teise, sparčiau įgyvendinti tarptautinės humanitarinės teisės normas Lietuvoje, Seimui pateikti projektai įstatymų dėl šių tarptautinių sutarčių ir konvencijų ratifikavimo: 1989 metų Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencijos 2000 metų fakultatyvinio protokolo dėl vaikų dalyvavimo ginkluotuose konfliktuose (ratifikuotas 2002 m. lapkričio 12 d.), Konvencijos dėl draudimo panaudoti karo ar kitais tikslais poveikio gamtinei aplinkai techniką (priimtas 2002 m. kovo 7 d.), Konvencijos dėl sprendimų, susijusių su išlaikymo pareigomis, pripažinimo ir vykdymo (ratifikuota 2002 m. balandžio 4 d.), Civilinės teisės konvencijos dėl korupcijos (ratifikuota 2002 m. lapkričio 12 d.), Europos konvencijos dėl sprendimų, susijusių su vaikų globa, pripažinimo ir vykdymo (ratifikuota 2002 m. lapkričio 12 d.), 1954 metų Hagos konvencijos dėl civilinio proceso (ratifikuota 2002 m. rugsėjo 19 d.), Konvencijos dėl tarptautinio vaikų grobimo civilinių aspektų (ratifikuota 2002 m. kovo 19 d.), Konvencijos dėl aplinkos keitimo būdų naudojimo karo ar bet kokiems priešiškiems tikslams uždraudimo (ratifikuota 2002 m. kovo 7 d.).

Oficialios statistikos duomenys apie 2002 metais Lietuvoje užregistruotus nusikaltimus rodo tam tikras teigiamas tendencijas: bendras nusikaltimų skaičius 2002 metais, palyginti su ankstesniais metais, sumažėjo 8,4 procento. Mažiau užregistruota tyčinių nužudymų, vagysčių, chuliganizmo, netikrų pinigų gamybos, laikymo ar paleidimo apyvarton atvejų. Tačiau padaugėjo tyčinių sunkių ir apysunkių kūno sužalojimų, plėšimų ir sukčiavimo atvejų.

Sunkių nusikaltimų 2002 metais, palyginti su ankstesniais metais, užregistruota beveik 15 procentų daugiau, tačiau pažymėtina, kad tokį sunkių nusikaltimų skaičiaus padidėjimą lėmė ne kriminogeninė situacija, o baudžiamosios politikos pokyčiai – nuo 2002 m. balandžio 10 d. automobilio vagystė vėl sunkus nusikaltimas.

Siekiant sukurti darnią ir veiksmingą kovos su organizuotu nusikalstamumu sistemą, teisėsaugos institucijų, operatyvinės veiklos subjektų veiklos koordinavimo struktūrą, Seimas priėmė naujos redakcijos Operatyvinės veiklos įstatymo projektą. Įgyvendinant šį įstatymą, sudarytas naujas operatyvinės veiklos subjektų sąrašas ir nustatytas šių subjektų operatyvinės veiklos mastas, patvirtintos Operatyvinės įskaitos steigimo ir tvarkymo taisyklės. Seimui pateiktas Jungtinių Tautų Organizacijos konvencijos prieš tarptautinį organizuotą nusikalstamumą ratifikavimo įstatymas (priimtas 2003 m. kovo 19 d.).

Siekiant maksimaliai atlyginti nukentėjusiųjų asmenų patirtą moralinę žalą, parengtas ir Seimui pateiktas Baudžiamųjų įstatymų uždrausta veika padarytos moralinės žalos atlyginimo įstatymo projektas. Šiuo įstatymu siekiama užtikrinti, kad

būtų atlyginta moralinė žala, kuri atsirado baudžiamųjų įstatymų uždrausta veika atėmus gyvybę, sutrikdžius sveikatą, atėmus laisvę, pažeidus sąžinės, seksualinio apsisprendimo laisvę bei neliečiamumą, lygiateisiškumą, garbę, orumą ir privataus gyvenimo neliečiamumą. Teisę gauti žalos atlyginimą turi asmenys, nukentėję nuo minėtųjų veikų, ar jų šeimos nariai (gyvybės atėmimo atveju). Šiuo metu įstatymai tokios galimybės nesuteikia.

Toliau vykdant teisėsaugos institucijų reformą, siekiant mažinti teisėtvarkos institucijų valdymo aparatą, užtikrinti teisėsaugos institucijų atsakomybę, Mokesčių policijos departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos pertvarkytas į Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybą prie Vidaus reikalų ministerijos, patvirtinti šios tarnybos nuostatai; parengtas Valstybės sienos apsaugos sistemos plėtotės programos įgyvendinimo priemonių planas, Policijos sistemos optimizavimo 2003–2005 metų programa; parengtas ir Seimo jau priimtas Vadovybės apsaugos įstatymas ir Priešgaisrinės saugos įstatymas. Parengti Vidaus tarnybos statuto ir su juo susijusių įstatymų projektai. Vidaus tarnybos statutas bus pagrindinis dokumentas, reglamentuosiantis visų Vidaus reikalų ministerijos valdymo srities vidaus reikalų statutinių įstaigų ir vidaus tarnybos sistemos pareigūnų tarnybą. Atsisakant policijai nebūdingų funkcijų, asmenų, siekiančių gauti vairuotojo pažymėjimus, egzaminavimo funkcija perduota valstybės įmonei „Regitra“.

Siekiant didinti visuomenės saugumą ir viešąją tvarką, 2002 metais padidintas teisėsaugos institucijų biudžetinis finansavimas. Didesnis biudžetinis finansavimas patvirtintas ir 2003 metams.

2002 metais įvykdyta teismo antstolių reforma, kuri turės užtikrinti veiksmingą teismų sprendimų vykdymą. Įgyvendinant 2002 m. gegužės 9 d. Seimo priimtą Antstolių įstatymą, likviduotas valstybinės teismo antstolių kontoros, patvirtinta 17 teisingumo ministro įsakymų, susijusių su Antstolių įstatymo įgyvendinimu, tarp jų Vykdomųjų bylų ir kitų dokumentų, neišmokėtų išieškotų piniginių lėšų ar turto, perimto, bet neperduoto ieškotojui, antstolio archyvo perdavimo pasibaigus antstolio įgaliojimams tvarka, kuri reglamentuoja nebaigtų vykdomųjų bylų perdavimą privatiems antstoliams. Taigi užtikrinamas antstolių veiklos tęstinumas. Be to, nustatytos 23 veiklos teritorijos, kuriose turi dirbti 133 privatūs antstoliai.

Siekiant skatinti visuomenės iniciatyvas, padedančias didinti žmonių ir jų turto saugumą, didinti savivaldos institucijų vaidmenį nusikaltimų ir kitų teisės pažeidimų prevencinėje veikloje, parengtas ir Seimui pateiktas Nacionalinės nusikaltimų kontrolės ir prevencijos programos projektas. Programoje nustatyta bendra valstybės politika nusikaltimų kontrolės ir prevencijos srityje, jos prioritetai ir įgyvendinimo principai. Programos tikslas – sukurti naują nusikaltimų kontrolės ir prevencijos sistemos modelį,

kuris leistų nuosekliai ir kompleksiskai šalinti esmines nusikalstamumo priežastis ir sąlygas, racionaliai naudoti finansinius ir žmonių išteklius.

Siekiant mažinti nepilnamečių ir jaunimo padaromų nusikaltimų, susijusių su narkotikų platinimu ir vartojimu, plėtoti ankstyvąją nepilnamečių nusikalstamumo prevenciją, toliau buvo vykdoma Nepilnamečių kriminalinės justicijos programos ir Nacionalinės narkotikų kontrolės ir narkomanijos prevencijos 1999–2003 metų programa. Plėtojant ankstyvąją nepilnamečių nusikalstamumo prevenciją, buvo įgyvendinama Vaikų ir paauglių nusikalstamumo prevencijos nacionalinė programa, Nacionalinė programa prieš vaikų komercinį išnaudojimą ir seksualinę prievartą.

Įgyvendinant Prekybos žmonėmis ir prostitucijos kontrolės bei prevencijos programą, specialistams surengti teminiai seminarai; spaudoje organizuota kontrreklama sekso paslaugas siūlančių ir sekso turizmo paslaugas teikiančių firmų reklamai; 5 šalies miestuose įsteigti socialinės, psichologinės ir kitokios pagalbos telefonai; tobulinama liudytojų ir nukentėjusiųjų apsaugos nuo nusikalstamo poveikio centrų veikla; parengta Informacijos apie asmenis, prekiaujančius žmonėmis, ir jų aukas rinkimo, analizės ir naudojimo kompiuterinės sistemos koncepcija.

Siekiant humanizuoti asmenų laikymo įkalinimo įstaigose ir areštines sąlygas pagal tarptautinius standartus, parengtas Areštinių renovavimo ir asmenų laikymo sąlygų gerinimo programos projektas.

Siekiant iš dalies pakeisti bausmių sistemą, nustatyti adekvačias bausmes teisės pažeidėjams, sudaryti teisinės sąlygas rečiau taikyti laisvės atėmimą, taikyti alternatyvias bausmes, parengtas Bausmių vykdymo kodeksas (patvirtintas 2002 m. birželio 27 d.), kuriame nustatyta bausmių vykdymo ir atlikimo tvarka, sąlygos ir principai. Kodekso paskirtis – nustatyti tokią bausmės vykdymo tvarką, kad atlikęs bausmę nuteistasis savo gyvenimo tikslų siektų teisėtais būdais ir priemonėmis.

Įgyvendinant Asmenų, atlikusių bausmę, perauklėjimo bei integravimo į visuomenę programą, parengta Darbo vietų steigimo pataisos įstaigose, valstybės įmonėse prie pataisos įstaigų ir šių įmonių pastatų ir technologinių įrengimų renovacijos 2004–2006 metų programa (pritarta 2002 m. gruodžio 10 d.). 2002 metais į įkalinimo įstaigose esančius profesinio mokymo įstaigų skyrius priimta 150 asmenų daugiau nei ankstesniais metais, jiems sudarytos galimybės įgyti paklausias darbo rinkoje profesines kvalifikacijas.

Siekiant spręsti neatidėliotinas narkomanijos ir žmogaus imunodeficito viruso infekcijos plitimo kardomojo kalinimo ir laisvės atėmimo vietose problemas, parengtos neatidėliotinos narkomanijos ir žmogaus imunodeficito viruso infekcijos plitimo Lietuvos Respublikos kardomojo kalinimo ir laisvės atėmimo vietose prevencijos priemonės (patvirtintos 2002 m. birželio 12 d.).

Siekiant tobulinti visuomenės teisinį švietimą, 2002 metais pradėtas vykdyti projektas „Žmogaus teisių stiprinimas visuomenės teisiniu švietimu“. Projekto tikslas – padidinti teisinės informacijos prieinamumą visuomenei ir šviečiant jaunimą teisės klausimais sukurti ilgalaikį teisinio sąmoningumo ugdymo pagrindą. Daugelyje mokyklų moksleiviams siūlomas teisės pagrindų pasirenkamasis dalykas, profesinėse ir aukštesniosiose mokyklose jis privalomas ir susietas su būsima moksleivio (studento) specialybe.

Skatinant teisininkų profesinį tobulėjimą, orientuojant juos į šiuolaikinę teisės doktriną ir integraciją į Europos Sąjungą, į žmogaus teisių bei laisvių apsaugą, organizuotas teisėjų, advokatų ir kitų teisininkų profesinis mokymas.

Artimiausio laikotarpio prioritetai

Toliau bus aktyviai dalyvaujama formuojant valstybės teisinę politiką ir įgyvendinant teisinės sistemos reformą. Bus sisteminiami galiojantys teisės aktai ir pradėtas rengti Lietuvos Respublikos įstatymų sąvadas.

Toliau bus įgyvendinami Lietuvos Respublikos teisės aktuose, Lietuvos Respublikos Vyriausybės programoje nustatyti uždaviniai. Vykdam teisinės sistemos reformą, bus siekiama užtikrinti efektyvią teisinių institucijų veiklą. Bus tobulinama antstolių veiklos sistema, kad būtų sparčiau randamas skolininkų ir jų šeimos narių turtas, vienodai kaupiami, apskaitomi ir naudojami duomenys apie vykdomuosius dokumentus.

Daugiau dėmesio bus skiriama visuomenės teisiniam švietimui. Tarp prioritetų – teisėkūros proceso tobulinimas, valstybės garantuojamos teisinės pagalbos plėtojimas, registrų informacinių sistemų kūrimas ir integravimas, valstybinės registrų tarnybos įsteigimas.

Toliau bus vykdomos priemonės ir programos, skirtos nusikalstamumo prevencijai ir nusikalstamumui mažinti, siekiama mažinti nepilnamečių ir jaunimo padaromų nusikaltimų, didinamas savivaldybių institucijų vaidmuo nusikaltimų ir kitų teisės pažeidimų prevencijos veikloje.

Siekiant sukurti veiksmingą bausmių vykdymo sistemą, daugiausia dėmesio bus skiriama įkalinimo įstaigų pertvarkymui ir bausmės atlikusiųjų integracijai į visuomenę. Siekiant sukurti sąlygas taikyti bausmes, nesusijusias su laisvės atėmimu, dažniau taikyti alternatyvias bausmes, bus rengiamas probacijos sistemos modelis ir jo įgyvendinimo priemonės.

XII. VALSTYBĖS VALDYMAS

Tobulinant 2002 metais valstybės valdymą, buvo siekiama padidinti valdymo efektyvumą, mažinti valstybės valdymui skiriamas išlaidas, pagerinti gyventojų aptarnavimą valstybės ir savivaldybių institucijose, priartinti valdžią prie žmonių. Siekiant šių tikslų, įgyvendintos šios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatos:

Siekiant reglamentuoti valstybės institucijų ir valstybės tarnautojų asmeninę atsakomybę už jų padarytus pažeidimus, parengtas Viešojo administravimo įstatymo 39 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas (įstatymas priimtas 2002 m. gruodžio 10 d.). Šis įstatymas nustato, kad turtinė ir neturtinė žala, atsiradusi dėl viešojo administravimo subjektų neteisėtų aktų, atlyginama Civilinio kodekso nustatyta tvarka. Piliečiai ir kiti asmenys, nukentėję nuo neteisėtų viešojo administravimo subjektų veiksmų, įgauna teisę į turtinės ir neturtinės žalos atlyginimą.

Siekiant užtikrinti Vyriausybės politikos tęstinumą ir perimamumą vyriausybių ir politinių lyderių kaitos sąlygomis, padidinti valdymo efektyvumą ir sumažinti valdymo išlaidas, tobulinti ministerijų vidaus administravimo struktūrą, parengtas Vyriausybės įstatymo 3, 22, 24, 26, 29, 30, 31, 32, 33, 37, 40, 41, 44, 45 straipsnių, dešimtojo skirsnio pavadinimo pakeitimo ir papildymo bei įstatymo papildymo 31(1), 44(1) straipsniais įstatymo projektas (įstatymas priimtas 2002 m. balandžio 16 d.).

Parengti ir priimti teisės aktai dėl kai kurių apskrities viršininko įgaliojimų žemės ūkio klausimais perdavimo savivaldybėms. Taip siekiama atskirti centrinės, regioninės ir vietinės valdžios funkcijas, o jų įgaliojimus padalyti derinant nacionalinius interesus ir savivaldos principus (Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. vasario 27 d. nutarimas Nr. 295 „Dėl įstatymų nuostatų, nurodančių perduoti savivaldybėms kai kuriuos apskrities viršininko įgaliojimus žemės ūkio klausimais, vykdymo“).

Siekiant optimizuoti – dekoncentruoti ir decentralizuoti – valdymą, peržiūrėti ministerijų ir kitų valstybinės valdžios institucijų funkcijas ir kai kurias jų perduoti savivaldybių institucijoms, parengtas ir šiuo metu Vyriausybės svarstomas kai kurių centrinio valdymo institucijų vykdomų funkcijų decentralizavimo ir dekoncentravimo koncepcijos projektas. Koncepcijoje numatomi pertvarkymai prisidės prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatos sukurti optimalią teritorinio valdymo sistemą, maksimaliai pritaikytą gyventojų reikmėms ir poreikiams tenkinti, įgyvendinimo.

Siekiant sudaryti galimybes tobulinti viešojo administravimo procedūras, įgyvendinti „vieno langelio“ principą ir užtikrinti priimamų sprendimų skaidrumą, parengtas ir priimtas Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas dėl Piliečių ir kitų

asmenų aptarnavimo viešojo administravimo ir kitose institucijose pavyzdinės tvarkos patvirtinimo.

Igyvendinant Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatą dėl moterų ir vyrų lygių galimybių užtikrinimo, parengtas Valstybinės moterų ir vyrų lygių galimybių 2003–2004 metų programos projektas.

Parengtas Savivaldybių administracinės priežiūros įstatymo pakeitimo įstatymo projektas (įstatymas priimtas 2002 m. gruodžio 10 d.). Įstatyme patobulintas savivaldybių administracinės priežiūros vykdymas, taip užtikrintas tinkamas valstybės ir savivaldybių interesų derinimas.

Siekiant gyventojus iš anksto informuoti apie svarbiausius priimamus sprendimus ir jų poveikį, taip pat atsižvelgti į visuomenės nuomonę ir priimti sprendimus, kuriuose būtų suderinti skirtingų sluoksnių interesai, parengtas Vietos savivaldos įstatymo 17, 21 straipsnių papildymo bei įstatymo papildymo tryliktoju skirsniu įstatymo projektas (įstatymas priimtas 2002 m. spalio 15 d.). Įstatymas sudaro teises sąlygas vietos gyventojams tiesioginio nuomonės pareiškimo būdu dalyvauti sprendžiant viešųjų savivaldybės reikalų tvarkymo klausimus, dėl kurių sprendimus savivaldybės pagal įstatymų suteiktą kompetenciją priima atlikdamos savarankiškąsias, priskirtąsias (ribotai savarankiškąsias) ir sutartines funkcijas.

2002 metais parengtas teisės aktų projektų paketas, kuris įtvirtina galiojančiuose teisės aktuose išrinktiems ir paskirtiems valstybės pareigūnams pareigą atsiskaityti rinkėjams ar visuomenei, kad rinkėjai galėtų žinoti, kaip jų interesus gina išrinkti atstovai ir jų paskirti asmenys (Lietuvos Respublikos Prezidento įstatymo papildymo 9¹ straipsniu įstatymo, Lietuvos Respublikos Seimo statuto „Dėl Seimo statuto 12 straipsnio pakeitimo“, Lietuvos Respublikos Vyriausybės įstatymo 5 straipsnio papildymo įstatymo, Seimo kontrolierių įstatymo 25 straipsnio pakeitimo įstatymo, Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 27 straipsnio pakeitimo įstatymo, Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstatymo 15 straipsnio pakeitimo įstatymo, Policijos veiklos įstatymo 12 straipsnio papildymo ir pakeitimo įstatymo, Vietos savivaldos įstatymo 21, 28 straipsnių pakeitimo ir 29, 31 straipsnių papildymo įstatymo projektai). Šie projektai pateikti Seimui, tačiau 2002 m. spalio 29 d. Seimo plenarinio posėdžio sprendimu jie bus tobulinami.

Siekiant sudaryti sąlygas suformuoti profesionalių valstybės tarnautojų korpusą, kuris užtikrintų valstybės valdymo institucijų ir savivaldybių darbo tęstinumą, politinį neutralumą, efektyvumą, viešumą, aukštą teikiamų paslaugų kokybę ir atsakomybę už priimtus sprendimus, parengti naujos redakcijos Valstybės tarnybos įstatymo projektas, šio įstatymo įgyvendinimo įstatymo projektas ir visi Valstybės tarnybos įstatymo lydintieji teisės aktai. Šis įstatymas reglamentuoja apie 55 tūkstančių valstybės

tarnautojų, įskaitant statutinius ir savivaldybių institucijų valstybės tarnautojus, veiklą (apie 700 valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų).

Įgyvendinant Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatas dėl valstybės tarnautojų darbo užmokesčio sistemos skaidrumo, esamų atlyginimų dydžių disproporcijų ir didelių išeitinių kompensacijų, sumažintos išeitinės kompensacijos ir nustatyta nauja valstybės tarnautojų darbo apmokėjimo sistema.

Siekiant užtikrinti valstybės tarnybos pastovumą ir profesionalumą ir įgyvendinti Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatas dėl nuolatinio valstybės tarnautojų kvalifikacijos tobulinimo, Vyriausybė 2002 m. liepos 8 d. patvirtino Valstybės tarnautojų mokymo 2002–2006 metų strategiją, kurioje nustatė prioritetingas valstybės tarnautojų mokymo kryptis ir prioritetingas valstybės tarnautojų mokymo grupes. Nustačiusi prioritetingą valstybės tarnautojų mokymo tikslą – iki 2006 metų parengti valstybės tarnautojus dirbti narystės Europos Sąjungos sąlygomis, Vyriausybė 2002 m. liepos 10 d. sudarė tarpžinybinę komisiją administracinių gebėjimų stiprinimo procesui rengiantis narystei Europos Sąjungos koordinuoti.

2002 m. gruodžio 1 d. įsteigtas Valstybės tarnybos departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos, kuris atliks valstybės tarnybos tvarkymo funkcijas, padės įgyvendinti valstybės politiką valstybės tarnybos plėtros srityje, sukurs pažeidimų valstybės tarnyboje prevencijos sąlygas, kontroliuos ir stiprins valstybės tarnybos vientisumą.

Siekiant patobulinti sprendimų priėmimo sistemą Vyriausybėje, 2002 metų lapkričio mėnesį parengtas ir 2003 metų pradžioje patvirtintas naujos redakcijos Lietuvos Respublikos Vyriausybės darbo reglamentas.

Artimiausio laikotarpio prioritetai

Sukurti šiuolaikiniam valstybės raidos etapui adekvatų Vyriausybės ir jos institucijų valdymo ir veiklos organizavimo modelį, numatyti centrinės viešojo administravimo sistemos institucinę sąrangą, apibrėžti ministrams pavedamas valdymo sritis, nustatyti ministrų atsakomybę už šias sritis ir Vyriausybės priimtų sprendimų įgyvendinimą ir poveikį.

Pradėti vykdyti viešojo administravimo stebėseną (monitoringą), kuri leis nustatyti visų valstybės valdymo lygių struktūrinius pokyčius, laiku pastebėti teigiamas ir neigiamas valstybės valdymo sistemos ir atskirų viešojo administravimo institucijų raidos tendencijas.

Įgyvendinti Lietuvos Respublikos teritorijos administracinių vienetų sistemos tobulinimo koncepciją. Lietuvos Respublikos teritorijos administracinių vienetų

sistemos tobulinimo tikslas yra baigti pradėtą šalies teritorijos administracinių vienetų reformos antrąjį etapą – sudaryti sąlygas optimizuoti savivaldybių skaičių.

Reorganizuoti Valdininkų registrą į Valstybės tarnautojų registrą, kurio pagrindu kuriama valstybės tarnybos valdymo informacinė sistema leis aprūpinti valstybės ir savivaldybių įstaigas reikiama informacija.

XIII. NACIONALINIS SAUGUMAS IR KRAŠTO APSAUGA

Sėkmingai įgyvendinant Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001–2004 metų programą nacionalinio saugumo ir krašto apsaugos srityje, 2002 metais pasiekta didelė pažanga šiose srityse:

Vyriausybė vykdė kryptingą ir nuoseklią integracijos į euroatlantines saugumo struktūras politiką, ir 2002 m. lapkričio 21 d. NATO viršūnių susitikime Lietuva oficialiai pakviesta prisijungti prie kolektyvinės gynybos aljanso.

Toliau reformuojamos karinės pajėgos, siekiant sukurti profesionaliai parengtą, modernią, mobilią, aprūpintą ginkluote, technika ir įranga, su NATO ginkluotosiomis pajėgomis sąveikią kariuomenę. Kariuomenės plėtros planai buvo paremti finansiniais ištekliais, kaip nustatyta Lietuvos parlamentinių partijų susitarime dėl Lietuvos gynybos politikos 2001–2004 metais.

Pradėjo veikti Europos Sąjungos ir NATO standartus atitinkanti Lietuvos nacionalinė krizių valdymo sistema, galinti užtikrinti efektyvų krizių valdymą valstybės viduje ir prisidėti prie tarptautinio ir regioninio stabilumo.

Daug dėmesio skiriant nacionalinio saugumo stiprinimui nekarinėje srityje, toliau buvo įgyvendinamos antikorupcinės, sienos apsaugos, kovos prieš narkomaniją, AIDS ir kitos programos.

Teisinės bazės plėtra ir tobulinimas

2002 metais parengtas ir Seimui pateiktas Nacionalinio saugumo pagrindų įstatymo pakeitimo ir papildymo įstatymo projektas, siekta, kad jo nuostatos atitiktų sparčiai kintančią saugumo aplinką ir naujus saugumo užtikrinimo reikalavimus, nustatytų šalies saugumo stiprinimą per įvairias valstybės valdymo sritis.

Priimtas Vyriausybės parengtas Strateginę reikšmę nacionaliniam saugumui turinčių įmonių ir įrenginių bei kitų nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbių įmonių įstatymas.

Strateginiai dokumentai

Buvo nuolat analizuojamos ir vertinamos nacionaliniam saugumui kylančios vidaus ir išorės grėsmės, numatomos priemonės joms atremti. Grėsmių analizė pateikta 2002 metais patvirtintoje Nacionalinio saugumo strategijoje, kurioje taip pat nustatyti pagrindiniai nacionalinio saugumo politikos tikslai ir priemonės, apimančios politinės, diplomatinės, gynybinės, ekonominės veiklos ir kitas sritis.

Igyvendinant Nacionalinio saugumo strategijos nuostatas karinėje srityje, parengtas Lietuvos karinės gynybos strategijos projektas, kuriame nustatomi karinės gynybos principai ir kariuomenės plėtojimo kryptys.

Kaip ir kiekvienais metais, atnaujinta Lietuvos pasirengimo narystei NATO programa (2002–2003 metai). Programos gynybos (karinėje) dalyje nustatytos Lietuvos kariuomenės plėtros kryptys ir konkretūs planai, pagrįsti turimais valstybės ištekliais.

Nacionalinės krizių valdymo sistemos plėtojimas

Su grėsmių analize ir prevencija, geresniu valstybės institucijų veiklos saugumo stiprinimu srityje koordinavimu susijęs nacionalinės krizių valdymo sistemos kūrimas ir plėtra. 2002 metais pradėjo veikti trijų lygių valstybinė krizių valdymo sistema (strateginio, operacinio ir taktinio lygmens), jungianti valstybės valdymo institucijų krizių valdymo pastangas atskirose srityse į vientisą sistemą.

Krizių valdymo komitetas 2002 metais sprendė sausros Lietuvoje padarinių klausimus. Krizių prevencijos komitetas nagrinėjo aktualius tiek vidaus, tiek išorės Lietuvos saugumo klausimus, pvz., galimų Irako konflikto pasekmių prognozė ir pasiūlymai dėl jų švelninimo. Krizių valdymo centras, vadovaudamasis patvirtintu rizikos veiksnių ir grėsmių sąrašu, rinko ir analizavo informaciją, teikė pasiūlymus ir rekomendacijas, susijusias su galimų krizių poveikiu Lietuvai, pradėjo rengti Krizių (nelaimių) valdymo įstatymo projektą.

Karinių pajėgų plėtra (reforma) ir integracija į NATO

Siekiant sukurti profesionaliai parengtą, modernią, mobilią, su NATO ginkluotosiomis pajėgomis sąveikią kariuomenę, toliau reformuotos ginkluotosios pajėgos, vyko individualus ir kolektyvinis kovinis rengimas, pajėgos aprūpinamos ginkluote ir kovine technika, plėtojama gynybos infrastruktūra, įgyvendinami partnerystės tikslai – siekiama sąveikumo su NATO pajėgomis. 2002 metais vyko intensyvios konsultacijos su NATO atstovais, buvo tikslinama ir tobulinama kariuomenės struktūra, tobulinami kariuomenės, įskaitant mobilizacinio rezervo, plėtros planai.

Rengiantis visavertei narystei NATO, Lietuvos krašto apsaugos sistema buvo plėtojama kaip sudėtinė aljanso kolektyvinės saugumo ir gynybos sistemos dalis. Vienas svarbiausių pasiekimų 2002 metų yra laimėjimų – pasirengimas priimti įsipareigojimus, susijusius su naryste NATO, ir plataus spektro operacijų pajėgumų, apimančių tiek kolektyvinės gynybos, tiek ir kovos su terorizmu, taikos, krizių valdymo ir kitas operacijas, plėtra. Plėtojant nuolatinės parengties brigadą, Algirdo batalionas (dislokuotas Rukloje) parengtas vykdyti Vašingtono sutarties V straipsnyje nurodytas

kolektyvinės gynybos operacijas su NATO pajėgomis pagal NATO procedūras už Lietuvos ribų.

Igyvendinant Lietuvos pasirengimo narystei NATO 2001–2002 metų programą, buvo plėtojama ir Lietuvos pajėgumų priimti partnerių pastiprinimą – „Host Nation Support“ (HNS) koncepcija, nustatant galimus HNS pajėgumus (Klaipėdos uosto ir Šiaulių oro bazė), reorganizuojamos teritorinės pajėgos, stiprinami oro erdvės stebėjimo ir kontrolės pajėgumai ir įgyvendinamos kitos programos priemonės.

2002 metais įsigyta taktinio ryšio, karinio transporto, apsaugos nuo atominio, biologinio ir cheminio ginklo priemonių, ginkluotės, skirtos kariams, vykstantiems į misiją Afganistane. Tęsiami vidutinio nuotolio prieštankinių valdomų sistemų „Javelin“, vidutinio nuotolio radarų įsigijimo projektai, pasirašyta tarpvyriausybė Lietuvos ir JAV sutartis dėl priešlėktuvinės ginkluotės „Stinger“ įsigijimo.

2002 metais, vadovaujantis Lietuvos parlamentinių partijų susitarimu dėl Lietuvos gynybos politikos 2001–2004 metais, krašto apsaugai panaudota, įskaitant išlaidas per kitas institucijas, 906,2 mln. litų, arba 1,81 procento bendrojo vidaus produkto. Siekiant racionaliai planuoti ir naudoti krašto apsaugai skiriamas lėšas, toliau buvo plėtojama planavimo, programų ir biudžeto sudarymo sistema.

Nuosekliai didinamas profesinės karo tarnybos karių skaičius, kartu nuo šių metų pradeda mažinti šaukiamųjų į privalomąją karo tarnybą skaičių. 2002 metais profesinės karo tarnybos karių padaugėjo daugiau nei 400, ir šiuo metu jų yra beveik 8000 (63 procentai imant santykį su privalomosios karo tarnybos kariais (2003 m. sausio 1 d. personalo duomenys). Pagal Principinės kariuomenės struktūros 2002 metais nustatymo įstatymą privalomosios karo tarnybos karių ribinis skaičius – iki 5000, tačiau 2003 metais planuojama nustatyti iki 4500.

Nauja karo prievolės administravimo tvarka įvesta trečiame iš keturių planuojamų regionų – Panevėžio regione (šiuo metu nauja karo prievolės administravimo tvarka veikia Klaipėdos, Panevėžio ir Kauno regionuose). Siekiant užtikrinti, kad alternatyviosios krašto apsaugos tarnybos atlikimo tvarka tenkintų ją atlikti skiriamus karo prievolinkus, tarnybos atlikimo tvarka bus patobulinta rengiamame naujame Karo prievolės įstatyme.

Siekiant panaudoti Lietuvos mokslinį, techninį ir gamybinį potencialą Lietuvos saugumui stiprinti, toliau buvo įgyvendinama Mokslo ir technologijų plėtros 2001–2003 metų programa. Pagal šią programą įsigyta įrangos už 587 tūkst. litų, ji skirta mokslinio tyrimo centrų plėtrai. Įsigyta Lietuvoje pagamintos produkcijos krašto apsaugos reikmėms už 44 mln. litų. Jungtinis Krašto apsaugos ministerijos ir Sveikatos apsaugos ministerijos mokslinis krizių medicinos centras aprūpintas medicinine įranga už 3,3 mln. litų.

Buvo vykdoma tikslinga ir koordinuota veikla, siekiant visuomenę kuo plačiau informuoti apie kariuomenę ir integraciją į kolektyvinės gynybos aljansą – NATO, pateikiama objektyvi, aktuali ir tiksli informacija, remiamos nevyriausybinės organizacijos, prisidedančios prie visuomenės švietimo krašto apsaugos klausimais.

Tarptautinis bendradarbiavimas

Sėkmingai buvo plėtojamas tarptautinis bendradarbiavimas su svarbiausiomis Lietuvos partnerėmis saugumo ir gynybos srityje, žymiai aktyviau bendradarbiauta su Pietų Kaukazo valstybėmis (Gruzija, Armėnija ir Azerbaidžanu), imtasi priemonių bendradarbiavimui su Ukraina ir Rusija stiprinti. Vykdam tarptautinius išsipareigojimus ir siekiant taikos, stabilumo ir saugumo užtikrinimo, Lietuvos kariai dalyvavo Jungtinių Tautų, ESBO ir NATO tarptautinėse operacijose.

Lietuva aktyviai prisidėjo prie tarptautinės antiteroristinės kampanijos. Keturi Lietuvos karo medikai dalyvavo Jungtinių Tautų taikos palaikymo misijoje Afganistane tarptautinių saugumo paramos pajėgų sudėtyje (Čekijos karo lauko ligoninės sudėtyje), o 37 Lietuvos specialiosios paskirties pajėgų kariai – JAV vadovaujamoje tarptautinėje antiteroristinėje operacijoje Afganistane „Tvirta taika“.

2002 metais dalyvauta ir pagal Jungtinių Tautų mandatą vykdomoje ir NATO vadovaujamoje tarptautinėje taikos operacijoje Kosovo provincijoje (KFOR), kurioje iš viso dalyvavo 60 (pasikeitusių rotacijos principu) Lietuvos karių, Bosnijoje ir Hercegovinoje (SFOR), kurioje rotacijos principu pasikeitė 99 Lietuvos kariai. NATO vadovaujamų KFOR ir SFOR operacijų užduotis vykdė Lietuvos karinių oro pajėgų lėktuvas An-26 su septynių asmenų įgula, įskaitant aptarnaujantįjį personalą. Prisidedami prie saugumo ir stabilumo užtikrinimo Europoje, 2002 metais 9 Lietuvos policininkai dalyvavo Jungtinių Tautų misijoje Kosovo provincijoje.

Kitos nacionalinio saugumo stiprinimo sritys

Įgyvendinant Nacionalinėje saugumo strategijoje nustatytus nacionalinio saugumo politikos tikslus ir uždavinius, buvo rengiamos ir vykdomos nacionalinio saugumo stiprinimo programos. Nuosekliai ir sėkmingai buvo įgyvendinamos Valstybės sienos apsaugos sistemos plėtotės programa, Valstybės sienos apsaugos sistemos plėtotės programos įgyvendinimo priemonių planas, Lietuvos Respublikos nacionalinės kovos su korupcija strategija ir programa, Nacionalinės narkotikų kontrolės ir narkomanijos prevencijos 1999–2003 metų programa, Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės 1999–2011 metų programa ir kitos programos, be to, parengtas Nacionalinės narkotikų kontrolės ir prevencijos strategijos 2003–2007 metų projektas ir patvirtinta

Operatyvinės veiklos subjektų kovos su neteisėta narkotinių ir psichotropinių medžiagų apyvarta strategija.

Nuosekliai įgyvendinama antikorupcinė politika: 2002 metais įvykdyta 63 procentai Nacionalinės kovos su korupcija programos įgyvendinimo priemonių. Parengtas, priimtas ir įgyvendinamas Korupcijos prevencijos įstatymas, ministerijos ir kitos valstybės institucijos parengė sektorines antikorupcines programas, atlikti korupcijos paplitimo tyrimai ir kiti darbai.

Įgyvendinant kovos su nusikalstamumu politiką, toliau buvo stiprinama valstybės institucijų kova su šešėline ekonomika ir kontrabanda. Muitinės departamento Pažeidimų prevencijos ir tyrimų tarnyba reorganizuota į Muitinės kriminalinę tarnybą.

Siekiant stabdyti narkomanijos, AIDS, alkoholizmo plitimą visuomenėje ypač aktyviai ir tikslingai organizuota šviečiamoji veikla mokytojams, socialiniams pedagogams, globos namų darbuotojams, mokiniams, įkalinimo įstaigoms ir kaliniams, keliama specialistų kvalifikacija, sprendžiami gydymo, tolesnės medicininės ir socialinės rehabilitacijos klausimai. Drauge suaktyvinta veikla, skirta narkotikų ir psichotropinių medžiagų platintojams nustatyti ir narkotinių medžiagų pasėliams naikinti.

Nuosekliai ir kryptingai buvo tobulinama valstybės sausumos ir jūros sienos apsauga. 2002 metais, stiprinant valstybės sienos apsaugą, kontrolę ir siekiant užtikrinti jų atitiktį Europos Sąjungos reikalavimams, Lietuvos teisės aktai, reglamentuojantys valstybės sienos apsaugą, buvo tobulinami ir derinami su Europos Sąjungos teisynu, plėtojamas tarpžinybinis bendradarbiavimas ir valstybės sienos apsaugos infrastruktūra. Plėtojama ir kompleksinė civilinė karinė oro erdvės stebėjimo sistema ir jūros stebėjimo ir kontrolės sistema. Siekdamos užtikrinti efektyvų oro erdvės stebėjimą ir kontrolę, civilinė ir karinė aviacija bendradarbiavo, nuolat keisdamosi informacija.

Įvykdytos vidaus reikalų sistemoje tarnaujančių privalomosios pradinės karo tarnybos karių atsisakymo ir Vidaus reikalų ministerijos vidaus tarnybos dalinių reorganizavimo į viešojo saugumo dalinius programos ir jos įgyvendinimo 2002 metų priemonės. 2002 metais atsisakyta privalomosios karo tarnybos karių saugant valstybės sieną, laisvės atėmimo įstaigų apsaugos funkcija perduodama Kalėjimų departamentui prie Teisingumo ministerijos, palaiapsniui mažinamas privalomosios karo tarnybos karių skaičius vidaus tarnybos daliniuose (I ir II vidaus tarnybos pulkuose), naikinant privalomosios karo tarnybos etatus ir įsteigiant profesionalių pareigūnų etatus, sudarytos teisinės ir finansinės sąlygos 2003 metais visiškai atsisakyti šauktinių Vidaus reikalų ministerijos padaliniuose.

Parengta ir patvirtinta Klaipėdos ir Tauragės apskričių pasirengimo potvyniams ir potvynio padariniams šalinti programa, kurios tikslai – teisinėmis ir techninėmis

priemonėmis sumažinti ekonominius potvynio nuostolius, išsaugoti žmonių gyvybę, sveikatą, turtą, apsaugoti aplinką nuo neigiamo potvynio poveikio.

Artimiausio laikotarpio prioritetai

Siekiant sėkmingai įgyvendinti Lietuvos Respublikos Vyriausybės programą artimiausiu laikotarpiu (2003–2004 metais) visų pirma būtina:

užtikrinti Lietuvos – patikimos NATO sąjungininkės įvaizdį, siekiant aktyvaus vaidmens ir adekvačios įtakos aljanso viduje vykstančiuose procesuose;

dalyvauti tarptautinės bendruomenės kovoje su tarptautiniu terorizmu ir masinio naikinimo ginklų platinimu;

parengti perdislokuojamus ir išlaikomus karinius vienetus dalyvauti plataus spektro operacijose už Lietuvos ribų;

pertvarkyti Lietuvos kariuomenės teritorines pajėgas – pereiti nuo teritorinės gynybos prie kolektyvinės gynybos principo;

vykdyti nacionalinio saugumo stiprinimo programas, siekiant veiksmingai kovoti su nusikalstamumu ir visuomenei pavojingų reiškinių plitimu;

visiškai atsisakyti vidaus reikalų sistemoje tarnaujančių privalomosios pradinės karo tarnybos karių, vidaus tarnybos dalinius reorganizuoti į viešojo saugumo dalinius.

XIV. UŽSIENIO POLITIKA

2002 metai Lietuvai buvo istoriniai. Pasiiekti du pagrindiniai užsienio politikos tikslai – Lietuva baigė derybas dėl narystės Europos Sąjungos ir buvo pakviesta į NATO. Sėkmingai įgyvendintas ir trečiasis užsienio politikos prioritetas – geri santykiai su kaimynais. Pakvietimas į NATO neatšaldė santykių su Rusija. Toliau plėtojama strateginė partnerystė su Lenkija, glaudžiai bendradarbiaujama su Baltijos, Šiaurės valstybėmis ir Kaliningrado sritimi, pragmatiški santykiai su Baltarusija, užmegzta strateginė partnerystė su Ukraina. Lietuva sėkmingai pirmininkavo Europos Tarybos Ministrų Komitetui, Baltijos Ministrų Tarybai, toliau tvirtino regiono lyderės vaidmenį, vykdė įsipareigojimus Jungtinėms Tautoms, ESBO ir kitoms tarptautinėms organizacijoms. Užsienio reikalų ministerija skyrė vis daugiau dėmesio ekonominiam užsienio politikos aspektui, plėtė diplomatinį ir konsulinį atstovavimą (taip pat vykdė Konsulinės plėtros programą), vykdė vidines ministerijos reformas, kurių tikslas – pradėti vykdyti naujus tarptautinius uždavinius pasikeitus Lietuvos statusui.

Integracija į Europos Sąjungą

Lietuva sėkmingai baigė derybas dėl narystės Europos Sąjungoje 2002 m. gruodžio 12–13 d. Kopenhagos vykusiame Europinės Tarybos viršūnių susitikime. 2004 m. gegužės 1 d. numatoma kaip Lietuvos narystės Europos Sąjungoje pradžios data.

Tarp kitų kandidačių Lietuvos derybų laimėjimai – vieni palankiausių. Pavyko išspręsti Lietuvai labiausiai rūpimas problemas: Ignalinos atominės elektrinės likimas ir Kaliningrado tranzitas. Pavyko išsiderėti papildomą finansavimą Ignalinos atominei elektrinei uždaryti ir su juo susijusioms problemoms spręsti. Sutarta, kad Kaliningrado tranzitą reglamentuojantys teisės aktai taps sudėtine Šengeno sutarties teisyno dalimi, o judėjimas per Lietuvos erdvę reikš judėjimą per Šengeno erdvę. Europos Sąjunga įsipareigojo padengti Lietuvai papildomas išlaidas, susijusias su būsimo tranzito į Kaliningradą tvarkos įgyvendinimu.

Siekiant, kad Lietuva būtų pakviesta tapti Europos Sąjungos nare, surengtos įvairių lygių (Respublikos Prezidento, Seimo, Vyriausybės vadovo ir Užsienio reikalų ministerijos) intensyvios daugiašalės ir dvišalės politinės konsultacijos su Europos Sąjungos institucijomis, Europos Sąjungos valstybėmis ir kandidatėmis. Lietuva aktyviai dalyvavo Europos Sąjungos ateities konvento darbe.

Parengtas Lietuvos Respublikos integracijos į Europos Sąjungą metraštis, finansuojami ir organizuojami Lietuvos Respublikos ambasadų Europos Sąjungos valstybėse pasiūlyti visuomenės informavimo projektai (iš viso 60), pristatantys Lietuvos euro integracijos siekius. Lietuvoje surengtas Europos Sąjungos valstybių ir

kandidačių politikos direktorių susitikimas. Kartu su prestižiniu Vokietijos Bertelsmano fondu Užsienio reikalų ministerija surengė Vilniuje konferenciją „Platesnės Europos kūrimas“.

Narystės NATO siekis

2002 m. lapkričio 21 d. NATO viršūnių susitikime Prahoje Lietuva pakviesta pradėti stojimo į Šiaurės Atlanto Sutarties Organizaciją derybas. Siekiant užsitikrinti pakvietimą, vyko nuolatinis dialogas su aljanso narėmis Lietuvos pasirengimo NATO narystei klausimais. NATO valstybėms pateikta visapusiška informacija apie Lietuvos pasirengimą politinėje, ekonomikos, gynybos ir kitose srityse. Vyko aktyvus diplomatinis darbas, pristatant Lietuvos poziciją ir skatinant pritarimą Lietuvos stojimo į NATO siekiui visose aljanso valstybėse. Surengta svarbių dvišalių vizitų, kurių reikšmingiausias – JAV Prezidento vizitas Lietuvoje iškart po Prahos viršūnių susitikimo.

Baigtas vykdyti narystės veiksmų plano III ciklas ir pradėtas IV. Po pakvietimo Prahoje nedelsiant sudaryta derybų dėl Lietuvos stojimo į Šiaurės Atlanto Sutarties Organizaciją delegacija ir pradėtos derybos su NATO.

Lietuva prisidėjo prie aljanso pastangų projektuoti stabilumą į kitas euro-atlantinės erdvės valstybes: dalyvavo NATO vadovaujamose operacijose Bosnijoje ir Hercegovinoje, Kosovo krašte; per daugiašalius renginius dalijosi demokratijos plėtros, laisvos rinkos ekonomikos kūrimo, regioninio bendradarbiavimo, gynybos reformos ir integracijos į NATO patirtimi su Pietų Kaukazo valstybėmis.

Užsienio reikalų ministerija aktyviai vykdė informacines akcijas NATO narystės klausimais Lietuvos miestuose ir rajonuose (iš viso 85). Šios akcijos sustiprino visuomenės paramą Lietuvos narystei NATO, kuri 2002 metais padidėjo 10 procentais ir gruodį pasiekė 75,6 procento.

Kuriant Lietuvos įvaizdį integracijos į Europos Sąjungą ir NATO sąlygomis, surengti 35 užsienio žurnalistų (CNN, BBC, ZDF, „Reuters“ ir kitų kompanijų) vizitai į Lietuvą, 18 kitų renginių, iš jų prestižinė „Wilton Park“ konferencija Vilniuje, užsienio žiniasklaidoje pasirodė 15 straipsnių ir reportažų apie Lietuvą.

Geros kaimynystės plėtra ir regioninis bendradarbiavimas

Lietuva aktyviai vykdė geros kaimynystės politiką: įvyko tradiciškai gausūs dvišaliai ir daugiašaliai susitikimai, konsultacijos su Baltijos ir Šiaurės valstybėmis (B3, BN8); Lietuva sėkmingai pirmininkavo Baltijos Ministrų Tarybai ir jos komitetams; aktyviai dalyvavo diskusijoje dėl Baltijos jūros valstybių tarybos veiklos ateities, Baltijos Ministrų Tarybos ir Baltijos jūros valstybių tarybos struktūrų optimizavimo

kintant situacijai (Europos Sąjungos plėtra). Suformuoti Lietuvos ateinančio dešimtmečio politikos Baltijos jūros valstybių tarybos prioritetai.

Aktyviai dalyvauta rengiant naują Europos Sąjungos šiaurės matmens veiksmų planą, teikiant pasiūlymus ir tvirtinant gaires naujam 2004–2006 metų planui. Lietuva paskirta BJVT veiklos įgyvendinant nurodytojo plano transporto sektorių, kuratore. Lietuva dalyvavo Šiaurės ir Baltijos 8 renginiuose ir rengiant Šiaurės valstybių 2003–2005 metų strategiją Šiaurės Vakarų Rusijos sritims.

Buvo toliau plėtojami Baltijos valstybių infrastruktūriniai projektai („Via Baltica“, „Rail Baltica“, energetikos projektai), siekiant sujungti Lietuvos infrastruktūrą su regioniniais bei europiniais tinklais.

Įsigaliojo tarpvyriausybė Lietuvos ir Lenkijos sutartis dėl bendradarbiavimo atliekant asmenų, prekių ir transporto priemonių, vykstančių per Lietuvos ir Lenkijos valstybės sieną keliais ir geležinkeliais, kontrolę. Baigta rengti Europos rekonstrukcijos ir plėtros banko finansuota Lietuvos ir Lenkijos elektros energetikos sistemų sujungimo galimybių studija. Finansuojant Danijos energetikos agentūrai, pradėta rengti Lietuvos, Lenkijos ir Danijos gamtinių dujų tinklų sujungimo galimybių studiją „Amber Project“ („Gintarinis projektas“).

2002 metų Lietuvos ir Rusijos politinis dialogas ir įvairaus lygio kontaktai įgavo sisteminių pobūdį. Pavyko pasiekti, kad Lietuvos pakvietimas į NATO neturėtų neigiamos įtakos Lietuvos ir Rusijos dvišaliams santykiams.

Įvyko derybos dėl piliečių abipusių kelionių ir Kaliningrado tranzito, ambasadų Vilniuje ir Maskvoje nekilnojamo turto. Pradėtos rengti dvišalės kultūros ir švietimo sutartys, kurias ketinama pasirašyti 2003 metais.

2002 metais bendradarbiauta su Rusijos Federacijos Kaliningrado sritimi, ypač praktiniais klausimais: Vilniuje surengtas Lietuvos Respublikos regionų ir Kaliningrado srities ilgalaikio bendradarbiavimo tarybos posėdis, surengtas Lietuvos Respublikos Ministro Pirmininko vizitas į trišalį Lietuvos, Rusijos ir Lenkijos premjerų susitikimą Kaliningrade, dalyvauta Seimo ir Kaliningrado srities Dūmos parlamentarų forumo posėdžiuose Vilniuje ir Kaliningrade, dalyvauta bendrame trišaliame Lietuvos, Lenkijos ir Kaliningrado srities dvišalio bendradarbiavimo tarybų, Lietuvos ir Lenkijos vyriausybių bendradarbiavimo tarybos bendradarbiavimo per sieną komisijos susitikime.

Buvo skatinamas dvišalis bendradarbiavimas su Baltarusija: ekonomikos ir prekybos, transporto, pasienio bendradarbiavimo, kultūros ir švietimo srityse, kartu sprendžiami visam regionui svarbūs kovos su organizuotu nusikalstamumu, nelegalia migracija, ekologiniai ir kiti klausimai.

Lietuvos nevyriausybinių organizacijų, bendradarbiaudamos su Užsienio reikalų ministerija, siekė skatinti demokratinių reformų, pilietinės visuomenės plėtrą

Baltarusijoje, rengė mokymą Baltarusijos žurnalistams, seminarus apie Europos Sąjungos sąrangą, teisinę bazę, jos taikymą Lietuvos nacionalinei teisei, taip pat Prezidento ir vietos savivaldos rinkimus.

Pasiekta, kad padidėtų Baltarusijos krovinių srautas per Klaipėdos uostą. 2002 metais jis sudarė apie ketvirtadalį visų per uostą vežamų krovinių.

Plėtodami dvišalį Lietuvos ir Ukrainos bendradarbiavimą, 2002 m. kovo 28 d. Lietuvos Respublikos ir Ukrainos prezidentai pasirašė deklaraciją, numatančią įsteigti Lietuvos ir Ukrainos dvišales institucijas. Įsteigta minėtoje deklaracijoje numatyta Prezidentų Taryba, pasirašyti dokumentai dėl Lietuvos ir Ukrainos parlamentinio forumo steigimo.

2002 metų balandžio mėnesį įvyko užsienio reikalų ministro – Europos Tarybos Ministrų Komiteto pirmininko vizitas į Pietų Kaukazo valstybes. Vizito metu ministras iškėlė iniciatyvą surengti Baltijos ir Pietų Kaukazo valstybių parlamentų vadovų susitikimą („3+3“ formatas).

Ekonominė ir kultūrinė diplomatija

Ekonominės diplomatijos srityje ministerija užtikrina Pasaulio prekybos organizacijos įsipareigojimų vykdymą ir Lietuvos interesų šioje organizacijoje gynimą: buvo nuolat atliekama teisės aktų, susijusių su prekybos režimu, rengimo bei vykdymo priežiūra. Pateiktas prašymas leisti prisijungti prie Pasaulio prekybos organizacijos Viešųjų pirkimų sutarties. Parengtas ir patvirtintas notifikavimo Pasaulio prekybos organizacijai planas. Parengtos ir pateiktos Lietuvos pozicijos naujajame derybų su Pasaulio prekybos organizacija rate – dėl žemės ūkio produkcijos prekybos liberalizavimo ir paramos žemės ūkiui politikos tobulinimo, paslaugų rinkos liberalizavimo, intelektinės nuosavybės teisių (geografinių nuorodų, farmacijos), naujų narių priėmimo, pirmiausia Rusijos ir Ukrainos stojimo į šią organizaciją, kurių pagrindu jau vyksta dvišalės derybos dėl šių valstybių prekių ir paslaugų rinkos atvėrimo.

Įteiktas oficialus Lietuvos pareiškimas tapti Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos nare. Baigtos derinti prisijungimo prie Ekonominės plėtros ir bendradarbiavimo organizacijos Regioninio darbo užimtumo plėtros iniciatyvos (LEED) procedūros. Aktyviai bendradarbiauta pagal Baltijos kovos prieš korupciją programą. Lietuva tapo Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos Tarptautinių investicijų ir daugiašalių įmonių komiteto stebėtoja. Toliau siekiama gauti Prekybos komiteto stebėtojo statusą. Prisijungta prie Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos deklaracijos dėl tarptautinių investicijų ir daugiašalių įmonių. Deklaracijai įgyvendinti Ūkio ministerijoje pradėjo veikti Nacionalinis koordinacijos centras.

2002 metais pasirašyta daugiau ekonominių sutarčių. Pasirašyta laisvosios prekybos sutartis su Kroatija, investicijų skatinimo ir apsaugos sutartis su Islandija, Jordanija, Uzbekistanu, bendradarbiavimo sutartis tarp Lietuvos ir Belgijos Valonijos regiono bei prancūzakalbės bendruomenės; trišalė Estijos, Lietuvos ir Latvijos sutartis dėl bendradarbiavimo turizmo srityje.

Latvijoje įkurti pirmieji užsienyje Lietuvos prekybos rūmai.

Drauge su diplomatinėmis atstovybėmis surengta 50 renginių, skirtų Lietuvos eksportui skatinti (Egipte, Vokietijoje, Graikijoje, Sirijoje, Jordanijoje, Lisabonoje vykusioje Rytų Europos savaitėje, Prancūzijoje, Latvijoje, Danijoje, Švedijoje, Vokietijoje, Austrijoje, JAV, Japonijoje, Kinijoje ir kitose valstybėse).

2002 metais LR diplomatinės atstovybės kartu su Užsienio reikalų ministerija surengė daugiau nei 450 kultūrinių renginių. Buvo pristatomos Lietuvos dailininkų, keramikos, juvelyrų, fotografų ir tautodailininkų parodos, koncertavo etnografinės, klasikinės muzikos ir džiazo atlikėjai ir panašiai. Kiekviena diplomatinė atstovybė ir konsulinė įstaiga vidutiniškai per metus surengė apie 10 kultūrinių renginių. Aktyviau kultūra pristatoma tose valstybėse, kur ambasadose dirba kultūros atašė (Švedijoje, Prancūzijoje, Lenkijoje, Rusijoje, Belgijoje). Šiose valstybėse buvo surengta 30 dailės parodų, o bendradarbiaujant su Lietuvos nacionaline filharmonija – 20 koncertų.

Daugiausia dėmesio skirta Lietuvos pristatymui Europos Sąjungos ir NATO valstybėse. Lietuva dalyvavo visose Europos dienose, 2002 metais surengtose valstybėms kandidatėms pristatyti. Specialios kultūrinės programos ir Lietuvos dienos buvo rengiamos kaimyninėse valstybėse, Kaliningrado srityje.

2002 metais Lietuva gavo apie 30 pasiūlymų rengti informacinius kultūros standus įvairiose Europos institucijose, dalyvauti turizmo mugėse, pristatyti Lietuvos autorius kultūros ir meno leidiniuose. Kai kurių pasiūlymų teko atsisakyti dėl lėšų stygiaus.

Užsienio reikalų ministerija dalyvavo įgyvendinant menų pasikeitimo programas, rengiant tarptautines meno bienales ir meno dienas Lietuvoje, kuriose dalyvaudavo užsienio šalių menininkai. Diplomatinės atstovybės ir Užsienio reikalų ministerija tarpininkavo, kad Lietuvos menininkai ir atlikėjai dalyvautų tarptautiniuose konkursuose ir festivaliuose.

Kitų užsienio politikos tikslų įgyvendinimas

Aktyvia veikla per tarptautines organizacijas, Lietuva prisidėjo prie tarptautinės bendrijos pastangų užtikrinti demokratiją, žmogaus teises, taiką ir stabilumą regione ir pasaulyje, aktyviai įsitraukė į tarptautinės demokratinės bendrijos kovą su tarptautiniu terorizmu.

Lietuva sėkmingai pirmininkavo Europos Tarybos Ministrų Komitetui. 2002 metų gegužės 2–3 d. Vilniuje išimties tvarka surengta 110-oji Europos Tarybos Ministrų Komiteto sesija (antrą kartą Komiteto istorijoje). Pirmininkaudama Lietuva aktyviai skatino regioninį bendradarbiavimą, pratešdama Vilniaus dvasios konferencijų, vykstančių nuo 1996 metų, Lietuvos ir Lenkijos bei Lietuvos ir Ukrainos strategines partnerystes, Nidos, kitų iniciatyvų idėjas. Sesija priėmė Vilniaus deklaraciją dėl regioninio bendradarbiavimo, įtvirtinančią regioninio bendradarbiavimo svarbą ir būdus, numatančią tolesnį Europos Tarybos ir sub-regioninių organizacijų bendradarbiavimą.

Buvo toliau diskutuojama dėl adaptuotos Įprastinės ginkluotės Europoje sutarties įsigaliojimo, kuris atvertų galimybę Lietuvai pateikti paraišką dėl jungimosi prie šios sutarties. Pradėta rengtis prisijungti prie Atviros oro erdvės sutarties.

Šiaurės ir Pietų Amerikos, Azijos, Afrikos ir Okeanijos, Rytų Europos ir Vidurio Azijos regionuose 2002 metais toliau buvo skatinamas Lietuvos valstybinių institucijų bendradarbiavimas su prioritetinėms valstybėms ir skatinami tiesioginiai Lietuvos ir kitų šalių parlamentinių institucijų, taip pat verslininkų ryšiai. Daug dėmesio skirta ekonominių santykių plėtrai.

Parengtas antrasis pranešimas Jungtinių Tautų Žmogaus teisių komitetui apie 1966 metų Tarptautinio pilietinių ir politinių teisių pakto įgyvendinimą.

Parengtas pranešimas Jungtinių Tautų Komitetui prieš kankinimą apie 1984 metų Jungtinių Tautų konvencijos prieš kankinimą ir kitoki žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį ir baudimą įgyvendinimą Lietuvoje.

Užsienio reikalų ministerija parengė plėtos pagalbos koncepciją ir teikė dvišalę ir daugiašalę pagalbą (finansuoti 8 projektai). Pradėta rengtis dalyvauti vykdant Europos plėtos pagalbos politiką.

Diplomatinė parengtis

Siekiant užtikrinti deramą užsienio politikos tikslų įgyvendinimą, buvo stiprinama diplomatinė tarnyba, toliau akredituojami Lietuvos diplomatiniai atstovai. Akredituoti ambasadoriai Maltai, Šveicarijai, Mongolijai, Pietų Korėjai, Filipinams, Tailandui, Indonezijai, Singapūriui, Tunisui. Paskirti 9 nauji garbės konsulai (Lenkijoje, Prancūzijoje, Švedijoje, Vokietijoje, Šveicarijoje, Venesueloje). Užmezgti diplomatiniai santykiai su Angola ir inicijuotas diplomatinių santykių užmezgimas su daugiau nei 30 valstybių.

Toliau sprendžiamas Lietuvos nekilnojamojo turto įsigijimo Europos Sąjungos ir NATO valstybėse klausimas. Įvyko derybos dėl Lietuvos nekilnojamojo turto (buvusios ambasados pastato) gražinimo Italijoje; įsigyti pastatai Paryžiuje ir Berlyne Lietuvos Respublikos ambasadai įkurdinti.

Pradėta konsulinės tarnybos plėtros programa. Išnuomos ir rekonstruotos patalpos įsteigiam Lietuvos Respublikos generaliniam konsulatui Gardine, pradėtas rekonstruoti Lietuvos Respublikos generalinis konsulatas Kaliningrade. Pradėtas rekonstruoti pastatas Sovetske, kuriame bus įsteigtas konsulatas Rekonstruojamos konsulinės patalpos Lietuvos Respublikos ambasadose Minske, Kijeve, Maskvoje ir Sankt Peterburge. Parengtas Lietuvos Respublikos ambasados pastato Taline rekonstravimo projektas, statoma ambasada Kijeve.

Artimiausio laikotarpio prioritetai

Užtikrinti Lietuvos stojimo į Europos Sąjungą ir NATO ratifikaciją valstybių narių sostinėse, įtvirtinti Lietuvos – patikimos sąjungininkės įvaizdį, taip pat per Lietuvos indėlį į kovą su naujosiomis grėsmėmis.

Maksimaliai pasinaudoti visomis pereinamuoju laikotarpiu – iki narystės – atsirasiančiomis galimybėmis dalyvauti Europos Sąjungos ir NATO struktūrų veikloje, taip sukaupti patirtį, būtiną veiklai narystės sąlygomis, drauge sukurti sąlygas sėkmingai ginti Lietuvos interesus šiose organizacijose ir per šias organizacijas pasaulyje, formuoti šalies saugumą ir gerovę stiprinančią Europos Sąjungos ir NATO politiką.

Aktyviai dalyvauti formuojant Europos Sąjungos naujųjų kaimynų politiką ir NATO politiką rytų partnerių atžvilgiu. Gerą kaimynystę transformuoti į Lietuvos regioninio bendradarbiavimo politiką, įtvirtinant Lietuvos – regioninio bendradarbiavimo traukos centro vaidmenį.

Formuoti Lietuvos – patrauklios ekonominės partnerės, modernios, turtingą kultūros paveldą turinčios, aktyviai pasauliniuose procesuose dalyvaujančios valstybės įvaizdį.

Įvykdyti vidinę Užsienio reikalų ministerijos reformą, leisiančią optimizuoti ministerijos tikslų ir uždavinių įgyvendinimą narystės Europos Sąjungos ir NATO sąlygomis.
